

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SORANSK TIDSSKRIFT,

U D G I V E T

A F

DET SORANSKE SAMFUNDS BESTYRELSE.

ANDET HÉFTE.

1870.

KJØBENHAVN.

C. G. IVERSENS BOGHANDEL (E. S. TILLGE).

Store Kjøbmagergade 38, ligefor Postgaarden.

THIELES BOGTRYKKERI.

Betænkning

afgivet af

den under 31te Marts 1866 af Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet nedsatte Kommission til Udarbejdelsen af en Plan til udvidet Virksomhed for Sorø Akademi m. v.

I den Skrivelse af 31te Marts 1866, ved hvilken ovennævnte Kommission blev nedsat, og som henviser til det af Soransk Samfunds Bestyrelse under 9de Januar 1866 overrakte Andragende til Kirke- og Underviisningsministeriet*), er det blevet paalagt os at udkaste en Plan for Sorø Akademi til Udvikling og Virksomhed i en akademisk, fra Universitetets forskjellig Retning, nærmest som en fri Høiskole for en mere fuldendt, almindelig, real-videnskabelig Uddannelse til Tarv for Borgersamfundet og Statslivet i det Hele. Som det naturlige Udgangspunkt for vore Undersøgelser er der henviist til de i Aarene 1843—1848 førte Forhandlinger om en Omdannelse af Sorø Akademi, idet det dog ganske er overladt os at drøfte Sagen paa den Maade og i de Retninger, som vi til Opgavens Løsning maatte finde fornødent og tjenligt.

Idet vi herved forelægge Deres Excellence Resultatet af vore Overveielser, tør vi vel ikke haabe, at de Forslag, vi indgive, i alle Punkter egne sig til Billigelse af

*) Findes i dette Hefte under Meddelelserne fra Soransk Samfund.

Regeringen og Rigsdagen, eller ville findes fuldstændig udtømmende. Men vi haabe, at der i denne vor Betænkning vil findes et Grundlag, paa hvilket der kan bygges en fornyet og forynget Virksomhed for en af Landets ældste og berømteste Stiftelser til Gavn for Samfundet og Staten.

I.

Det første Spørgsmaal, der paatrænger sig med en vis Nødvendighed, er, hvorvidt det overhovedet er hensigtssvarende at anstille et nyt Forsøg med at skabe en Underviisningsanstalt i Sorø ved Siden af den alt der bestaaende, efterat det — rigtignok kun ved en overfladisk Betragtning af Forholdene — kunde synes godtgjort ved Aarhundreders Erfaring, at de tidligere der oprettede Akademier ikke kunde bestaae i nogen særegen Skikkelse, eftersom de ere blevne nedlagte efter kortere eller længere Tids Forløb. Som det saa ofte gaaer ved Bedømmelsen af en saadan Institutions Virksomhed, fæster man dog ogsaa her mere Blikket paa Skyggesiderne i Akademiets Historie end paa det Gode, det har udrettet, og overseer, hvor let Manglerne i flere Tilfælde kunde og burde have været afhjulpne itide.

De Svingninger, Akademiets Organisation har været udsat for, have ligesaagodt fundet Sted ved de fleste andre af Landets Instituter og Akademier, idet de i Tidernes Løb forandrede Anskuelser om Underviisningens Formaal og Methode medførte meer eller mindre væsentlige Modifikationer, afpassede efter Øieblikkets Krav.

Uden her at ville give en fuldstændig Udsigt over Akademiets Historie fra dets Oprettelse i 1586, altsaa i næsten 300 Aar, skulle vi blot udhæve nogle korte orienterende Momenter deraf, for at vise, at det er en urigtig Opfattelse af Forholdene, naar man karakteriserer Akademiets Virksomhed saaledes, som om det kun fremviiste

en Række mislykkede Forsøg. Ganske vist har der været længere Perioder, hvori det har ført et hensygnende Liv, men Aarsagen dertil maa da nærmest søges i uheldige økonomiske Vilkaar eller til andre Tider i Misgreb fra Overbestyrelsens Side.

Vi ville saaledes navnlig udhæve den meest glimrende Periode fra 1586—1649, der væsenlig har sit Udspring fra den varme Interesse, hvormed Christian IV omfattede Arven efter sin Fader. Grunden til, at Akademiets Glandsperiode saa hurtigt afbrødes, maa dog mindre søges i den nævnte Konges Bortgang end i den ulykkelige Krig fra 1657—1660, der havde tilfølg, at Godset forarmedes i en saadan Grad, at man ikke engang kunde udrede Lønningerne til Embedsmændene og derfor maatte nedlægge Akademiet i Aaret 1665.

Skolen vedblev vel at bestaae, men med nogen Indskrænkning i Elevernes Antal, og da nu desuden Bestyrelsen overdroges til Mænd i Livsstillinger med mere reent praktiske Formaal, forfaldt Skolen efterhaanden, indtil Frederik V i 1747 søgte at bøde paa, hvad Forgængerne havde forsømt i den foregaaende Periode. Det af ham oprettede Akademi nød, paa et kort Tidsrum nær, baade Anseelse og Frekvents fra 1747—1770, og de der ansatte Lærere, som Kraft, Sneedorff, Guldberg og Schytte, havde i denne Periode en meget væsenlig og gavnlig Indflydelse paa den danske Literatur; men ved Siden af flere andre Misgreb var der især eet, som fortrinsviis hemmede Tilgangen til Akademiet, og det var, at man aldeles ignorerede det fundatsmæssige Tilsagn, at Akademisterne efter bestaaet Examen havde Udsigt til at opnaae Ansættelse i Kollegialforretningerne. Da man mærkede, at Lovbestemmelserne ei overholdtes, saa at de soranske Akademister, der havde taget juridisk Embedsexamen i Sorø, nødtes til atter at underkaste sig denne Examen i Kjøbenhavn, maatte Akademiet snart

tabe i Anseelse, og efterat Tilliden til det først var røkket, nyttede det kun lidet, at man i Aaret 1782 ved en ny Fundats søgte at hæve Akademiet, hvis Underviisning af Mangel paa Tilgang ophørte heelt i 1798.

Ligesom i en tidligere Periode forværredes nu atter de økonomiske Vilkaar saaledes, at i 1801 var Gjælden voxet op til 186,000 Rd., og under et saadant Tryk var det ikke at tænke paa at bringe Akademiet paa Fode igjen.

Først efterat daværende Amtmand Stemann, hvem Godsbestyrelsen var overdraget fra 1801, havde ophjulpet Akademiets Pengevæsen, blev det gjenoprettet under Frederik VI i Aaret 1822, for atter igjen at nedlægges i 1848.

Spørger man nu om Grunden til, at Dødsdommen saa hurtig blev fældet over den kort iforveien oprettede Stiftelse, saa kunde den jo tænkes fremkaldt ved et uheldigt Valg af Lærere, eller ved Mangel paa Frekvents, eller muligviis begge Dele. Hvad Lærerpersonalet angaaer, maa det være tilstrækkeligt at see hen til, hvilke Fortjenester af Literaturen og af Vækkelsen af Nationalaanden Mænd som f. Ex. Estrup, Ingemann, Wilster, Hauch, Wegener, Steenstrup o. fl. A. have indlagt sig, og som i det Mindste for en Deel maae sættes i Forbindelse med deres Ansættelse i Sorø, hvorved der skaffedes dem en Stilling med fornødent Otium, som de vidste at anvende til Bedste for Fædrelandet. Men ogsaa i deres Virksomhed indadtil, i Retning af Underviisningen, opfyldte baade de her nævnte Lærere og deres Kolleger i det Hele taget deres Pligt, hvorom have mange Vidnesbyrd fra Akademiets Disciple, saa at der ikke fra denne Side kan søges noget gyldigt Motiv til Nedlæggelsen.

Hvad dernæst Frekventsen angaaer, da aabnedes Akademiet med et Antal af 51 Disciple. Det havde:

	Akademister.	Elever.	Skolesøg. Disc.	Ialt.
1822 . . .	»	30.	21.	51.
1828 . . .	10.	59.	16.	85.
1838 . . .	11.	64.	33.	108.
1848 . . .	8.	64.	70.	142.

Altsaa var Søgningen i stadig Fremgang uden noget-somhelst Tegn til Hensygnen. Det er derfor uforstaaeligt, hvorledes Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler kunde anføre »som en af sine væsenlige Grunde til at fraraade enhver akademisk Lærestanstalt i Sorø den fra Akademiets ældre Historie vundne Erfaring«, der umulig kan tænkes overført paa de da bestaaende Forhold. Man udhævede ogsaa, at den hele Institution, der vel at mærke fra første Færd kun var beregnet paa at skulle virke for et bestemt normeret Elevantal (64), selv nu, med meer end en dobbelt saa stor Frekvens, dog stiftede for lidt Nytte, idet man navnlig anførte det ringe Antal Studenter, der udgik derfra. Det er ret betegnende, at den samme Direktion havde afslaaet det første Andragende, der i 1832 indkom fra en Student, der var dimitteret fra en anden Skole, om at maatte absolvere anden Examen ved Akademiet, rimeligviis af Frygt for, at dette skulde træde i Konkurrence med Kjøbenhavns Universitet.

Alle Forsøg paa at faae Akademiet nedlagt strandede dog dengang paa Christian VIII.s bestemt udtalte Villie om at ville opretholde de for Sorø Akademi gjældende testamentariske Bestemmelser. »Vi ville« — det er Kong Christian VIII.s Ord — »anse det for stridende imod vore Regentpligter at ophæve Sorø Akademi, eller at give dets store Midler en Bestemmelse, der fjernede dem fra Givernes Hensigt: sammesteds at virke for almeen Oplysning, saa længe der er Udsigt til, at dette med Held kan udføres, skjøndt i en anden Retning, end hidtil er anordnet.« Det allerhøieste Reskript af 26de Juli 1845, der paalægger Universitets-Direktionen at ud-

arbejde Forslag til Oprettelsen af en høiere Lærestalt for Realvidenskaber i Sorø, adskilt fra Opdragelsesanstalten og den lærde Skole, udtaler Følgende:

»Ved den nye Organisation, som forestaaer Sorø Akademi, bør have et høiere Formaal, end at danne enkelte flere Studenter, end der ved Kjøbenhavns Universitet aarlig tage examen philosophicum. Vare disse enkelte end fortrinligere end de Mange, der dannes ved andre lærde Skoler og Universitetet, vil det dog i Forhold til Statstjenesten være en ringe Vinding, thi Embedsmænds Udvikling til Dygtighed afhænger ei af Studierne alene.

»Sorø Akademi med sine store Midler burde derimod udrette noget ganske Andet, Noget, hvortil der er Trang inden Fædrelandets Grændse. Det maatte bøde paa et Savn og derved gavne Staten ved Siden af Universitetet, men ikke mindre end dette i en særegen Retning.

»Vi mene, at det burde tjene til Slutsteen paa den realistiske Bygning, som vinder mere Styrke trindt om i Landet, at det burde uddanne de ved Realskolerne dannede Elever, og give disse Leilighed til ved en statsvidenskabelig Examen at gjøre sig bekvemme til administrative Embeder.

»Naar man bemærker, hvor megen Søgning Realskolen i Aarhus har, hvor meget private Realskoler søges, og hvorledes man i de fleste større Byer søger at bøde paa det Savn, der føles til en høiere Uddannelse for Børn af bemidlede Borgere, ved at oprette Realskoler eller Realklasser ved Borgerskolerne, maa man med Føie glæde sig over, at den Sands er vakt, at hvo der i borgerlig Haandtering, som Handelsmand eller i de industrielle Fag eller som Besidder af større Landeie, vil virke til Gavn for sig og Sine og i sin Kreds overhovedet, ei maa være blottet for Kundskaber, men tilegne

sig, hvad der ved Realunderviisningen tilbydes ham — ja, at han bør kjende Landets Love og Statsforfatning, for at han i Kommunalbestyrelsen og Stænderne kan udfylde sin Plads.

»Hvad skulde nu ligge nærmere for Regeringens Omhu, end at byde Folket den Leilighed, der savnes til høiere Uddannelse i denne Retning? Og hvor skulde dette bedre kunne skee end i Sorø ved de store Midler, som der ere forhaanden?

»Man fatte og udvikle denne Idee, uden at indblande den med Fordomme mod den reale Underviisnings Utilstrækkelighed, og man vil see herlige Frugter af denne Sæd.«

Paa Grundlaget af disse Kongens Anskuelser udarbejdedes den Plan til en Real-Høiskole ved Siden af den lærde Skole i Sorø, som under 31te December 1847 modtog allerhøieste Stadfæstelse, og hvis Formaal det var at byde Folket Leilighed til en høiere Uddannelse i national, politisk og realistisk Retning. Høiskolen skulde være en fri Læreanstalt for Enhver, der ønskede at uddanne sig i Kjendskab til og Brugen af Modersmaalet, i Kundskab om Fædrelandets Historie og Statistik, Statsforfatning og kommunale Forhold, saavel som og til at give en høiere Underviisning i de realvidenskabelige Hovedfag. Underviisningen skulde omfatte et toaarigt Kursus, ved hvilket der skulde undervises som Fællesfag i Dansk, med Veiledning til Sprogets rette Brug saavel skriftlig som mundtlig, og omfattende Foredrag over Modersmaalets Literatur samt Anviisning til at kjende Sprogets Kilde, Islandsk, men iøvrigt dele sig i tre Hovedretninger: en historisk, en sproglig og en naturvidenskabelig. Det var forudsat, at alle Forelæsninger, og navnlig de, der holdtes over Fædrelandets Historie, Statistik, Statsforfatning m. m., burde have Formen af folkelige Foredrag, saaledes at de kunde benyttes af Tilhørere med høist

forskjellig Fordannelse, ligesom Høiskolens Lærere vilde have særlig at vejlede de Tilhørere, der maatte behøve det, til senere at kunne benytte Forelæsningerne. Adgangen til i større eller mindre Omfang efter frit Valg at høre Forelæsninger ved Høiskolen skulde staae aaben for Alle, uden Optagelses- eller Adgangsprøve, men ved Siden deraf skulde Høiskolen desuden kunne optage Læringer efter en Adgangsprøve, og disse skulde da staae i et lignende Forhold til Høiskolen som det, der havde været gjældende for Akademisterne ved den hidtilværende Lærestanstalt, og vilde have fuldstændig at gjenneegaae en af de tre anførte Hovedretninger samt efter de to Aars Forløb at underkaste sig en Afgangsprøve, efter hvilken Adgang til Embedsstudium ved Universitetet skulde staae dem aaben.

Det er bekjendt, at denne Plan, der var sin Udførelse saa nær, blev standset paa Tærskelen til sin praktiske Iværksættelse. Kong Christian VIII.s Død og de skjæbnesvangre Begivenheder i Marts 1848 bortkaldte til en anden Virksomhed Grev F. M. Knuth, der den 31te December 1847 var bleven udnævnt til Medlem af Universitets-Direktionen samt Overdirektør for Sorø Akademi og de dermed i Forbindelse staaende videnskabelige Institutioner. Planen havde væsenlig været knyttet til Grev Knuths Personlighed, og der foreligger i de Kommissionen meddeelte Akter talende Vidnesbyrd om den nidkjære og indsigtfulde Interesse, hvormed denne for tidlig bortkaldte begavede Mand havde omfattet den hele Tanke. Spørgsmaalet om Foryngelsen af Høiskolen i Sorø traadte i Skygge for vigtigere og mere paatrængende Anliggender. Den kgl. Resolution af 31te Marts 1848 bestemte derfor, at den 3 Maaneder tidligere befalede Oprettelse af en Realhøiskole i Sorø skulde stilles i Bero.

Kun een Deel af den i Kong Christian VIII.s Levetid udarbejdede Plan blev udført: Ophævelsen af den siden

1822 bestaaende akademiske Lærestanstalt i Sorø. Denne borttoges ved den kgl. Resolution af 12te April 1849. Fra dette Tidspunkt har det saakaldte Sorø Akademi været indrettet i Overeensstemmelse med Landets øvrige Latinskoler, kun forbundet med en Opdragelsesanstalt for en Deel — i de senere Aar den mindre Deel — af sine Disciple.

Det er indlysende, at Sorø Akademi i denne Skikkelse hverken svarer til det Formaal, der gjennem Aarhundreder har været anerkjendt for denne Stiftelse, eller tilfredsstillende de Fordringer, der knytte sig til Stifternes Hensigt, og som det besidder rige Midler nok til at fyldestgjøre.

Tanken om en ny Høiskole i Sorø havde vel stødt paa mangehaande Tvivl og Mistillid, men var tillige bleven omfattet med Varme af Mangfoldige, og det ikke mindst af det menige Folk. Allerede i Christian VIII.s Dage var der fra 108 Sogneforstandere fra Gamle-Kjøbenhavns Amt indgivet en Adresse til Kongen, hvori det hedder:

»Vi ere ved Majestætens Naade kaldte til at deeltage i Forhandlinger, som føres, ei alene i de enkelte mindre kommunale Anliggender, men ogsaa i saadanne, som afhandles i Stænderne, hvor Folket samler sine udvalgte Mænd; men det vilde være at fornægte Sandheden, om vi ikke tilstode, at Bondestanden mangler de Kundskaber og den Dannelse, der ere nødvendige, for at den kan svare til den Tillid og Hæder, Konge og Medborgere udvise imod den i disse Forhold. Men ligesaa uforbeholdent, som vi tilstaae dette, udtale vi denne vor Overbeviisning, at denne Mangel hidrører ikke fra de naturlige Forstandsevner, som Skaberen har betroet os, men er en Følge af, at vi ere overladte til os selv, uden at der fra Statens Side er sørget for en Uddannelse, i hvilken de bedre Hoveder af vor Midte kunde tage Deel.

Ja vi ere overbeviiste om, at naar vi først havde en saadan offentlig folkelig Lærestalt, hvor ogsaa Bondestandens voxne, bedst begavede Ungdom kunde blive oplært til Kundskab om, hvad en oplyst Borger i Staten bør kjende, for at være med i Raadet, og oplært til at kunne udtale sig tydelig og bestemt paa vort Modersmaal om, hvad der bevæger sig i Sind og Tanker — ja vi ere da overbeviiste om, at Erfaringen skal stadfæste denne vor Paastand, at der findes ogsaa i vor Midte Mange, som ere dygtige til at være selvstændige Ordførere, og det ei blot for vor Stands Interesser, men for, hvad der kan gavne og hædre vort dyrebare Fædreland, som ogsaa vi elske, og til hvis sande Vel og Hæder det netop er, vi begjære, at vor og vore Børns Synskreds maatte udvides ved Adgang til de Kundskaber og den Dannelse, hvortil nu enhver Vei er spærret for os. Man bebrejder Bondestanden, at den i det Hele lader sig formeget oplyse af Døgnblade af den saakaldte liberale Presse, men allernaadigste Konge! er der Sandhed i denne Paastand, saa er dette jo paa den anden Side unægteligt, at der er ellers Ingen, som søger at oplyse og veilede os i disse Ting, saa at der visseligen er meget, der for Gud, som afveier det Ene med det Andet, vilde tale til Undskyldning for den danske Bondestand, om den da virkelig i saa Henseende kom paa en Afvei. Men Gud forbyde i Naade, at det skulde skee, og Han give Deres Majestæt Velsignelse til i denne for den største Deel af Deres Undersaatter saa vigtige Sag, at virke med sand landsfaderlig Omhu for at denne Oplysning, der er os nødvendig, maa kunne blive os til Deel. Der er for Øieblikket megen Tale mellem os om at faae Aftenskoler eller andre Skoler, hvor vor voxne Ungdom kunde oplæres, oprettede; men vi indsee det stedse mere, at der neppe paa denne Maade vil bevirkes noget Fyldestgjørende for at komme til det i Sandhed hæderlige Maal

af en folkelig dansk Uddannelse, som staaer os for Øie, og det er denne Erkjendelse, forbunden med det Haab, at vor sande Oplysning ligger Danmarks Konge alvorlig paa Hjerter, der nu fører os frem for Deres Majestæts Throne. En dansk Høiskole er reist i Nord-slesvig, og vi spørge kun gode Tidender derfra; maatte Gud bevæge Deres Majestæt til i Sorø ved de Midler, Stiftelsen der eier, at skjænke os en folkelig dansk Høiskole, hvor de bedst Begavede af vor Ungdom kunde indvies i Kundskab om, hvad der hører Fædrelandet til, og hvad der kunde nære og befæste i dem en sand oplyst Fædrelandskjærlighed, da ville de velsignede Frugter af en saadan Oplysning, som en kjærlig Kongehaand opelsker og freder, og som den almægtige, evige Gud og Fader vist ikke nægter sin Velsignelse, ei udeblive, men ville herlig modnes, den Konge og det Folk, som elsker Danmark, til Hæder og Glæde. Da ville ogsaa de rette Aftenskoler komme igang og trives iblandt os; thi da vil vor Ungdom vende hjem til os fra Sorø, beriget med Kundskaber, som den med Glæde har modtaget, og som den vist med ikke mindre Glæde vil udbrede ved Hjemmet i de mindre Kredse. Ja, der vil der — det haabe vi med Tryghed til Gud! — uddannes blandt os Mænd, som baade med Indsigt og Dygtighed ville kunne tale og skrive for sig i Landets Anliggender, og som ved en usvækket Troskab for Konge og Fædreland ville bevise, at Blodet i den danske Bondestand er ikke mindre sundt og ædelt end det, der flyder hos mere dannede danske Medbrødre.«

Og efterat Planen til Høiskolen var stillet i Bero, fremkom der Udtalelser, der vidnede om den levende Beklagelse herover samt Ønsket om snart at see den gjenoptagen. En Adresse fra 1849, forsynet med 627 Underskrifter fra Østifterne, navnlig fra Landbostanden, udtaler Følgende:

»Vi vove at henvende os til Deres Majestæt i en Sag, der ligger os meget paa Hjerte og som vi derfor haabe, De vil agte værdig til Deres kongelige Opmærksomhed. Der føles i det Hele taget i det danske Folk Trang til en ægte dansk Oplysning. Det var denne, som gav Anledning til, at der indkom til Deres Fader, Hs. Maj. Kong Christian den Ottende, mangfoldige Begjæringer fra Folket om, at der maatte blive draget Omsorg for, at Trangen til ægte dansk Oplysning kunde blive afhjulpen, og vi troede, at Sorø var Stedet for en Skole, der kunde staae aaben for det hele Folk, hvor det ægte Danske var Hovedsagen, og hvor Oplysning derom kunde søges af hvem der havde Lyst. Med stor Glæde modtoges derfor Forordningen af 31te December 1847, ved hvilken Deres Majestæts afdøde Fader, Kong Christian den Ottende, skjænkede sit Folk en kongelig Gave i Høiskolen i Sorø, som han vilde skulde staae aaben for Alle, og hvor Oplysning om det, som ligger Folket allermeest paa Hjerte, kunde søges. Trangen til en saadan Oplysning er ikke bleven mindre, men meget større i Folket, som en Følge af de Forhold, hvori vort Fædreland er kommet, og som gjør det nødvendigt for hver dansk Mand, som ønsker at kunne være sit Fædreland til nogen sand Nytte, at kunne tale og skrive Dansk, have en grundig Kundskab om Fædrelandets Historie og overhovedet om alt det ægte Danske. Vi have imidlertid Intet seet, som tyder hen paa, at Hs. Maj. Kong Christian den Ottendes sidste kongelige Gave til Folket, i Høiskolen i Sorø, virkelig skulde træde i Kraft; tvertimod have vi med megen Bekymring hørt, at det skulde være i Værk at berøve Folket denne Gave. Derfor henvende vi os til Deres Majestæt, hvem Deres Fader, Kong Christian den Ottende, har overdraget at fuldbyrde hans kongelige Villie med Hensyn til Sorø, og virkelig at bringe Folket denne hans sidste Gave, med allerunder-

danigst Bøn om, at hvad Kong Christian den Ottende har givet sit Folk, vil Frederik den Syvende ikke berøve det, men stadfæste den Kongelige Gave og lade den træde i Kraft saasart som muligt. Vi ønske Høiskolen i Sorø saaledes, som den afdøde Konge har givet os den, og vi troe, at netop saaledes vil der hvile en særdeles Vel-signelse over denne hans sidste kongelige Gave, som desuden skal staae som et levende Mindesmærke om den afdøde Konges danske Hjerte og om hans Kjærlighed til sit Folk.«

II.

Den Trang, som i Aarene inden 1848 af Kongen ikke mindre end af Folket erkjendtes at være tilstede til en fri Høiskole for folkelig Dannelse, er i Virkeligheden ikke mindre nu end dengang.

Det er vel uimodsigeligt, at der i de sidste 20 Aar er virket overordentlig Meget for at tilfredsstille Folkets Tørst efter Kundskaber og Dannelse. Medens der dengang pegedes hen til den nylig oprettede Folkehøiskole i Rødning som et enestaaende Exempel paa Omhu for Almuens høiere Udvikling, findes der nu rundt omkring i Landet et meget stort Antal af Folkehøiskoler, hvis Opgave det er at meddele den voxne Ungdom en friere og høiere Dannelse end den, som kan erhverves gennem vore almindelige Almueskoler. Det kan kun forøge disse Høiskolers Værd, at de ere fremstaaede uden Statens Medvirkning, alene ved den private Virksomhed og som oftest ved selve Befolkningens Initiativ, saa at der kun er Tale om en ringe Understøttelse fra Statens Side ved Uddelingen af en begrændset Sum, der — og vi finde Intet derimod at indvende — er bleven tagen af Sorø Akademies aarlige Overskud.

Men paa den anden Side ere ogsaa de Fordringer, der stilles til Befolkningens Deeltagelse i de offentlige

Anliggender, og følgelig ogsaa til dens Oplysning, stegne efter en storartet Maalestok.

Den frie Forfatning har væsenlig lagt Landets politiske Liv i det store menige Folks Hænder, og det er ikke blot i Navnet, men i Virkeligheden, at Almuen tager Deel i Lovgivningen og Statshusholdningen. Det frie og selvstændige kommunale Liv, der skal være Forfatningens Grundpille, udvikler sig Aar for Aar og gjør Krav paa talrige Kræfter, hvis Gjærning i en tidligere Tid var forbeholdt den enevældige Konges Tjenere, Embedsstanden. Ogsaa udenfor det offentlige Liv, i den private borgerlige Virksomhed, i Agerdyrkning, Haandværket, Industrien og Handelen føles det mere og mere, at Kundskab er Magt.

Og hvor megen Gavn Folkehøiskolerne samt de forbedrede Borger- og Real-Skoler end hidtil have stiftet, hvor stor en Udvikling de end kunne ventes fremdeles at ville faae, saa mangler der dog endnu en Anstalt, der kunde danne saa at sige Slutstenen for denne folkelige Underviisning, der kunde føre den til et høiere Maal og afgive Kræfter til Bestræbelserne for at hæve Folkets hele Udvikling.

I sin Betænkning af 20de September 1847 ytrer Grev Knuth, idet han undersøger det Spørgsmaal, hvilket Savn i vort Underviisningsvæsen en soransk Høiskole fortrinnsviis maatte være skikket til at afhjælpe, Følgende:

»Man beklager sig hos os over den altid voxende Masse af Læregjenstande, der med bydende Nødvendighed fordres af Alle, som ville bane sig Adgang til at tjene Staten; idet man frygter for, at Mange skulle blive sløve paa Sjæl og Legeme under en saa tung og langvarig Anstrængelse. Man savner virkelige Kapaciteter til mangfoldige særegne Stillinger, som kræve anden Forberedelse, end den, der mere og mere bliver den almindelige, endogsaa i den yderste Detail aldeles eensartet i alle Lan-

dets Skoler. Man beklager sig, uagtet al den Kraft, hvormed Underviisningsvæsenet drives, uagtet de rige Dotationer, ved hvilke det er lettet, over et mere og mere tiltagende Examens-Studium, ved hvilket den absolute Fordring, og kun den, fyldestgjøres, medens man ikke sporer de sande bevægende Kræfter, der skulde yttre sig baade i Literaturen og i Livet, og medens de Videnskaber, der ligge udenfor den egenlige Examensvei, savne Dyrkning og Udvikling. Man beklager sig endelig over den altfor store Kløft, der adskiller de egenlig studerende Klasser fra de øvrige, over Savnet af den Vexelvirkning, hvorved de gjensidig skulde forædle og udvikle hinanden. Dog lader vistnok ethvert af disse Savn sig føre tilbage til een og samme Grundaarsag, nemlig Manglen af al Frihed, af ethvert Valg i hele den Periode, der gaaer forud for den egenlige specielle Uddannelse for Embeds-Studiet eller en anden mere praktisk Retning Endelig, hvis man ikke anvender nogen Deel af de rige Midler, hvorover Staten kan disponere i Underviisningsvæsenets Tjeneste, til de Fag, som ligge de forskjellige borgerlige Haandteringer nærmest, og som derved ere meest skikkede til at danne Forbindelsesled imellem den videnskabelige og den praktiske Livsretning, er det da at undre over, at denne Forbindelse ikke saa let af sig selv danner sig, medens dog ingen anden Green af Underviisningsvæsenet, fra den laveste til den høieste, hos os har været overladt til sin egen Skjæbne, men tvertimod alle skyldte Statens umiddelbare Omsorg de Trin, hvorpaa de staae? Det er herved, at Tanken først ret ledes til Sorø, ikke som et Sted, hvor det kun gjaldt om at faae store Midler anvendte, men som et Sted, hvor disse netop kunne erholde en sær betydningsfuld Anvendelse; thi det Nye, det Eiendommelige, kan aldrig gjøre sig gjældende uden nogen Konflikt med det Ældre

og maa da ogsaa ønske sit eiendommelige Sted, hvor det kan have Fred og Tid til at udvikle sig.»

Medens vi i det Hele taget kunne tiltræde disse Anskuelser, og medens vi navnlig ubetinget erkjende det Uheldige i, at en altfor dyb Kløft vedblivende adskiller de egenlig studerende Klasser fra de øvrige, troe vi, at de forandrede Tidsforhold nødvendig medføre Forandring i de Midler, hvorved der nu skal virkes til Afhjælpsningen af de bestaaende Savn. Først og fremmest skulle vi fremhæve, at Opgaven for en ny Høiskole i Sorø ikke kan eller skal være at tilbyde en ny Art af Forberedelse til Embedsveien i Statens Tjeneste eller at skabe en ny Klasse af examinerede, med særlige Rettigheder udstyrede Embedskandidater. Høiskolens Formaal maa være at hjælpe Befolkningen fremad paa den Selvstændighedens og Selvstyrelsens Vei, der er aabnet for den, ved at tilbyde den den Dannelse, den Udvikling og de Kundskaber, som udkræves til dens fyldestgjørende Virksomhed. Heraf følger da tillige, at den Høiskole, om hvilken der nu er Tale, ikke som efter Kong Christian VIII.s Plan bør være beregnet paa de »Bemidlede«, men maa staae aaben for hele Folket, endog fortrinsviis for dem, som selv savne Midler til at fremme deres Uddannelse, og Sorø Akademies rige Indtægter ville ikke kunne finde nogen ædlere, med Stifternes sande Hensigt mere stemmende Anvendelse, end ved saaledes at benyttes til gennem Kundskaber og Oplysning at hæve hele Folkets aandelige Standpunkt, at vække dets Selvstændighed og styrke dets Fædrelandskjærlighed.

Ligeledes er det en Selvfølge, at den Plan, som i 1847 var lagt til Høiskolen i Sorø, maa undergaae væsentlige Forandringer for at kunne svare til Tidens forandrede Krav. Det Agerdyrknings-Institut, som man dengang tænkte sig forenet med Høiskolen i Sorø, er blevet overflødigt, efterat der ifølge Loven af 8de Marts

1856 er stiftet en Landbohøiskole ved Kjøbenhavn. Men i hele Anlægget af Høiskolen maatte der indtræde en gennemgribende Forandring. Den skulde ikke længere være en Real-Høiskole, en Art Universitet for de reale Videnskaber, ligesom de klassiske Videnskaber have deres, men en fri og folkelig Høiskole, ved hvilken der var lagt mindre an paa Meddelelsen af positive Kundskaber i det størst mulige Omfang, end paa Vækkelse og aandelig Udvikling i det Hele. En saadan Tredeling, som fandtes i Planen af 1847 mellem et historisk, et sprogligt og et mathematisk-naturvidenskabeligt Kursus, vilde ikke kunne forenes med den Plan til en folkelig Høiskole, som nu foresvæver os. Disse forskjellige Grene af den menneskelige Aands Udvikling maatte alle være medoptagne i Høiskolens Virksomhed, kun i en saadan Begrænsning, at ikke over Stoffets Mængde det vigtigere Formaal, Vækkelsen og Udviklingen, blev trængt tilside.

III.

Vi skulle her søge nærmere at udvikle, hvad der efter vor Mening burde meddeles ved en saadan Høiskole, samt hvorledes Stoffet maatte behandles og begrænses, for at den skal kunne svare til sin Hensigt og virke befrugtende for Borgersamfundet saavel som for hele Statslivet.

Det er en Kjendsgjerning, at Underviisningsvæsenet, ikke blot hvad vore lærde Skoler, men ogsaa hvad Borger- og Almueskoler angaaer, for Tiden befinder sig paa et Overgangstrin, som i væsentlige Punkter lader meget tilbage at ønske; — det er en Kjendsgjerning, hvad fremadskridende Aandsdannelse altid naturlig fører med sig, at Flere og Flere, naar de ere komne ud over Skolealderen, maae lede om Adgang til at erhverve sig grundige Kundskaber uden lærde Studier, væsentlig Indsigt i Livets vigtige Anliggender, uden at ofre deres Liv

til Videnskaben; — det er en Kjendsgjærning, at det menige Folk i Danmark forener en opvakt Sands med en stadig voxende Higen efter større Oplysning, i Følelsen af, at høiere Oplysning alene er i Stand til at stille Arbeideren, hvad aandelig Selvstændighed angaaer, paa lige Trin med Samfundets meest Begunstigede; — det er endelig en ubestridelig Kjendsgjærning, at det Folk, der skal være i Stand til at bære en konstitutionel Forfatning, løse en Selvregerings vanskelige Opgave og tilegne sig den borgerlige Friheds rige Velsignelse, maa fra Grunden af vækkes, opdrages og dannes til selvstændig Virksomhed, ikke blot i det Timelige, men ogsaa i det Aandelige.

Dersom det nu ved Oprettelsen af en folkelig Høiskole, en paa et bredere Grundlag og efter en større Maalestok anlagt Underviisningsanstalt, der kunde afgive Middelpunkt for flere mindre, i samme Retning gaaende Bestræbelser, blot kom an paa at opregne Gjenstande, hvorom Underviisningen i det Hele kunde dreie sig, vilde herhenhørende Emner let lade sig udpege. Vi behøve blot ved Siden af Modersmaalet og dansk Litteratur, der altid maa blive Hovedsagen, at kaste et Blik paa Historien (Kirke-, Folke- og Fædrelandshistorien), Politiken (Statsforfatning og Statsforvaltning), en til Udviklingen af de almindelige politiske Theorier støttet Behandling af den positive Rets Hovedtræk, Stats- og Nationalhuusholdning, almindelig Lovgivning, og Naturhistorien (Grundplanen i Dyrenes og Planternes Bygning, samt deres kulturhistoriske Betydning, Jordklodens Fysik, Dannelseshistorie), for at overbevise os om, at her ikke er Mangel paa passende Stof. Af særegen Vigtighed ligesom ogsaa af særegen Vanskelighed bliver Opgaven derimod, naar Spørgsmaalet er om en Bearbejdelse af Stoffet, altsaa om Underviisningsmaaden. For

at besvare dette Spørgsmaal er det nødvendigt at stille sig Formaålet klart for Øie.

Den folkelige Høiskole bør i særegen Forstand være en Skole for Livet. Men Livet har et dobbelt Krav. Det vil erkjendes i sin aandelige Betydning, — dertil hører Vækkelse af de høiere Sjæleevner og Blik paa de store Opgaver, Aandslivets store almindelige Opgaver. Det vil erkjendes efter sine Midler og virkelige Betingelser, — dertil behøves Kundskab saavel til den omgivende Natur som til det Samfund, hvori vi leve. Skolen maa som Følge heraf være baade en Vækkelses- og en Underviisningsanstalt; begge Formaal bør forenes, men de kunne paa Grund af Forskjellen i deres oprindelige Karakter ikke ligefrem smelte sammen. At klare sig Forholdet imellem det Vækkende og det Belærende er i lige Grad vigtigt, saavel naar vi tage Hensyn til Docentens Arbeide som til Tilhørernes Tarv.

Hvad for det Første Docentvirksomheden angaaer, gjør det under Udarbeidelsen af et Foredrag en væsenlig Forskjel, om det fornemmelig er aandig Vækkelse eller Meddelelse af sammenhængende, i et vist Omfang grundige Kundskaber, der i det paagjældende Tilfælde bør være Hovedsagen. Hvad Vækkelsen angaaer, kommer det fornemmelig an paa at vælge Emner af saa almindelig og tilgængelig Natur, at Tilhørerne uden særlig Forberedelse kunne følge med; hele Eftertrykket maa da falde paa Behandlingsmaaden: den almene Sands maa tiltales, Opmærksomheden uvilkaarlig fængsles, og Interessen hvile paa en anskuelig, gennemgaaende Hovedtanke. Forelæsninger af denne Art kunne ingeniunde lempe deres Karakter efter Stoffet, men maae udtrykkelig fordre, at det Stof, der vælges, er i Stand til at boie sig under Fremstillingens eiendommelige Krav. Forelæsninger, hørende under denne Kategori — vi kunne kalde dem vækkende Forelæsninger eller Forelæsninger af

almindeligt Indhold — kunne derfor ikke inddeles efter Gjenstande, men vel betegnes ved Valg af forskellige Emner. De valgte Emner, hvor uligeartede de end iøvrigt kunne være, ligne da hinanden deri, at Kundskabelementet, det Særskilte og Stofagtige, der hidrører fra Gjenstandene, er trængt tilbage. Anderledes med saadanne Foredrag, som, om de end bevare den folkelig-praktiske Karakter, udtrykkelig anlægges paa at meddele en Sum af brugbare Kundskaber. Ved disse Foredrag — vi kunne kalde dem undervisende Forelæsninger eller Forelæsninger af særskilt Indhold — har Valget af Stof og Gjenstand en afgjørende Betydning. Enhver positiv Kundskab er jo altid en Kundskab om tilværende Gjenstande; slige, paa Kundskabers Meddelelse beregnede Foredrag bør derfor helst inddeles efter Gjenstandene; dette gjælder da særlig om de naturhistoriske og politiske Foredrag. Ved at indføre en Tredeling, hvorefter de historiske Forelæsninger skulde stilles i Række med politiske og naturhistoriske, vilde man aabenbart undskyde den Forudsætning, at der ogsaa skulde meddeles positive Kundskaber i den almindelige Verdenshistorie, være sig under Navn af Folkehistorie, Mythologi eller Religionshistorie, medens Grundtanken dog er, at det Historiske kun skal tjene til Folie og Indklædning for Ideer, der hverken kunne eller bør tilbydes Folket i abstrakt Form.

Medens Forelæsningerne af særskilt Indhold nærmest maae være indrettede paa at give forskellige, under Fagvidenskaberne hørende Kundskabsmasser en folkelig Form, kunne Forelæsningerne af almindeligt Indhold derimod særlig betragtes som en, til Folkets Sands svarende Meddelelse af Emner, hentede fra Aandslærens forskellige Kredse.

At den anførte Modsætning imellem de to Slags Foredrag ogsaa har sin store Betydning for Tilhørernes Vedkommende, vil man ved nærmere Overveielse let

overbevise sig om. Det er ved en folkelig Høiskole af Vigtighed, at den kan optage Tilhørere baade med og uden særegen Forberedelse. Vistnok maa en saadan Høiskole organiseres saaledes, at den kan støtte sig til de alt bestaaende Underviisningsanstalter (Bondehøiskoler, Borger- og Realskoler, lærde Skoler); men den maa, naar den skal have et folkeligt Præg, tillige være indrettet paa at tilfredsstillende Tilhørere, der med Undtagelse af saadanne Kundskaber, som meddeles i enhver Almueskole, ikke medbringe Andet end naturlig Sands og levende Interesse for Sagen.

Det er mulig en Mislighed i det hidtil gjældende Underviisningssystem, at de udvortes Vilkaar spille en altfor stor Rolle: medens mange mindre Begavede anstrænge sig med at deeltage i den høiere Underviisning alene paa Grund af Omstændighederne, skeer det, at rigt Begavede ofte maae savne Underviisning ligeledes paa Grund af Omstændighederne. Paa slige Misligheder kan der for en Deel raades Bod derved, at den folkelige Høiskole, uden at friste Egennyttens ved Privilegier og lokkende Udsigter til timelige Fordele, ligelig indbyder Alle og det saaledes, at den kun gjør Regning paa Naturgaver og aandelig Interesse.

Det er nu en Selvfølge, at Tilhørerne maae kunne dele sig i to Klasser, i saadanne nemlig, som, enten fordi de allerede ad anden Vei have opnaaet det forønskede Maal af Kundskaber, eller fordi de slet ikke ønske særlig Underviisning i nogen særlig Green af Læregjenstandene, udelukkende melde sig med Interesse for de vækkende Foredrag, og saadanne, som ved Siden af de vækkende Foredrag søge en særlig Underviisning i eet eller andet særeget Fag. Det følger af sig selv, at Forelæsninger over Naturhistorie, Politik, Statsøkonomi o. desl. kun med sand Nytte kunne høres af saadanne, som enten medbringe eller erhverve nødvendige For-

kundskaber og ere villige til planmæssig at indprænte sig det Meddeelte og fordybe sig i derhen førende Studier. Naar disse Betingelser ikke opfyldes, kunne Forelæsninger over særlige Gjenstande neppe føre til frugtbare Resultater; men en punktlig Opfyldelse af slige Betingelser tør ingenlunde opstilles som Lov for Enhver, der vil besøge Høiskolen.

Idet der paa den foreslaaede Maade oprettes to Kursus eller rettere en dobbelt Række af Forelæsninger for hvert Kursus, maa dette dog ikke opfattes saaledes, som om de vækkende Foredrag skulde udgjøre en fra de undervisende løsreven Deel for sig. En saadan Dobbelt-hed vilde aabenbart føre til en Spaltning, der maatte virke skadeligt for Underviisningsanstalten i det Hele; tværtimod bør Forelæsningerne af begge Slags gaae Haand i Haand med hinanden i hvert Kursus, saaledes at det Almindelige kan finde sit Korrektiv i det Særskilte og dette i hiint.

Det bør ikke glemmes, at de vækkende Foredrag, for ikke at tabe sig i tom Almindelighed, altid maae have et bestemt og karakteristisk Indhold, ligesom omvendt de undervisende, for ikke at tabe deres folkelige Præg, aldrig maa belemres med det Stofagtige i den Grad, at det frie Overblik mangler. Saaledes ville Foredrag af almindeligt og vækkende Indhold naturligviis ogsaa kunne vælge deres Emner blandt de Underviisningsgjenstande, der ellers i Regelen høre under Foredragene af speciellere Indhold. For at oplyse dette ved et Exempel kunne vi antage, at der i eet og samme Halvaar foruden Forelæsninger over dansk Sprog og Literatur, over Grundtræk af den almindelige Statshusholdning, over Grundtræk af Jordklodens Fysik med særligt Hensyn til de geognostiske Forhold i de nordlige Lande (Danmark, Norge og Sverig) opførtes blandt Foredrag af almindeligt Indhold, foruden Forelæsninger over Religions-

historie (Træk af det gamle og nye Testamente, Henblik til andre Religions skrifter), Forelæsninger over Forskjellen mellem Folkekirke og Statskirke med Hensyn paa kirkelig Frihed og Kirketvang, ogsaa en Forelæsning enten over Klimaters og Naturomgivelsers Indflydelse paa Folkekarakteren eller et Foredrag over Menneskeslæggtens Inddeling i Racer, Folkestammer, Nationer særlig med Hensyn paa nationale Karaktermærker — hvoraf sees, at de forskjellige Retninger kunne blive repræsenterede i de almindelige Foredrag.

Idet Foredragene anlægges paa den her anførte Maade, med behørigt Hensyn saavel paa det Vækkende som paa det Undervisende, saa at det, som ovenfor antydet, bliver Folkehistorien (Religions- og Kulturhistorie), dansk Sprog og Literatur, Naturhistorie, Politik og Statshuusholdning, hvorfra det positive Indhold hentes, skal det tillige fremhæves, at Underviisningen i Modersmaalet helst bør have et saadant Omfang, at passende Henblik saavel til det Oldnordiske som til Forholdet imellem Dansk og Svensk ikke savnes. Det er en Selvfølge, at der til Foredragene tænkes knyttet talrige Samtaler og Øvelser, der kunne samle og ordne det meddeelte Stof og vejlede den Enkelte til varig at kunne tilegne sig, hvad der er udviklet i Foredragene.

Det hele Cyklus af Foredrag bør være afsluttet i Løbet af to Aar, altsaa fordeles paa fire Halvaar, men Foredragene bør være ordnede saaledes, at de i ethvert Halvaar danne et for sig afsluttet Hele, hvorved der opnaaes den størst mulige Frihed i Tilgangen, saa at den vil kunne skee ved Begyndelsen af ethvert Halvaar. *)

*) For noget bestemtere at antyde de enkelte Fag, saavel som deres Fordeling i fire af hinanden uafhængige Halvaar, meddele vi som Bilag et Forsøg til en slig Ordning,

Det maa naturligviis staae Tilhørerne frit, om de ville indskrænke sig til at høre Forelæsninger i et enkelt Halvaar, og hvilke de ville høre, eller, hvad Høiskolen fra sit Standpunkt særlig maa tilraade, gennemgaae det hele, fuldstændige Kursus, ligesom det ogsaa maa overlades til de Enkeltes Forgødtbefindende, hvorvidt de maatte attraae Skolens Vidnesbyrd for at have gennemgaaet et fuldstændigt Kursus eller ikke. Men en Modenhedsprøve bør Høiskolen for sin egen Skyld tilbyde. En saadan Prøve kunde da indrettes med særligt Hensyn paa de særskilte Fag, som Kandidaten selv maatte opgive; men det bør udtrykkelig fastsættes, at Ingen kan underkaste sig Prøven i noget specielt Hovedfag, uden at han tillige underkaster sig en Prøve, der godtgjør, at han ved at følge de vækkende Forelæsninger af almindeligt Indhold har erhvervet sig tilstrækkelig Aandsdannelse.

Et Mindretal (Carlsen og Dinesen) anseer dog ikke en saadan Modenhedsprøve for tilraadelig. For Tilhørerne er en saadan Examen til ingen Nytte, saafremt de kun, som det maa ønskes, søge Vækkelse, Oplysning og Kundskab for at oplive, styrke og forøge deres Aands og deres Hjertes Liv, Kraft og Magt; og for Læreren maa den berede Vanskeligheder, hvis han tager Hensyn til den. Det kan ikke blive uden Virkning paa en Lærers Foredrag og paa hans Tilhørerens naturlige og uskyldige Opmærksomhed, naar de vide, at der bagefter skal holdes Examen over Indholdet og Forstaaelsen. Troer man det muligt, at ikke mange af de unge Mennesker af Forfængelighed og i Haab om Fordeel eller Ansættelse skulde forlange Examen med tilhørende Vidnesbyrd, saa glemmer man den menneskelige Naturs Skrøbelighed og det store

et Forelæsnings-Program samt en Oversigt over Lærerstyrken og det daglige Antal Timer, som vil udfordres til Forelæsninger og Øvelser.

Publikums grundmurede Tro paa Examiners uberegnelige Hjælp til at komme frem hertilands. Disse Mange ville blive Flere og Flere og rimeligviis efterhaanden udgjøre Fleertallet af Eleverne, til den største Skade for disses aandelige og moralske Liv og for deres indbyrdes Opdragelse af hinanden. Læreren vil da ogsaa nødes til at tage Hensyn til Elevernes Ønsker og Interesser, og saaledes ville baade Lærere og Elever gjensidig tvinge hinanden ind paa en materialistisk og egoistisk Retning og Tankegang. Desuden, der kan vel aflægges Prøve paa Færdigheder og for en Deel paa Kundskaber, men vanskelig paa Aandsmodenhed, og det vil ikke være let at finde paalidelige Dommere herover, hvorimod vel samtlige Lærere med nogenlunde Sikkerhed kunne, hvis det forlanges, give Vidnesbyrd om en Elevs Modenhed, Karakter og Dygtighed. Naar det siges, at Høiskolen «for sin egen Skyld» bør tilbyde en Modenhedsprøve, er Meningen vel egentlig hermed, at Overbestyrelsen og Publikum skulde have en Kontrol med Lærernes Duelighed, Flid og Iver. Men hertil er en Examen et meget upaalideligt Middel. Den egenlige og gavnlige Kontrol maa en duelig og nidkær Overbestyrer skaffe sig ved jevnlig at besøge Skolestuerne og ved Samtaler med Lærere og Elever, medens Publikum i det Hele maa hjælpe sig med Rygter og Omtale samt Skolens Frekvents. Ganske vist ere Lærerne nødte til at foretage en jevnlig, om end ikke daglig, Overhøring af de tidligere Foredrag, hvor det gjælder Kundskaber, ved hvilke det Følgende er bygget paa det Foregaaende, men dette skeer lettest og mindst kjedeligt og søvnbringende ved en samtalende Optrædelse af et eller flere holdte Foredrag mellem Lærerne og Eleverne. I Samtalen ville vistnok ikke alle disse tage Deel, men det behøves heller ikke, de Livligste ville det, og de langsomme, men ellers gode Elever, maa Læreren eller en velvillig Kammerat (saadanne fattes

aldrig, naar der er en god Aand og Tone i Skolen) udenfor den fælles Underviisningstid kunne komme til Hjælp, dersom det behøves. De dorske og ligegyldige Elever kan der ikke tages stort Hensyn til; de maae ialtfald ikke have Lov til at være en Hindring for de Livliges Fremgang.

Fleertallet kan ikke erkjende disse Indvendingers Rigtighed. At der i tidligere Tider har været drevet og maaskee endnu drives megen Misbrug med Examensvæsenet, bør ikke forlede til Yderligheder i modsat Retning. Det er ikke Examinerne i og for sig, men Examens-Monopolerne og Examens-Overdrivelserne, som have virket skadeligt. Der er efter Anlægget af den hele Høiskole ingen Grund til at frygte for, at Eleverne skulde fristes til at underkaste sig Examen ved Udsigt til Fordele, thi saadanne bydes dem ikke. Men en Modenhedsprøve bliver for mangen en Lærling, der trænger til en ydre Paavirkning, Anledning til at samle og klare sine Kundskaber. Er den derved givne Kontrol end ikke i og for sig tilstrækkelig, saa er den dog ikke uden Værd, og jo mindre Høiskolen lægger an paa at holde sig indenfor en fast Ramme af positive Fag, desto nødvendiger bliver det for den ikke at vrage et Middel, der kan give dens Underviisning Fasthed og Klarhed. En forstandig Examination vil tilvisse ikke mindre ved Høiskolen end nu ved Universitetets filosofiske Examen kunne prøve den aandelige Modenhed. Naar Valget er stillet Enhver frit, om han vil underkaste sig Prøven eller ikke, synes dermed al Fare for egoistisk eller materialistisk Tankegang fjernet, og Modenhedsprøven vil, langt fra at overflødiggjøre de samtalende Opfriskninger mellem Lærere og Elever, tvertimod give en Spore til disse, som kommer Alle tilgode.

Udenfor den egenlige Kreds af Foredrag bør Høiskolen kunne tilbyde Underviisning og Øvelser i de vigtigere levende Sprog. Det var under den tidligere Ord-

ning en Eiendommelighed for Sorø, at der saavel ved Skolen som ved den akademiske Læreanstalt meddeeldes en langt fyldigere Underviisning i Fransk, Engelsk og Tydsk end ved de almindelige Latinskoler og ved Universitetet saavel i selve Sprogene som i deres Literatur. Den Adgang, der herved aabnedes til Kundskab i at læse, tale og skrive de nævnte Sprog, blev i det Hele vel benyttet og gav de soranske Studenter et ikke ringe Fortrin for deres Kammerater. Det vil i mange Retninger være særdeles ønskeligt, at en lignende Adgang tilbydes ved den nye Høiskole, og det ikke blot til at lære hine Sprogs første Elementer, men til at erhverve sig grundigere Kundskaber i dem og Lethed i deres Benyttelse. Vi have ikke troet at burde optage nogen fremmed Literatur paa den egenlige Forelæsningsplan, idet der til en fyldig Fremstilling af samme vil udkræves og forudsættes Forkundskaber, som ikke altid kunne antages at være tilstede. Men der vil dog Intet kunne være til Hinder for, at der stundom holdes Foredrag over Gjenstande, hentede fra denne Kreds: f. Ex. over Shakespeares Betydning som dramatisk Digter, over den franske Digtekunst i det 17de og 18de Aarhundrede, over den tydske Poesies Glandsperiode under Göethe og Schiller o. s. fr., idet det da maatte beroe paa Sammensætningen af det paa-gjældende Halvaars Elever, i hvilket Omfang der ved Prøver kunde meddeles en mere anskuelig Forestilling om de enkelte Forfatteres Eiendommeligheder.

Ved en Høiskole som den, hvis Grundtræk ere antydede i det Foregaaende, bør der tillige lægges særlig Vægt paa at lade den legemlige Udvikling gaae jevnside med den aaadelige. Det er nødvendigt, at der drages Omsorg for samlede og systematiske Legemsøvelser, for alle Arter af Gymnastik, Fægtning, Exercits, Skydning, Dands, Svømning, Roning, Boldtspil og saavidt muligt tillige Ridning. Vi ansee den gode og omhyggelige Led-

ning af saadanne Øvelser for at være af væsenlig Betydning, ikke blot til at styrke de unge Mænd, men tillige til at give det hele Samliv, som man maa ønske at skabe imellem dem, et frisk og freidigt Sving.

Det har gjentagne Gange været under Forhandling i Kommissionen, om der ikke ved Høiskolen i Sorø burde lægges særlig an paa at uddanne vordende Befalingsmænd for Hæren, og denne Tanke har fra flere Sider vundet varm Tilslutning. Naar vi ikke her gjøre noget udtrykkeligt Forslag derom, er Grunden væsenlig den, at den ved Loven af 6te Juli d. A. fastsatte Ordning af Hæren endnu er for ny, til at det med Sikkerhed kan afgjøres, hvorledes hiin Tanke lader sig gennemføre.

Ogsaa i Musik og i Sang bør Høiskolen meddele Underviisning, og navnlig bør Sangen drives som et væsenligt Middel til Vækkelse og Udvikling.

IV.

Saaledes som Folkehøiskolens Opgave ovenfor er udviklet, vil den væsenlig faae det Formaal at indvirke vækkende og ansporende paa sine Elever. Det Spørgsmaal frembyder sig imidlertid, om den ikke ved Siden heraf bør omfatte en mere særlig Fagskole.

I det kgl. Reskript af 26de Juli 1845 var det fastsat, at den nye Real-Høiskole tillige skulde omfatte et statsvidenskabeligt Akademi med den Opgave at uddanne administrative Embedsmænd til Statens Tjeneste og der angaves en Kreds af Forelæsninger i dette Øiemed. Vi antage, at Uddannelsen af Embedsmænd til Statens Tjeneste bør holdes ganske udenfor den Virksomhed, som tiltænkes Folkehøiskolen i Sorø. Derimod er det uimodsigeligt, at der saavel i det praktiske Liv som i de forskjellige Arter af offentlig og politisk Virksomhed, til hvilke Borgerne ere kaldede under den frie Forfatning, er rig Anvendelse for Kundskaber i de Retninger, der

repræsenteres af Statsvidenskaberne. Studiet af den politiske Økonomi i dennes forskellige Grene og med særligt Hensyn til Fædrelandets Forhold, af Statistik, deels dens Theori og deels Danmarks positive Statistik, og af den nyere Tids politiske Historie vil afgive en fortrinlig Forberedelse til offentlig Virksomhed, og hermed maa da forenes Kjendskab til Hovedtrækkene af Danmarks offentlige og private Lovgivning. Vi indstille saaledes, at der ved Siden af den almindelige Folkehøiskole maa i Sorø blive indrettet en særlig statsvidenskabelig Fagskole, ved hvilken der skulde meddeles Underviisning i historisk Encyklopædi; en Udsigt over Universalhistorien; en fuldstændigere Fremstilling af Fædrelandets Historie; en Udsigt over Nationaløkonomiens vigtigste Resultater; de europæiske Staters Statistik samt Fædrelandets Statistik i større Udstrækning; Kjendskab til de vigtigste Kapitler af Lovgivningen om Borgernes private Rettigheder og om Administrationen.

Hertil kunde da endnu føies en videregaaende Underviisning og praktisk Veiledning i de levende Sprog (Fransk, Engelsk og Tydsk), som ere optagne i Planen for Underviisningen ved den almindelige Høiskole.

Et saadant Studium, der maatte holdes indenfor Grændserne af et toaarigt Kursus, vilde være at afslutte med en Examen, der omfattede de foredragne Hovedfag. Dennes Hensigt skulde alene være at samle og befæste de meddeelte Kundskaber uden at give nogen særlig Adkomst til Ansættelse i Statens Tjeneste. Studiet skulde altsaa ikke friste ved nogen Udsigt til Fordeel; det er beregnet paa dem, der uden at ville benytte Hovedstadens Universitet og uden at opfylde de Adgangsbetingelser, som dette stiller, ville anvende nogle af deres Aar til en samlet, systematisk Forberedelse og Uddannelse, af hvilken de senere kunde høste Frugter i deres egen Virksomhed eller i det offentlige Liv.

Naar en saadan statsvidenskabelig Fagskole indrettedes i Sorø, turde der være Anledning til at ophæve den ved Plakat af 10de August 1848 indrettede statsvidenskabelige Examen ved Kjøbenhavns Universitet. Paa Grundlaget af denne Bestemmelse og den senere Bekjendtgjørelse af 10de Juni 1851 har der nu i Løbet af 15 Aar ved Kjøbenhavns Universitet været afholdt en statsvidenskabelig Examen, der er absolveret af ialt 82 Kandidater, eller i Gjennemsnit noget mindre end 6 om Aaret. Af disse have 42 erholdt første, 38 anden og 2 tredie Karakter. Tilgangen har været meget ulige fordeelt; det høieste Tal i et Aar har været 10 (1867), det laveste 2 (1858 og 1863). Af dem, der have underkastet sig den statsvidenskabelige Examen, have 5 tillige før eller senere taget den juridiske Examen. Fraregnes disse, ere af de øvrige 77, saavidt vides, 37 senere blevne ansatte i Statens Tjeneste som Embedsmænd.

Aarsagen til, at den statsvidenskabelige Embedsexamen er bleven forholdsviis saa lidet benyttet, kan ikke søges i dens Vanskelighed. Det er tvertimod en Kjendsgjerning, at denne Examen kræver en langt ringere Anstrængelse og en betydelig mindre Tidsanvendelse end nogen anden af Universitetets Embedsexaminer, og navnlig end den juridiske. Naar det ved at gennemgaae Listen over de Examinerede viser sig, at disse have tilbragt indtil 12 Aar mellem deres Indskrivning ved Universitetet og deres Embedsexamen, maa Grunden hertil ikke søges i Studiets Vanskelighed, men i den Omstændighed, at ikke Faa have tyet til denne Examen efterat have anvendt længere Tid med andre Maal for Øie. Aarsagen til den ringe Tilgang kan eiheller søges i nogen snever Begrændsning af Adgangen, thi Plakat af 10de August 1848 bestemmer, at denne Examen skal staae aaben ogsaa for dem, der have bestaaet den polytekniske Examen eller den ved Planen af 27de Februar 1844 be-

falede Afgangsexamen ved den kongelige militære Høiskole, selv om de ikke ere akademiske Borgere — en Tilladelse, der, saavidt det kan sees, dog kun een Gang er bleven praktisk benyttet. Man henvises saaledes til at søge Forklaring i den Maade, hvorpaa Bestemmelserne i Bekjendtgjørelsen af 10de Juni 1851 angaaende den Adgang til Embeder, hvortil Aflæggelsen af denne Examen giver Udsigt, praktisk ere blevne fortolkede. Det hedder i Bekjendtgjørelsen: »Der tilsikkres ikke dem, der have underkastet sig den statsvidenskabelige Examen, nogen udelukkende Ret til visse Embeder, men derimod vil denne Examen betragtes som indeholdende en særdeles Anbefaling til Ansættelse i alle saadanne Embeder i og under de forskjellige Ministerier, der ansees at kræve Kundskab i Lov og Ret, uden at den fuldstændige juridiske Examen er gjort til Betingelse for deres Opnaaelse, Rets-skriver-Embeder og Sagfører-Bestillinger dog undtagne. Navnlig ville de, der have underkastet sig denne Examen, kunne gjøre sig Haab om fortrinlig Adgang til saadanne administrative Embeder, med hvilke i Forening med hiin Indsigt i Lov og Ret den øvrige ved denne Examen prøvede Kundskab maa erkjendes for vigtig.« I Virkeligheden har Forholdet vistnok stillet sig saaledes, at i de fleste Tilfælde ere under iøvrigt lige Betingelser juridiske Kandidater ved alle Embedsbesættelser i og udenfor Ministerierne blevne foretrukne for statsvidenskabelige.

Meget synes saaledes at tale for at ophæve det statsvidenskabelige Studium som Embeds-Studium og at henlægge det fra Universitetet til Høiskolen i Sorø. De Videnskaber, der have været samlede under dette Studium, ere utvivlsomt af den største Betydning og tilkæmpe sig Aar for Aar en mere fremragende Plads. Universitetet bør derfor vistnok ikke savne Forelæsninger i disse nye Videnskaber, kun at de ikke længere afsøndres som et eget Embedsstudium.

Et Mindretal (Carlsen og Dinesen) har en fra Fleertallets saa væsenlig forskjellig Opfattelse af den Stilling, det statsvidenskabelige Studium i Sorø burde indtage, at det hverken kan tiltræde Fleertallets Begrundelse eller dets Indstilling.

Det erkjender, at det er ønskeligt, at der i Sorø holdes statsvidenskabelige Forelæsninger omtrent i det Omfang, som Fleertallet foreslaaer, for de Elever, der maatte ønske at høre saadanne, men det anseer det hverken for nødvendigt eller for ønskeligt, at der, saaledes som Fleertallet foreslaaer, oprettes en særlig Fagskole, ved hvilken Studiet afsluttes med en Examen. Det er efter Mindretallets Anskuelse tilstrækkeligt, at der holdes Forelæsninger i de af Fleertallet auførte Fag for dem, der ønske at erhverve Kundskaber til Brug i det praktiske Liv.

Naar enhversomhelst Rettighed eller særlig Adkomst til offentlige Embeder ophører at være knyttet til Examen, indsees det ikke, til hvilken Nytte det skal være at paa-byde et vist Omfang for Studiet og at afslutte dette med en befalet Examen. Med denne Anskuelse kan Mindretallet naturligviis heller ikke finde det ønskeligt, at fordre et »videregaaende« Sprogstudium af dem, der ville høre statsvidenskabelige Forelæsninger.

V.

For at kunne stifte virkelig Gavn og for at kunne svare til de Fordringer, der med Rette kan stilles til en fri Høiskole for folkelig Dannelse, maa den nye Lærestalt i Sorø aabne sine Døre for Alle. Det maa kunne staae Enhver uden Hensyn til Alder frit, at høre hylkesomhelst Forelæsninger ved Høiskolen, at følge dens Kursus i kortere eller længere Tid, uden at der stilles nogen Betingelse om foregaaende Underviisning, og uden at Adgangen knyttes til nogen Prøve. Det synes endog, at en

Stiftelse, der er udrustet med saa rige Midler som Sorø, bør fritage alle saadanne Tilhørere for ethvert Vederlag for Underviisningen. Der vilde da eiheller fra Stiftelsens Bestyrelses Side være noget videre Tilsyn at føre med saadanne frie og uafhængige Tilhørere, kun at de selvfølgelig i Forelæsningstimerne maatte være den almindelige Orden undergivne, og at der maatte drages Omsorg for at fjerne, hvad der ved Usædelighed eller Forargelse kunde indvirke forstyrrende.

Anderledes stiller Forholdet sig med dem, der ønske at træde i en nærmere Forbindelse med Høiskolen, at anerkjendes som dens Elever og at deeltage i det hele Samliv, som kan forventes at ville dannes. Høiskolen maa her være berettiget til at opstille visse Forudsætninger, og det allerede af den Grund, at et systematisk Forelæsnings-Kursus ikke med nogen Nytte lader sig indrette, med mindre der hos alle Tilhørere findes et vist Maal af Forkundskab. Ganske vist bør Fordringerne i denne Henseende ikke overdrives. De bør ikke stilles saa høit, at de udelukke Tilgang fra Landets store Befolkning, som savner Adgang til grundig Underviisning i Barndoms-aarene. Men de bør eiheller holdes saa lavt, at Høiskolen derved udsættes for at miste sin Karakter og synke ned til en elementær Lærestalt.

Adgangen til at optages som fast Elev ved Høiskolen i Sorø for idetmindste i et Halvaar at følge dens Forelæsninger og Øvelser bør efter vor Formening staae aaben for alle dem, der have gennemgaaet de nuværende lærde Skolers sjette Klasse og ere erklærede for modne til Oprykning i syvende; for dem, der have taget Afgangs-Examen for Realdisciple i en af dens to Grader eller den almindelige Forberedelses-Examen; for dem, der efter at have gennemgaaet de almindelige Borger- eller Almueskoler i et Aar have besøgt en Folkehøiskole og kunne fremlægge Vidnesbyrd fra dennes Forstander

og Lærere om Flid og Fremgang; for dem, der have underkastet sig Skolelærer-Examen. Skulde undtagelsesviis Nogen fremstille sig til Optagelse ved Høiskolen uden at opfylde en af disse Forudsætninger, vil der være at foretage en Prøve, som kunde udvise, hvorvidt den Paa-gjældende var i Besiddelse af de Forkundskaber, uden hvilke han ikke med Udbytte vilde kunne benytte den Underviisning, som Høiskolen giver.

Det fremgaaer heraf, at de unge Mænd, af hvilke Høiskolens Elever vilde komme til at bestaae, kunne være af meget forskjellig Alder. Medens de fra de lærde Skoler og fra nogle af de anførte Examinere kunne ventes at ville komme i en Alder af 16 Aar — maaskee vilde det endog være hensigtsmæssigt at ansætte 17 Aar som den laveste Alder til Optagelse — maa det antages, at Andre ville være endeel ældre, og navnlig gjælder dette om de Elever, der kunne ventes fra de nuværende Folkehøiskoler, hvor de unge Mænd allerede nu ofte først søge Underviisning i en Alder af nogle og tyve Aar.

Efter den Plan, der i det Foregaaende er udviklet for det toaarige Lærekursus ved Høiskolen, synes der — under Forudsætning af, at et Grundrids af de for Fagstudierne uundværlige filosofiske Discipliner særlig meddeles dem, der senere ville gaae den akademiske Vei — ikke at kunne være nogen Indvending imod at lade dette Kursus træde i Stedet for det saakaldte filosofiske Aar ved Universitetet. Hensigten med dette er jo nærmest at tilveiebringe hos de Studerende en større almindelig Aandsmodenhed, førend de tage fat paa deres specielle Embeds-Studium, og denne Hensigt synes ligesaa fuldt at kunne opnaaes ved Hjælp af de Foredrag, hvortil Høiskolen anvender et saa stort Timetal i to Aar, som ved en Forberedelse, paa hvilken Universitetet sammenligningsviis kun anvender faa Timer i eet Aar. Det er en Selvfølge, at de, som ville benytte denne Vei til Universitetets

Embedsstudium, maae opfylde de Betingelser, som ere foreskrevne for Optagelsen som akademiske Borgere, og at de maae have bestaaet en Modenhedsprøve ved Høiskolen.

Adgangen til at gennemgaae den statsvidenskabelige Fagskole, som i foregaaende Afsnit er foreslaaet oprettet, maa betinges af, at Vedkommende have gennemgaaet i det Mindste to halvaarlige Kursus ved den almindelige Høiskole og derfra medbringe Vidnesbyrd fra Forstander og Lærere om Flid og god Fremgang. Meget kunde vistnok tale for at opstille det fulde toaarige Kursus og Modenhedsprøven som Betingelse, men da den hele Tid derved vilde udstrækkes til 4 Aar, er det anset for ønskeligt at gjøre den antydede Begrænsning.

VI.

Det er af særdeles Betydning for Høiskolen, at der lægges an paa at udvikle et Samliv mellem dens Lærere og Elever saavel som mellem Eleverne indbyrdes. Efter den i det Foregaaende fremstillede Plan, vil dette Samliv i høi Grad befordres ved de Øvelser, der skulle finde Sted for alle faste Elever. Men det er nødvendigt, at der ogsaa udenfor de Timer, som ere henlagte til Foredrag og Øvelser, drages Omsorg for at bringe Eleverne, der ville være forskjellige, ikke blot i Stand og Vilkaar, men tillige i Alder, i saa nær Forbindelse med hinanden som muligt, netop for at udjævne hine Forskjelligheder.

De, der uden at træde i nogen nærmere Forbindelse med Høiskolen og uden at opfylde nogen af Betingelserne for den faste Optagelse ved samme, indfinde sig i Sorø for at høre enkelte Forelæsninger, maae herved lades ude af Betragtning. For de Elever, der træde i et fast Forhold til Høiskolen, hvad enten dette nu er for et Halvaar eller længere Tid, maa der derimod sørges paa en saadan Maade, at et virkeligt Samliv kan udvikle

sig mellem dem, uden at der dog stilles saa store For-
dringer til den Enkeltes pekuniære Evne, at de mindre
Bemidlede derved udelukkes fra at nyde de aandelige For-
dele, som Høiskolen tilbyder.

Det maa staae de unge Mennesker, der ville til-
bringe nogen Tid ved Høiskolen, frit for at søge deres
Bolig og deres Kost efter eget Valg i Sorø By eller dens
nærmeste Omegn. Men Høiskolen bør tilbyde alle sine
faste Elever Adgang til et billigt, tarveligt, men sundt
og kraftigt Middagsbord. Et saadant maa kunne tilveie-
bringes af den nuværende Økonom ved Opdragelses-
anstalten, og antages at burde leveres for en Priis af
25 Rdl. halvaarlig. Ved Siden heraf maa der kunne til-
bydes Bolig, fuld Kost, Varme og Belysning for et vist
Antal af de faste Elever. Det har sine Vanskeligheder
at bestemme dette Antal, saalænge der endnu kun kan
haves Formodninger om Høiskolens Frekvents, men det
synes, at man ikke bør gaae ud fra noget mindre Tal
end omtrent 40. Til disse Pladser burde fortrinnsviis de
Elever have Adgang, som indmelde sig til at gjennem-
gaae det fuldstændige toaarige Kursus, og af denne
Klasse burde atter de foretrækkes, som lagde særdeles
Flid og Begavelse for Dagen. Der vilde til Gjennem-
førelsen heraf udfordres Opførelsen af en ny Bygning i
Sorø med Værelser for Alumnerne samt med Bopæl for
en Lærer, der vilde have at føre Tilsyn med de unge
Mennesker. Betalingen for Underviisning, Bolig og fuld
Kost m. v. antages at kunne sættes til 128 Rdl. aarlig.
Et Antal af indtil 10 Fripladser og 10 Pladser til halv
Betaling burde forbeholdes ubemidlede Elever, der med-
bragte Vidnesbyrd om fortrinlig Begavelse og vedblev
med Flid at benytte Høiskolens Underviisning. Af disse
Pladser og Fripladser bliver et passende Antal at for-
beholde de Elever, der følge det statsvidenskabelige Lære-
kursus.

For Underviisningen ved Høiskolen vilde der for faste Elever, der ikke vare Alumner, være at erlægge en halvaarlig Betaling af 10 Rdl., for hvilken Eleven da havde Adgang til samtlige Forelæsninger og Øvelser. Ogsaa her maatte der være et større Antal af Fripladser til Bedste for uformuende og begavede Elever; vi foreslaae indtil $\frac{1}{3}$ af den hele Frekvents.

Høiskolen bør ligesom Opdragelsesanstalten i det Hele lægge an paa at blive for sine Elever et kjært og hyggeligt Hjem. Der udkræves hertil, foruden det regelmæssige og velordnede daglige Liv, tarveligt, men anstændigt, at Høiskolen ogsaa nu og da ved større Festligheder samler sine Lærere og Elever omkring sig, og de herved foranledigede Udgifter ville med en forstandig Økonomi ikke være betydelige. De fornødne Lokaler hertil haves formeentlig i den nuværende Akademibygning, og saadanne festlige Sammenkomster ville kunne danne et nyttigt Sammenknytningsled mellem den nuværende Skole og Høiskolen.

VII.

Imellem den nye Høiskole, som paatænkes oprettet i Sorø, og den med en Opdragelsesanstalt forbundne Skole, som nu findes der, er der en saa stor Forskjel i Henseende til Opgave og Virkemaade, at den daglige og specielle Bestyrelse af hvert Institut maa holdes afsondret for sig. Medens Skolen vedbliver som hidtil at staae under Tilsyn af en Rektor, maa der for Høiskolen udnævnes en særskilt Forstander, der kan hellige hele sin Tid og alle sine Kræfter til Løsningen af den meget vanskelige Opgave, at bringe den nye Lærestalt ind paa en praktisk og forstandig Vei og at lægge Grundlaget for dens heldbringende Virksomhed. Over dem begge maatte være stillet en Direktør, som altsaa blev den overordnede Myndighed for alle de i Sorø samlede

videnskabelige Institutioner, og hvis Hverv det maatte være at anvende alle de tilstedeværende Kræfter paa den med det Heles Tarv bedst stemmende Maade; hans Stilling vilde i sit Forhold til Kirke- og Underviisningsministeriet komme til at svare til den, som var tiltænkt Overdirektøren ved Planen af 1847.

Indtil der havdes nogen nærmere Erfaring om den Maade, paa hvilken den nye Høiskole virkede, og den Udstrækning, i hvilken den benyttedes, burde der næppe udnævnes faste Lærere ved samme. Det fremgaaer af den udviklede Plan for Høiskolens Forelæsninger, at om der end er visse Fag, i hvilke der nødvendigt maa finde Forelæsninger Sted, saa er det i det Hele dog mindre selve Gjenstandene end Foredragsformen, paa hvilken der er lagt Eftertryk. Indtil en vis Grad kan der derfor tages noget Hensyn til de personlige Kræfter, som til enhver Tid staae til Raadighed, og Forelæsnings-Programmet kunde undergaae Ændringer, saafremt der fandtes særlig begavede Docenter i det ene eller det andet Fag, hvis Medvirkning man satte Priis paa at sikkre sig. Nogle enkelte Lærere kunde det blive nødvendigt at ansætte fast, men de øvrige maatte helst antages til hvert Forelæsnings-Kursus imod et rundeligt Honorar. Man vilde paa denne Maade kunne sikkre sig friske unge Kræfter og bevare den livlige Interesse, der for en saadan Skole er af en saa væsenlig Betydning. Ogsaa for Lærernes Vedkommende vil særdeles Meget komme til at beroe paa Valget af begavede og for den eiendommelige Opgave skikkede Personligheder.

Lærernes Antal lader sig ikke forud afgjort bestemme, men det er under den angivne Forudsætning af midlertidig Ansættelse heller ikke nødvendigt. Gaaer man ud fra det under Bilag 1 opstillede Forelæsnings-Program, vilde der i hvert Kursus behøves til Foredragene 5 til 6 Lærere. Af disse vilde de 3 (i Bilaget betegnede

med B, C og D) læse henholdsvis dansk Sprog og Literatur med Svensk og Islandsk, Historie, de statsvidenskabelige Discipliner, altsaa Fag, der ikke ere mere forskellige, end at den samme Docent kan antages at være de forskellige Sider af samme voxen. Derimod er det sandsynligt, at de to andre Lærere (Bilagets A og E), der skulde læse henholdsvis over kulturhistoriske og naturhistoriske Emner, maatte veksle, idet det ikke ubetinget tør forudsættes, at f. Ex. den samme Docent, som kan læse over den græske og romerske Oldtid, vil være skikket til at læse over Middelalderens Folkepoesie, eller at den, der i et Halvaar har læst over Jordklodens Dannelseshistorie, er skikket til i et andet Halvaar at holde Foredrag over Grundplanen i Dyrenes Bygning.

Ved Siden af Docenterne maa Høiskolen ogsaa have til sin Raadighed Lærere i de levende Sprog: Fransk, Engelsk og Tydsk. Det er ikke usandsynligt, at Skolen og Høiskolen her gjensidig kunde understøtte hinanden, saa at de samme Lærere kunde virke i begge Instituter. Til Lærere i levende Sprog bør der ikke vælges Fremmede, men Danske; den Fordeel, som en indfødt Franskmand eller Englænder besidder i Retning af korrekt Udtale og sikkert Herredømme over alle Sprogets Dele, bliver — som det rigtig er fremhævet af Professor P. Hjort i en af ham i 1847 afgiven Betænkning — mere end opveiet derved, at han ikke kjender sine Elevers Standpunkt, ikke er fortrolig med deres foregaaende grammatikalske Uddannelse og ikke har Blik for de særlige Vanskeligheder eller Eiendommeligheder, til hvilke der maa tages Hensyn ved Danskes Underviisning i hans Modersmaal. Men paa den anden Side maatte der da ogsaa til en dansk Lærer i Fransk, Engelsk eller Tydsk ved Høiskolen stilles større Fordringer, end et flygtigt eller tilfældigt Bekjendtskab med de paagældende Sprog. Til Lærere bør kun vælges Mænd, som have gjort et af

de nævnte Sprog til Gjenstand for et særligt og omhyggeligt Studium, som kjende Literaturen og Sprogets Historie, og som ere Herrer over dets skriftlige og mundtlige Benyttelse. Denne Fordring er saa meget mere nødvendig, som disse Lærere tillige skulle kunne være istand til at yde en videregaaende Veiledning for dem, der gennemgaae den statsvidenskabelige Fagskole.

Ogsaa med Hensyn til Lærerne i Gymnastik med de dertil hørende Øvelser samt i Musik og Sang og Tegning maatte Skolen og Høiskolen kunne hjælpes ad.

VIII.

Ved Besvarelsen af det Spørgsmaal, hvorledes der under Forudsætningen af en fri Folkehøiskoles Oprettelse i Sorø vilde være at forholde med den nuværende Skole og Opdragelsesanstalt, gjøre forskjellige Betragtninger sig gjældende.

Det os ved Kommissoriet af 31te Marts 1866 givne Hverv synes at forudsætte, at Skolen vedbliver som hidtil at udgjøre et væsenligt Led af de soranske Institutioner. Men selv om dette ikke var saa, maa det dog erkjendes, at det vilde være urigtigt at rette sine Bestræbelser paa Tilintetgjørelsen af en Anstalt, der befinder sig i frodig Blomstring og indtil den nyeste Tid har været i stadig Fremgang, for derved at skaffe Plads for noget Nyt, der først skal bryde sig en Vei. Sorø Akademies Skole har mistet adskillige af de Eiendommeligheder, der tidligere udmærkede den, men een har den beholdt tilbage, nemlig at den tillige er Opdragelsesanstalt — nu den eneste offentlige her i Landet foruden Herlufsholm — og alene dette giver Skolen en særlig Betydning. Det Givne og historisk Nedarvede har Krav paa en hensynsfuld Behandling. Hvor sikkert Haab vi end fæste til, at den nye Høiskole, som vi foreslaae, vil kunne vise sig livskraftig og udfolde en gavnlig Virksomhed, saa kunne vi

dog ikke oversee, at det her gjælder et i flere Retninger vanskeligt Forsøg, og at dette Forsøg kan mislykkes. Var da Skolen tagen bort, naar Høiskolen sank sammen, fordi den af den ene eller den anden Grund ikke svarede til Forventningerne, saa vilde dermed enhver særlig soransk Læreanstalt være forsvunden, den historiske Traad vilde være overskaaren, og det maatte da befrygtes, at de rige soranske Midler opslugtes af almindelige Statsinteresser uden at fyldestgjøre den smukke og for Folket saa betydningsfulde Opgave, hvortil de ere skjænkede.

Skolen og Optragelsesanstalten i Sorø ville desuden ikke være fremmede eller ligegyldige for den nye Læreanstalt, som paatænkes oprettet. Høiskolen skal vel staae aaben for Alle, men sine faste Lærlinger kan den kun søge blandt dem, der have erhvervet sig en vis Fordannelse; den skal kunne modtage dem fra forskjellige Sider og paa forskjellige Udviklingstrin, men det vil ikke kunne Andet end virke heldigt paa den, om der er en særlig Forskole, hvis Underviisning fortrinsviis er skikket til at skaffe den Tilgang og forberede til den. Sorø Skole bør, idetmindste indtil den nye Læreanstalt har vundet Fasthed, ikke være afskaaren fra sin hidtilværende Forbindelse med Universitetet eller ophøre at være et Led af Landets lærde Underviisningsvæsen; men den maa paa den anden Side bringes i et saadant Forhold til den nye Høiskole, at den kan afgive en aarlig Stamme til dennes Lærlinger.

I sin nærværende Skikkelse er Sorø Akademies Skole kun en nøiagtig Efterligning af de Gymnasier, hvortil alle Landets lærde Skoler ere omdannede. Om disses Indretning i det Hele er skikket til at give den rette Dannelse og Kundskab, ved Siden af den tilvisse ikke mindre vigtige Udvikling af Aandens Modenhed og Karakterens Styrke, er et Spørgsmaal, som ikke her ligger for; sikkert er det, at et Gymnasium af denne

Art ikke er egnet til at være særlig Forskole for den paatænkte frie Høiskole for folkelig Dannelse eller til at sende denne en Stamme af vel forberedte Lærlinger. En Omdannelse er derfor nødvendig, og at gjøre Forslag til en saadan kan ikke ligge udenfor det Kommissionen givne Hverv.

De Hovedprinciper, hvorefter Omdannelsen maatte skee, forekomme os at være følgende. Medens den nu-gjældende ordinære Aldersgrændse for Optagelsen af 10 Aar maatte bevares, ogsaa af Hensyn til Opdragelsesanstalten, maatte Skolen indrettes saaledes, at dens Underviisning kunde være afsluttet med det syttende Aar, altsaa være ført gennem 6 Klasser, af hvilke den øverste blev toaarig. Underviisningen maatte begrændses meget betydeligt, baade hvad angaaer Stoffet og den Tid, som daglig medgaaer dertil. Istedetfor den store Mængde af Fag, i hvilke der kun kan meddeles en overfladisk Kundskab, ofte endog paa Bekostning af den aandelige Friskhed og den legemlige Udvikling, maatte træde en Underviisningsplan, der formindskede Lærestoffets Overflade, for at udvide dets Dybde. Dette vilde formeentlig hensigtsmæssigst kunne skee paa den Maade, at der efter en for alle Disciple fælles Underviisning i de lavere Klasser indtraadte for de høiere Klassers Vedkommende en Deling i to Grene, den ene overveiende sproglig-literairhistorisk, den anden overveiende mathematisk-naturvidenskabelig. Det er ikke Meningen heelt at udelukke nogen af disse Retninger fra Skolens høiere Trin, men kun at lægge Eftertrykket enten paa den ene eller paa den anden af dem, medens de nu begge skulle fyldestgjøres og derved fremkalde Overanstrengelse.

Den Grundtanke, hvorpaa dette Forslag hviler, behøver neppe nogen udførligere Motivering. Vi have allerede i det Foregaaende anført en længere Udtalelse af Grev Knuth, som stærkt fremhæver det Uheldige i den

stedfindende Overlæsselse med Fag. Der foreligger nogle Erklæringer fra Aaret 1848, i hvilke den daværende, indsigtfulde Rektor for Sorø Akademies Skole, Professor E. Bojesen, hvem Skolen skylder en saa væsentlig Deel af sin Fremblomstring, yttre sig i lignende Retning til Fordeel for et friere Valg af Studier. Professor Bojesen erklærer det for sin Overbeviisning, at »den hidtilværende og i de udvidede Skoler anordnede præparative Dannelse, som kræves af alle dem, der ville erhverve Ret til et Special-Studium, var bygget paa en altfor bred encyklopædisk Grundvold, hvoraf enten Opgivelsen af Grundigheden eller en Overlæsselse blev en naturlig Følge«; han ansaae det endog for vist, at »den Indifferents og Mangel paa videnskabelig Interesse, som allerede dengang ikke ganske uden Grund bebreidedes de Studerende, havde en af sine Kilder deri, at de saa længe og i en Alder, hvor Individualitet i Evner og Tilbøieligheder udvikler sig, bleve tvungne til altfor mange Studier i de forskjelligste Retninger, hvoraf Følgen blev, at de friere Karakterer let lededes til Ligeegyldighed og Forsømmelse i alle Fag, medens de mere korrekte og lydige Naturer vænnedes til pligtskyldigst at studere uden Interesse«. Han foreslog derfor en Deling af Studierne i to forskjellige Retninger, en sproglig og en naturvidenskabelig-mathematisk, hvorved han særlig fremhævede, at intet Fag forekom ham i den Grad at forudsætte en egen Retning i de menneskelige Aandsevner, som Mathematiken. »Daglig Erfaring viste, hvorledes de i andre Retninger velbegavede Hoveder selv med den bedste Villie ingen Fremgang gjorde i denne Videnskab, eller idetmindste aldrig kom til at bevæge sig med Lethed og Frihed i denne Kreds af Forestillinger og Begreber, medens Andre med langt ringere Begavelse i andre Henseender befandt sig som hjemme i Tallenes og Størrelsernes Sfære; et vist Maal af positive Kundskaber burde nu vistnok En-

hver erhverve sig ogsaa i dette Fag, men de, der mangle Naturgaver derfor, burde neppe uden nogensomhelst Frugt trættes og sløves med at tvinges langt frem i et Fag, hvortil de hverken havde Lyst eller Evner, og hvor de følte, at alle deres Anstrængelser i Grunden vare spildte«. — De her fremsatte Anskuelser have i de forløbne Aar fundet stedse større Tilslutning, og under den Debat, der har været ført om vort lærde Underviisningsvæsen, er det blevet anerkjendt fra saagodtsom alle Sider, ogsaa af forskjellige ansete praktiske Skolemænd, at en Hovedmangel ligger i den Overlæsselse af Fag, som er bleven slaaget fast ved Planen af 1850.

De af Professor Bojesen i 1848 gjorte Forslag, som ikke kom til Udførelse, gik ud paa at lade det friere Valg af Studier indtræde i, hvad han kalder »den modernere Alder«; han foreslog at lade Delingen i de to Grene indtræde i Skolens toaarige 7de Klasse. Det forekommer os, at der herved kun i en ringe Grad vilde raades Bod paa de Ulemper, hvorover der klages. For at give Disciplene en virkelig Lettelse maatte Delingen føres betydelig lavere ned, og kun derved vilde det blive muligt at tilfredsstille en anden Fordring, hvilken vi tillægge stor Betydning, nemlig Indskrænkningen af den daglige Skoletid. Vi have tænkt os, at Delingen burde indtræde med Overgangen fra 3die til 4de Klasse, altsaa i Disciplens 14de eller 15de Aar. I denne Alder maa det allerede have viist sig, i hvilken Retning Evnerne og Begavelsen gaaer, og det er paa dette Tidspunkt, at der nu kræves et Valg mellem den lærde Underviisning og Real-Underviisningen. Vi bemærke i Forbigaaende, at saafremt den nedenfor antydede Reform gennemføres, vil derved den særlige Real-Underviisning bortfalde i Sorø Akademies Skole.

Idet vi fastholde, at den forandrede Underviisning i Sorø Akademies Skole paa den ene Side maa være

skikket til at uddanne en Stamme af velforberedte Lær-
 linger for Høiskolen, saa at en Elev ved at gennemgaae
 Skolen og Høiskolen i Forening fra sit 10de til 19de
 eller 20de Aar kan have erhvervet sig en omfattende,
 grundig og for Livets praktiske Formaal passende Dan-
 nelse, og paa den anden Side ikke maa opløse den nu
 mellem Skolen og Universitetet bestaaende Forbindelse,
 have vi anseet det for rigtigt at søge en Underviisnings-
 plan, der, uafhængig af de senere Forandringer i de lærde
 Skolers Plan, kunde synes egnet til at give en god og
 sund aandelig Udvikling.

Underviisningen tænke vi os, som anført, fælles i de
 3 nederste Klasser. Allerede i første Klasse burde be-
 gyndes med Latin, som det Tungemaal, der har udar-
 bejdet de sproglige Former til den største Klarhed, og
 dette Sprog burde lægges til Grund for den grammati-
 kalske Uddannelse. I anden Klasse kunde dertil slutte
 sig Fransk, i tredie Klasse Engelsk, hvorimod Tydsk
 formenes at burde opsættes til et senere Trin (maaskee
 helst 5te Klasse). Ved Siden heraf vilde der i de tre
 nederste Klasser blive at undervise i Modersmaalet, Hi-
 storie, Geografi, Regning, Begyndelsesgrundene af Arith-
 metik og Geometri, Religion, Tegning og Skrivning. Fra
 fjerde Klasse at regne vilde Eleven have at vælge mellem
 de to Grene. Den sproglig-literairhistoriske vilde føre
 Latinen videre indtil Udgangen af den toaarige sjette
 Klasse i samme Udstrækning som nu, kun med en mere
 omfattende kursorisk Læsning af gode Forfattere, optage
 Græsk, der ligeledes skulde føres til samme Grændse
 som nu ved Skolernes Afgangsexamen, fra 4de Klasse,
 Tydsk fra 5te, forøge Underviisningen i Modersmaalet
 med Oldnordisk og Svensk samt Literaturhistoriens Hoved-
 træk, tilendebringe Geometrien og Arithmetiken. Den
 mathemathisk-naturvidenskabelige Green vilde med den
 første beholde Underviisningen i Modersmaalet, Fransk,

Engelsk og Tydsk, men istedetfor Latin — hvoraf ialtfald kun enkelte ugenlige Timer skulde gives — og Græsk optage naturvidenskabelige Fag (Fysik, Kemi, Dyr- og Plantelære) samt af Mathematik saa Meget, som nu fordres ved Afgangsexamen. Fælles for begge Grene blev Underviisningen i Historie og Geografi. Religion, Tegning og Skrivning antages at kunne bortfalde som særlige Fag fra 4de og 5te Klasse.

Den daglige Skoletid maatte ikke udstrækkes over 4 Timer. Naar hertil føies den nødvendige Forberedelse, vilde der være paalagt Eleverne alt det Arbeide, som bør kræves af Drengene mellem 10 og 17 Aar, og det tør ventes, at denne Afkortning i Skoletiden vilde mere end opveies ved den Friskhed og Modtagelighed for Lærestoffet, paa hvilke der da kunde gjøres Regning.

En ganske særlig Vægt maatte der lægges paa alle Arter af legemlige Øvelser og hertil maatte endeel af den indvundne Fritid anvendes. Gymnastik, Svømning, Skøiteløbning, Roning, Hugning, Fægtning, Boldtspil, Lege, mulig ogsaa Ridning, maatte daglig finde Sted, og der maatte i det Hele arbeides paa at lade den legemlige Udvikling holde Skridt med den aandelige. At Musik og Sang ikke maatte forsømmes, er en Selvfølge, ogsaa af Hensyn til deres Betydning for Samlivet paa Opdragelsesanstalten.

Skolens Underviisning vilde, naar den indrettedes paa denne Maade, ikke falde sammen med de Fordringer, der nu stilles ved Gymnasierne, og Sorø Akademies Skole vilde saaledes ikke længere kunne sende sine Elever lige til Universitetet. Men til Gjengjæld vilde den, der efter at have bestaaet Afgangsexamen fra Skolens sjette Klasse, havde fulgt Høiskolens toaarige Kursus og underkastet sig en Modenhedsprøve, kunne uden videre Prøve — maaskee med Undtagelse af en Prøve i Latin og Græsk for dem, der efter i Skolen at have valgt den mathe-

matisk-naturvidenskabelige Green, vilde ved Universitetet følge theologiske, juridiske eller medicinske Studier — lade sig indskrive ved Universitetet og der begynde et Embeds-Studium, uden at gjenneengaae det saakaldte filosofiske Aar. Det Tidsrum, der krævedes til det forberedende Studium, vilde netop være det samme som nu, nemlig 9 Aar som Minimum fra Skolens første Klasse indtil Embeds-Studiets Begyndelse. For den, der ved Udgangen af Skolens øverste Klasse ikke maatte ønske at besøge Høiskolen, vilde det ikke kunne være vanskeligt, i Løbet af 1 eller 2 Aar at erhverve sig de fornødne Betingelser for at kunne tage Adgangsexamen ved Universitetet, hvis han maatte foretrække dette. Vi ere overbeviste om, at den aandelige Modenhed i hvert Tilfælde ikke vilde være mindre end den, der nu erhverves gennem Gymnasierne.

Opdragelsesanstalten i Sorø har for Øieblikket kun 64 Pladser, medens Antallet af Elever i de 6 laveste Klasser — for Gymnasiasterne er der i Rektorboligen indrettet en særlig Opdragelsesanstalt — ved Begyndelsen af Skoleaaret 18⁶⁶/₆₇ udgjorde 149, hvoraf i Real-klasserne 45. Misforholdet mellem dem, der søge Skolen, og dem, som Opdragelsesanstalten kan modtage, har allerede i 30 Aar været meget stort og stiger selvfølgelig med Tilgangen til Skolen. Det Spørgsmaal fremstiller sig derfor naturligt, om der ikke burde gjøres Skridt til en Udvidelse af Opdragelsesanstalten, som Forholdene synes at kræve, og som Akademiets rige Midler tillade. En Deel af Kommissionen vilde ansee det for ønskeligt, at en saadan Udvidelse skete, men indskrænker sig til at henlede Ministerens Opmærksomhed paa denne Sag, idet den erkjender, at en Udvidelse vilde medføre betydelige Bygningsarbejder, da den nuværende Bygning ikke levner Plads til et større Antal end det nu fastsatte.

Ved Opdragelsesanstaltens Ledelse, der kræver eien-
dommelige Evner og Egenskaber, maa det være en gjen-
nemgaaende Bestræbelse at gjøre den til et kjært og
behageligt Hjem og saameget som muligt at erstatte
Familielivet, der netop for Barnealderen har saa stor
Betydning. Om dette skeer, beroer først og fremmest
paa Valget af de ledende Personligheder, men naar disse
have det rette Greb paa Opgaven, bør man heller ikke
unddrage dem Midlerne til, saaledes som i tidligere Tid,
ved passende Leiligheder at give Drengenes Hjem et
festligt Præg, og til nu og da paa selve Akademiet at
bringe Eleverne i Berøring med Byens og Omegnens
dannede Folk. Akademiet kunde ved Høiskolens Stiftelse
ogsaa paa en anden Maade blive et Centralpunkt for
Egnens aandelige Liv ved af og til at drage dens hele
Befolkning til sig ved frie Foredrag af de ved Høiskolen
ansatte Lærere.

Et Mindretal (Linde og Johnstrup) skal ingen-
lunde bestride Ønskeligheden af, at der findes en særlig
Forskole, hvis Underviisning fortrinsviis er anlagt paa at
forberede til Folkehøiskolen, men kan hverken tilraade,
samtidigt med Høiskolens Oprettelse, til denne
Hensigt at foretage en saa gennemgribende Omdannelse
af Skolen i Sorø, som Fleertallets Forslag forudsætter,
eller ganske slutte sig til det foreliggende Udkast for
denne Omdannelse. En Forandring i den nugældende
Underviisningsplan for Skolen, som den af Fleertallet
foreslaaede, bør vistnok i ethvert Tilfælde ikke skee,
førend Høiskolen, der som en folkelig Institution maa
forudsættes at kunne drage Tilhørere til sig fra hele
Landet, har bestaaet sin Prøve og godtgjort, at den for-
staaer at skaffe sig en Søgning, hvorved dens fremtidige
Bestaaen, som en uundværlig Underviisningsanstalt, er
sikkert. Man vilde ellers kunne foretage et Skridt, som
i Tilfælde af, at Folkehøiskolen ikke kom til at svare til

Forventningerne, kunde volde Skolens Tilbagegang eller Tilintetgjørelse, en Eventualitet, som ogsaa efter Fleertallets Anskuelse under alle Omstændigheder bør søges afværget.

Det fremsatte Forslag til Omdannelsen af Skolen kan Mindretallet tiltræde, forsaavidt der som Grundlag for denne er opstillet en Forkortelse af den daglige Skoletid og en Formindskelse af Lærestoffets Overflade med en tilsvarende Udvidelse af dets Dybde, og forsaavidt begge Dele søges bevirket ved en Deling af Skolens Underviisning paa et vist Trin i Skolekurset i to Grene, en overveiende sproglig-literairhistorisk og en overveiende mathematisk-naturvidenskabelig; men med Bibeholdelse af Disciplenes umiddelbare Dimission fra Skolen til Universitetet, samt af Skolens særlige Realunderviisning med dertil hørende Afgangsexamen.

I Forhold til de Evner, der maa forudsættes hos Fleertallet af Disciplene og efter det Krav adskillige Fag have paa ikke at indskrænkes saa meget, som Forslaget antyder i Henseende til Timeantallet, vil det være umuligt at naae Underviisningens Maal, naar Skolen efter Forslaget skal opretholdes som lærd Skole, der forbereder til Universitetet. Med den mindre og bedre fordeelte Fagmasse vil den nuværende for stærke S sammensætning af Læregjenstande paa enkelte Udviklingstrin og den derved bevirkede Overanstrengelse kunne undgaaes, ligesom ogsaa de daglige Underviisningstimers Antal kunne nedsættes saa meget, at man ved en saadan Forandring vil kunne indsamle Erfaring om, hvorvidt den videregaaende Indskrænkning efter Fleertallets Plan vilde være ønskelig og mulig.

Mindretallet er dernæst af den Formening, at naar Skolens Kursus anlagdes paa 7 eetaarige Klasser, og Delingen af Underviisningen i de to forannævnte Ret-

ninger indtraadte ved Overgangen fra 4de til 5te Klasse*), vilde Skoletiden forkortes 1 Aar og Tidspunktet for Delingen falde naturligere end efter Fleertallets Forslag, da Underviisningen i Græsk (efter den nuværende Skoleplan) og i Geometri begynder i 4de Klasse, hvorved Valget imellem de to Retninger først vil blive at gøre, naar der efter et Aars Prøvetid, navnlig i de mathematiske Discipliner, har været Leilighed til at vinde en mere positiv Kundskab og sikkrere Erfaring om Disciplenes Anlæg og Tilbøielighed.

Da Fleertallets Plan ogsaa er beregnet paa 7 Aars Skoletid ligesom nærværende Forslag, tabes der i Sammenligning med dette Intet i Tid for dem af Skolens Disciple, som efter endt Skoletid maatte foretrække at gennemgaae Høiskolens toaarige Kursus. De, som med Forbigaaelse af Høiskolen, ville gaae lige fra Skolen til Universitetet, ville derimod vinde et Aar; men der kan ikke af denne Grund anføres nogen væsenlig Indvending mod den foreslaaede Forandring, eftersom Skolernes nuværende Underviisningstid ansees af de Fleste for at være for lang, og Disciplene alligevel ville komme bedre forberedte til Universitetet, naar de uden Overanstrengelse paa noget Punkt i Skolen have haft Leilighed til grundigere at gennemgaae et til deres Evner og Tilbøieligheder svarende Underviisningskursus. Løser Folkehøiskolen sin Opgave, bør der i dens mere vækkende og alsidigere dannende Underviisning søges en tilstrækkelig og naturlig Opfordring for de mere Opvakte af Skolens Dimittender til at forblive i Sorø og gennemgaae det høiere toaarige Kursus, og Høiskolen vil da blive søgt netop af den Deel af Skolens Ungdom, som den helst maa søge at drage til sig.

*) Et saadant Forslag til en Forandring i de lærde Skolers Underviisningsplan er i Aaret 1861 fremsat af den daværende Rektor for Aalborg Cathedralskole.

Om nu end en saadan Skole ikke kan siges udelukkende at være en Forskole for den folkelige Høiskole, maa det dog paa den anden Side indrømmes, at med de nævnte Forandringer nærmer den sig i Hovedsagen til den af Fleertallet foreslaaede, uden dog at træde ud af den hidtidige Forbindelse med Universitetet og istand til at kunne føre et kraftigt og selvstændigt Liv, uafhængig af Folkehøiskolens Skjæbne.

Omdannes Sorø Skole paa den af Mindretallet foreslaaede Maade, vil der ikke, i det Mindste foreløbigt, være nogen Grund til at hæve den der bestaaende særlige Realunderviisning, der nu i en lang Aarrække har været meget søgt og udviklet en gavnlig og heldbringende Virksomhed. Erfaringen har her saavel som andetsteds noksom bekræftet, at de fleste Realdisciple, af Hensyn til deres senere Livsstilling, ikke ønske at forblive i Skolen længere end den nugældende Realafgangsexamen fordrer, og saadanne ville ellers nødes til at forlade Skolen med en afbrudt og uafsluttet Underviisning.

IX.

Ved Undersøgelsen af Sorø Akademis nuværende finansielle Tilstand ere vi gaaede ud fra Akademiets Budget. saaledes som dette findes optaget i Finantsloven for indeværende Aar, da der her gives en klar og udtømmende Oversigt over Akademiets Indtægter og Udgifter, og da de Oplysninger og Forklaringer, som her skulle gives over Akademiets Eiendele, naturlig slutte sig til Budgettets Indtægtsposter. Ligeledes have vi ved Opgjørelsen af de Beløb, der ville kunne antages at være til Raadighed for den Reform, som det er Kommissionens Opgave at foreslaae, i det Hele fulgt Budgettets Satser, selvfølgelig med saadanne Forandringer, som hidføres deals for Afrundingens Skyld deals for igjennem Middelansæt-

telser at komme Virkeligheden i en længere Aarrække nærmere.

Akademiets Indtægter dele sig efter Beskaffenheden af de forskjellige Eiendele i Jordebogsindtægter, Renter, Leieindtægter af Kjøbstadeiendomme i Sorø og Skovindtægter, hvortil endnu komme Indtægter af Betaling for

*)

	Post i Finantsloven.	Gammel Skat.		Hartkorn Ager og Eng.				Matri Tiende	
		Rd.	Sk.	Tdr.	Sk.	Fk.	Alb.	Tdr.	Sk.
Landgilde.									
A. 1. Afgifter af til Arvefæste solgte Eiendomme.	1 a	9,859.	15 $\frac{1}{2}$	1204	3	1	1 $\frac{1}{4}$
A. 2. Afgifter af til faldkommen Eiendom solgte Eiendomme.....	1 a	391.	72	63	»	3	2 $\frac{1}{4}$
B. 1. Afgifter af bortfæstede, bortforpagtede (derunder 2 Hovedgaarde) og bortleiede Eiendomme..	1 b	1,758.	90 $\frac{1}{2}$	191	»	1	» $\frac{1}{2}$
B. 2. Afgifter af Søerne.	1 b
		12,009. 82		1458	4	2	1
Tiender.									
a. Kirketiender.....	} 1 c	494	2
b. Præstetiender.....	
c. Kirkearbeide - Aføsnings-Vederlag.....	
		494	2
Tilsammen....	12,009. 82		1458	4	2	1	494	2

Elever og Disciple i Opdragelsesanstalten og Skolen samt extraordinære og tilfældige Indtægter, som ikke lade sig henføre under nogen af de nævnte Indtægtsposter.

Over Jordebogsindtægterne meddeles nedenstaaende*) tabellariske Oversigt, der viser de forskjellige Klasser af Indtægter og det samlede Hartkorn, hvoraf Afgifterne, saavel Landgilde som Tienderne, svares.

culeret hartkorn		Tiendeydende Hartkorn.						Afgifter.									Penge.	
								Rug.			Byg.			Havre.				
Fk.	Alb.	Tdr.	Sk.	Fk.	Alb.	Tdr.	Sk.	Fk.	Tdr.	Sk.	Fk.	Tdr.	Sk.	Fk.	Rd.	Sk.		
...	1970	4	3 $\frac{1}{4}$	1969	4	3 $\frac{1}{4}$	1965	4	3 $\frac{1}{4}$	585.	53 $\frac{1}{2}$		
...	173	3	2	193	3	2	173	3	2	1.			
...	2144	"	1 $\frac{1}{4}$	2143	"	1 $\frac{1}{4}$	2139	"	1 $\frac{1}{4}$	586.	53 $\frac{1}{2}$		
...	379	2	"	380	6	"	379	2	"	6,095.	91		
...	173.	80		
...	2523	2	1 $\frac{1}{4}$	2523	6	1 $\frac{1}{4}$	2518	2	1 $\frac{1}{4}$	6,856.	32 $\frac{1}{2}$		
1	"	3811	6	1	1 $\frac{1}{4}$	1	4	"	2274	6	$\frac{1}{8}$	8.			
	"	126	4	2	1 $\frac{1}{4}$	48	4	1 $\frac{3}{4}$	"			
...	355.			
1	"	3938	2	3	2 $\frac{1}{2}$	1	4	"	2323	2	1 $\frac{7}{8}$	363.			
1	"	3938	2	3	2 $\frac{1}{2}$	2524	6	1 $\frac{1}{4}$	4847	"	3 $\frac{1}{8}$	2518	2	1 $\frac{1}{4}$	7,219.	32 $\frac{1}{2}$		

Jordebogsindtægterne ere i Finantsloven for 1867—68
 anslaaede efter en Kornpriis af 5 Rd. 48 Sk. pr. Td.
 Rug, 4 Rd. 72 Sk. pr. Td. Byg og 3 Rd. 40 Sk. pr. Td.
 Havre, eller 13 Rd. 64 Sk. for alle 3 Kornsorter til
 ialt..... 54,892 Rd. 3 Sk.

Ved Beregningen af Jordebogs-
 indtægterne for et længere Tidsrum
 bør man formeentlig holde sig til
 en noget lavere Gjennemsnitspriis,
 som vi foreslaae sat til 5 Rd. pr.
 Td. Rug, 4 Rd. pr. Td. Byg og
 3 Rd. pr. Td. Havre, eller 12 Rd.
 for alle tre Kornsorter tilsammen.

Benyttes denne Middelpriis, vil
 Jordebogsindtægten være at ned-
 sætte til 48,843 — 10 —

eller en Nedsættelse af .. 6,048 Rd. 89 Sk.

Paa den anden Side afgaaer ved Benyttelsen af de lavere
 Kornpriser i Jordebogsudgifterne, der efter Finantsloven
 for 1867—68 ere beregnede til... 7,873 Rd. 44 Sk.
 et lille Beløb af..... 45 — 44 —

igjen... 7,828 Rd. » Sk.

Jordebogsindtægterne blive saa-
 ledes at beregne til foranstaaende 48,843 Rd. 10 Sk.
 og Jordebogsudgifterne til..... 7,828 — » —

Overskud... 41,015 Rd. 10 Sk.

Akademiets Kapitalformue udgjorde den 31te
 Marts 1867:

Rentebærende Kapital..... 3,632,328 Rd. 85 $\frac{3}{4}$ Sk.
 Ikke rentebærende..... 207,610 — 64 —

Ialt... 3,839,939 Rd. 53 $\frac{3}{4}$ Sk.

Under den ikke rentebærende Formue indbefattes et Laan til den almindelige Skolefond, stort 116,000 Rd.

Det Kongelige Theaters Gjæld til Sorø Akademi udgjorde til ovennævnte Tid:

Det egentlige Byggelaan oprindeligt stort 203,000 Rd.
 Nedbragt til 165,162 Rd. 22 $\frac{3}{4}$ Sk.
 Løbende Gjæld..... 43,000 — " -

Ialt ... 208,162 Rd. 22 $\frac{3}{4}$ Sk.

Akademiets faste Eiendomme dels i Sorø Kjøbstad dels paa Akademiets egen Grund indenfor Klosterporten i Sorø ere følgende med den vedføjede Anvendelse, nemlig:

A. Eiendomme i Sorø Kjøbstad.

Gl. Matr. Nr.	Nyt Matr. Nr.	Løbe-Nr.	
9	7	1	En toetages Bindingsværksgaard paa Realgaden, indrettet til to Leiligheder, der benyttes af Gymnastiklæreren og Musiklæreren som Embedsboliger.
12	10	2	En Gaard med et toetages grundmuret Forhus i Realgaden. Øverste Etage er Aftrædelsesleilighed for Kirke- og Underviisningsministeriet, og underste Etage benyttes af Godsforvalteren foreløbig som Leiebolig mod aarlig Leie 200 Rd.
36	35	3	En toetages Bindingsværks Gaard paa Torvet. Forhusets øverste Etage er overdraget til en Overlærer som Embedsbolig; den underste Etage er deelt i 2 Leiligheder, af hvilke den ene har været benyttet som Embedsbolig

Gl. Matr. Nr.	Nyt Matr. Nr.	Løbe- Nr.	
			for en Overlærer (i Forbindelse med denne Leilighed er indrettet et kemisk Laboratorium), og den anden er bortleiet til en Overlærer imod en aarlig Leie af 150 Rd. (Overlærerboligen i denne Etage benyttes for Tiden af en Adjunkt). I Gaarden findes en mindre Leilighed, der benyttes som Fribolig af en forhenværende Opvarters Enke, og i Bagbygningen med Udgang til Materialgaarden har Akademiets Vægter Bolig.
43	43	4	En enetages Gaard i Søgaden med et Vænge Matr. Nr. 31 A paa ca. 2 Tdr. Land, skyldsat for Hartkorn 2 Skp. 3 Fk. 2 Album. Bortleiet til Sorø Amtmand, for aarlig Leie 280 Rd.
44—45	44—45	5	En enetages grundmuret Gaard i Søgaden, der er bortleiet til en Adjunkt for aarlig Leie 250 Rd.

B. Den toetages saakaldte Bogtrykergaard med Leilighed over Klosterporten.

Stueetagen er deelt i to Leiligheder, hvoraf den ene er bortleiet til en Overlærer imod aarlig Leie 100 Rd., den anden benyttes til Aftrædelsesleilighed for Akademiets Forstinspektør. Den øverste Etage er ligeledes deelt i 2 Leiligheder, hvoraf den store er overdraget forhenværende Tegnelærer Professor Harder som Fribolig, og den mindre er Embedsbolig for en Adjunkt.

C. Eiendomme paa Akademiets egen Grund indenfor Klosterporten.

1. Akademiets Hovedbygning, til Brug for Skolen og Opdragelsesanstalten med Undtagelse af 7de Klasse.
2. Den forrige Direktorbolig, der nu er overgaaet til Bolig for Rektor og til Brug for 7de Klasses Elever.
3. En grundmuret Bygning østen for Hovedbygningen, der benyttes af Konferentsraad Ingemanns Enke som Fribolig.
4. En grundmuret Bygning vesten for Hovedbygningen, der midlertidig er overdraget forhenværende Lektor Professor Rothe som Fribolig.
5. Elevernes Sygehuus.
6. Økonomigaarden, hvori Oldfruen har Bolig, men som forøvrigt er til Brug for Økonomen.
7. Kirken.
8. Den saakaldte Kvæsturbygning, en toetages grundmuret Bygning, hvoraf øverste Etage er indrettet til Bibliothek. I underste Etage ere Akademiets Kontoirer og Bolig for Kontoirbudet, der tillige er Graver og Ringer ved Sorø Kirke.
9. En grundmuret Gaard, østen for Klosterporten, overladt til Bolig for Gartneren.
10. Den forrige Vægterbolig i Klosterporten, der benyttes som Fribolig af Enken efter en afdød Vægter, men neppe fremtidig bør anvendes til Beboelse.
11. En mindre Bolig vesten for Klosterporten, der er bortleiet til Godsassistenten for en aarlig Leie af 40 Rd.
12. Stalden, der staaer ledig med Undtagelse af den forrige Bolig for Staldkarlen, der benyttes som Fribolig af Enken efter den sidst afdøde Staldkarl.

13. Ridehuset, der ligeledes er ubenyttet.
14. Gymnastiksalen.
15. Materialgaarden.
16. En gammel Bindingsværks Bygning i det nordostlige Hjørne af Akademipladsen, der benyttes som Fribolig af Dyrlæge Johansen. Denne Bygning er høist maadelig og bestemt til at borttages, naar den gamle Dyrlæge afgaaer ved Døden.

Af faste Eiendomme udenfor Sorø By og Akademiets egen Grund besidder Sorø Akademi for Tiden:

A. Hovedgaarde:

Mørup af Hartkorn	38 Tdr.	2 Skpr.	„ Fdk.	2 ¹ / ₂ Alb.	
Nordruplund af Hartkorn	70	— 6	— 1	— 2	—

B. Andet Jordegods:

1. Arvefæstegods af Hrtk.	1267	— 4	— 1	— 1 ¹ / ₂	—
2. Fæste-, Leie-, Bortforpagtet- og Tjenestejord af Hartkorn	81	— 7	— „	— 1 ¹ / ₄	—
3. Tiendeydende Gods af Hartkorn	3938	— 2	— 3	— 2 ¹ / ₂	—

C. Skovene:

1ste Skovriderdistrikt:

Sønderskoven, inklusive den nu tillagte 1ste Filosofgang . . .	Areal.	2,018 Tdr. Land
Alsted Skov	502	— —
Lateris . . .	<hr/> 2,520 Tdr. Land	

	Transport...	2,520 Tdr. Land		
Suserup Skov.....	32	—	—	
Topshøj Skov.....	125	—	—	
Hørsebøg Skov.....	106	—	—	
Feldskov	84	—	—	
Højbjerg Skov	73	—	—	
Grydebjerg Skov.....	144	—	—	
Haugerup Skov	5	—	—	
Hjortnæs Skov.....	137	—	—	
Parnas Skov.....	4	—	—	
Tinghuusvænget	1	—	—	
Bøgholm	1	—	—	
Bromme Plantage	549	—	—	

2det Skovriderdistrikt:

Gyrstinge store Bøgeskov....	624	—	—
dito lille dito	291	—	—
Nordskov.....	254	—	—
Enemærket	163	—	—
Bjernede Skov.....	196	—	—
Mørup Skov	47	—	—
Tersløse Skov	296	—	—
Orebo Skov	173	—	—
Nordruplund Skov.....	342	—	—
Laarup Plantage	83	—	—

Tilsammen... 6,250 Tdr. Land
 med et Hartkorn af 26 Tdr. 7 Skpr. 3 Fdkr. $\frac{1}{4}$ Alb.
 Ager og Eng og 417 Tdr. $2\frac{3}{4}$ Alb. Skovskylid.

Skovenes Overskud have i de 5 sidste Finantsaar
 udgjort:

Finantsaaret 1862—63....	43,035 Rd.	6 Sk.
— 1863—64....	40,354	— 78 -
— 1864—65....	43,056	— 31 -

Lateris... 126,446 Rd. 19 Sk.

	Transport...	126,446	Rd.	19	Sk.
Finantsaaret	1865—66....	52,779	—	63	-
—	1866—67....	51,288	—	17	-
		<hr/>			
		230,514	Rd.	3	Sk.

eller i Gjennemsnit aarlig.. 46,102 Rd. 77 Sk.

Indtægterne af Elevkontingenterne og Betalingen for skolesøgende Disciple have i samme Finantsaar udgjort:

Finantsaaret	1862—63....	15,232	Rd.	94	Sk.
—	1863—64....	15,178	—	17	-
—	1864—65....	15,653	—	68	-
—	1865—66....	15,457	—	62	-
—	1866—67....	14,481	—	5	-
		<hr/>			
		76,003	Rd.	54	Sk.

eller i Gjennemsnit aarlig.. 15,200 Rd. 68 Sk.

De extraordinære og tilfældige Indtægter have i samme Finantsaar været følgende Beløb:

Finantsaaret	1862—63.....	213	Rd.	68	Sk.
—	1863—64.....	257	—	41	-
—	1864—65.....	503	—	36	-
—	1865—66.....	120	—	42	-
—	1866—67.....	186	Rd.	64	Sk.
		<hr/>			
		1,281	Rd.	59	Sk.

eller i Gjennemsnit aarlig... 256 Rd. 31 Sk.

Efter det Foranstaaende beregnes Akademiets aarlige Indtægter saaledes:

Jordebogsindtægternes Overskud	41,015	Rd.	10	Sk.
Renter	145,800	—		
Leieindtægt af Kiøbstadeiendomme	..	1,020	—		

Lateris... 187,835 Rd. 10 Sk.

Transport...	187,835 Rd.	10 Sk.
Skovindtægternes Overskud	46,102	— 77 -
Kontingenter for Elever og Skolesøgende	15,200	— 68 -
Extraordinaire og tilfældige Indtægter	256	— 31 -
	<hr/>	
Totalindtægt...	249,394 Rd.	90 Sk.

Akademiets Udgifter anslaae vi efter Finantsloven for 1867—68, som vi troe i det Hele her kan følges, til ialt 195,850 Rd.

Udgifterne kunne efter deres Øiemed og Anvendelse deles i 3 Hovedgrupper.

A. Skolen og Opdragelsesanstalten.

Lærerlønninger..	24,780 Rd.	80 Sk.
Endvidere efter Lønningslov af 12. Januar 1858 §§ 17 og 21 (Godtgjørelse for Inspektion, Til- syn med viden- skabelige Sam- linger, forskjel- lige Betjente osv.)	2,946	—
Timeunderviisning	1,000	—
Lærernes Andeel i Skolepengene.	998	—
Økonom og Old- frue	18,285	— 55 -
Brændselsudgifter	3,800	—

Lateris... 51,810 Rd. 39 Sk.

Transport...	51,810 Rd. 39 Sk.
Belysningsomkostninger	1,774 —
Bibliotheket og de andre videnskabelige Samlinger.	1,300 —
Skoleudgifter ...	2,100 —
Bygningsudgifter med Skatter og Afgifter (alene med Undtagelse af Kirken)	4,000 —

 60,984 Rd. 39 Sk.

(Naar fra denne Udgiftssum drages Indtægten af Kontingenterne for Eleverne og skolesøgende Disciple, ovenstaaende Gjennemsnitsbeløb

15,200 Rd. 68 Sk.

udkommer som virkelig Udgift for Skolen og Opdragelsesanstalten 45,783 — 67 -)

B. Udgifter til fremmede Øiemed.

Til Thisted Realskole...	1,500 Rd.
Seminarierne	34,000 —
Bondehøiskoler.....	11,000 —
InstitutbestyrerStephansen	1,000 —
Til Understøttelser for Videnskabsmænd og til Reisestipendier.....	21,298 —
Den kgl. Veterinair- og Landbohøiskole	10,000 —
Lateris...	78,798 Rd.

Transport...	78,798 Rd.	
hvortil endnu kommer til Realunderviisningen i de lærde Skoler	9,000 —	
	<hr/>	87,798 —

C. Til Udgifter for Akademi-
miet som samlet Stiftelse..... 47,067 — 57 -

Ialt... 195,850 Rd.

Sammenholdes hermed Totalindtægten 249,394 — 90 Sk.

udkommer et Overskud af..... 53,544 Rd. 90 Sk.
eller afrundet 53,500 Rd., der i dette Øieblik, og forudsat
at der ogsaa fremdeles udredes de ovennævnte Bidrag
til Øiemed, der ere Akademiet uvedkommende, vil staae
til Raadighed til Udførelse af den Udvidelse, som det
maatte skjønnes hensigtsmæssigt at give Sorø Akademi.

X.

Under Forudsætning af, at de i det Foranstaaende
udviklede Forslag til Oprettelsen af en ny Høiskole i
Sorø tages til Følge, vil der herved foranlediges omtrent
følgende Udgifter, ved hvilke dog er at bemærke, at
Overslaget er at ansee for aldeles kalkulatorisk og selv-
følgelig vil komme til at undergaae væsentlige Forandringer
efter det Omfang, i hvilket Høiskolen maatte blive besøgt.

A. Udgifter eengang for alle.

	Rd.	Sk.
1. Til en Bygning for Alumnatet med Bolig for Forstanderen, omtrent	20,000.	
	<hr/>	

Lateris... 20,000.

	Rd.	Sk.	Rd.	Sk.
Transport...	20,000.			
2. Til Paabygning af en Etage paa Ridehuusbygningen til en Forelæsningssal, et Aftrædelsesværelse for Eleverne og et for Lærerne, omtrent.....	8,000.			
3. Til Inventarium i de nye Bygninger eller Lokaler samt til Anskaffelse af Musik- og Gymnastikapparater, omtrent.....	2,000.			
			<hr/>	
rundt udført.....			30,000,	

B. Aarlige Udgifter.

1. Alumnatet:				
40 Alumner og 20 Elever Kost à 160 Rd.....	9,600.			
Brændsel (60 Favne Brænde) og Belysning omtrent	1,200.			
Opvartning og Reengjøring omtrent.....	300.			
Til Fester og Høitideligheder..	500.			
Til Inventariets Vedligeholdelse omtrent	300.			
			<hr/>	
			11,900.	
2. Embeds- og Lærerpersonalet:				
En Overdirekteur.....	4,000.			
En Forstander, der tillige udfører Docentforretning, Begyndelseslønning.....	2,000.			
6 Docenter omtrent.....	6,500.			
			<hr/>	
			12,500.	
3. Sprogunderviisning.....			3,000.	
			<hr/>	
			Lateris...	27,400.

	Rd.	Sk.
Transport...	27,400.	
4. Legemsøvelser, hvorved regnes paa Benyttelse af den lærde Skoles Lærerkrafter	600.	
5. Sang og Musik, ligeledes med Benyttelse af Skolens Lærer	300.	
6. Rideskolen	1,000.	

 29,300.

Heri fragaaer Indtægten af Betalingen for Eleverne og Underviisningen, anslaaede saaledes:

	Rd.
20 Alumner à 128 Rd. aarlig.	2,560.
10 — for halv Betaling à 64 Rd. aarlig	640.
	<hr/> 3,200.

Rd.

20 Elever for Spiisning à 50 Rd. aarlig ...	1,000.
$\frac{2}{3}$ af samme Antal Elever for Underviisning à $20\frac{1}{2}$ Rd. aarlig	280.

 1,280.

rundt udført med..... 4,500.

 tilbage... 24,800.

eller med et rundt Tal... 25,000.

XI.

I Henhold til det os meddeelte Kommissorium, der tillige henviser os til det soranske Samfunds Andragende af 15de December 1865, staaer der endnu tilbage for os, at udtale os angaaende Sorø Akademies finantsielle Stilling og de hensigtsmæssigste Midler til at bevare Stiftelsens Formue.

Akademiet har nu i en Række af Aar havt et meget betydeligt aarligt Overskud, og Følgen heraf har været, at der i stedse stigende Omfang er stillet Krav til det i Retninger, som vanskelig kunne erkjendes at vedkomme Sorø Akademi som Stiftelse. Nedenstaaende tabellariske Oversigt*) udviser, hvad der i de 19 Aar fra 1848 er udredet af Sorø Akademies aarlige Overskud til fremmede Øiemed. Det fremgaaer heraf, at der i Løbet af 19 Aar er udredet af Sorø Akademi til fremmede Formaal den store Sum af **1,043,463** Rd. Kommissionen skal ikke her indlade sig paa en Kritik af Midlernes Anvendelse; den

*)

	Realskolen i Aarhus og Realundervisningen ved de lærde Skoler.	Polyteknisk Lærestift.	Seminariefondet og Seminarerne.	Bondehøjskoler.	Odense Realskole.
1848—49.....	8194	1175	"	"	"
1849—50.....	8194	3406	"	"	"
1850—51.....	6898	2100	"	"	"
1851—52.....	7725	2925	2060	1425	"
1852—53.....	7392	2550	2850	2000	500
1853—54.....	4232	2700	4575	2375	500
1854—55.....	6149	3695	4575	2775	500
1855—56.....	3202	5195	4000	4900	500
1856—57.....	9000	5414	7450	4900	"
1857—58.....	9000	8891	21150	9413	"
1858—59.....	9000	8875	48258	9864	"
1859—60.....	9000	9375	30425	10000	"
1860—61.....	9000	22592	32272	10983	"
1861—62.....	9000	9122	28455	11000	"
1862—63.....	9000	676	28593	11000	"
1863—64.....	9000	"	28160	11000	"
1864—65.....	9000	"	26437	8695	"
1865—66.....	9000	"	26949	11000	"
1866—67.....	9000	"	33357	11000	"
	150986	88691	329566	122330	2000

skal, i Betragtning af de nuværende vanskelige Forhold og tildeels i Erkjendelse af, at der her har uddannet sig en Tradition, som det nu vilde være vanskeligt at ændre, ikke dvæle ved Fortiden. Derimod maa den ansee det for ønskeligt, at der samtidig med Høiskolens Oprettelse træffes en Overenskomst med Rigsdagen om, hvor store Summer og til hvilke Øiemed Sorø Akademi skal yde, for at der ikke ved hvert Aars Finantsforhandling skal stilles nye Fordringer i denne Retning. Vi foreslaae som Grundlag for denne Overenskomst Gjennemsnitsbeløbet for de sidste 5 Aar af hvad der er ydet til:

Landbohøiskolen.	Vartpænge og Pensioner til Lærerne ved den nedlagte Realskole i Aarhus samt nogle andre Embedsmænd, gjennemsnitlig.	Institubestyrer Stephansen paa Høistensminde.	Videnskabelige Formaal.	Thisted Realskole.	Ialt Rdl.
"	"	"	"	"	9369
"	"	"	"	"	11600
"	2007	"	"	"	11005
"	2007	1000	"	"	17142
"	2007	1000	"	"	18299
"	2007	"	"	"	16389
"	2007	"	"	"	19701
"	2007	1000	"	"	20804
30750	2007	1000	"	1250	61771
33000	2007	1000	"	1250	85711
21875	2007	1000	10000	1500	112379
18044	2007	1000	10000	1500	91351
10000	2007	1000	10000	1500	99354
10000	2007	1000	10000	1500	82084
10000	2007	1000	10000	1500	73776
10000	2007	1000	10000	1500	72667
10000	2007	1000	10000	1500	68639
10000	2007	1000	21298	1500	82754
10000	2007	1000	20798	1500	88668
173669	34119	14000	102096	16000	1043463

1. Realskolen i Aarhus og Realunderviisningen ved de lærde Skoler;
2. Seminariefondet og Seminarierne;
3. Folkehøiskolerne (ved hvilke vi dog skulle bemærke, at disse efter vor Plan ville træde i et nærmere Forhold til Folkehøiskolen i Sorø);
4. Landbohøiskolen;
5. Institutet »Holsteinsminde«;
6. Videnskabelige Formaal;
7. Thisted Realskole;
8. Vartpenge og Pensioner til Lærere ved den nedlagte Realskole i Aarhus m. v. (hvilken sidste Post efter sin Natur maa attage og i Tidens Løb aldeles ophøre).

Den heldige Forandring, som Sorø Akademies økonomiske Tilstand er undergaaet fra Begyndelsen af dette Aarhundrede, og som navnlig skyldes Povel Christian Stemanns indsigtfulde og nidkjære Bestyrelse, knytter sig udelukkende til den Omstændighed, at Akademiets Formue bestod i faste Eiendomme, Jordegods og Skove, som i de forløbne Aar have erholdt en meget betydelig Værdiforøgelse, hvilket i ikke ringere Grad gjælder om de faste Eiendomme, som indkjøbtes under Stemanns Bestyrelse. Der er heri indtraadt en meget væsenlig Forandring. Efterhaanden er ikke blot det udstrakte Fæstegods, som i sin Tid har udgjort over 3000 Tdr. Hartkorn, blevet afhændet deels til Eiendom og deels til Arvefæste, men ogsaa de Akademiet tilhørende Hovedgaarde ere paa to nær blevne solgte. Akademiet har saaledes kun beholdt sine Skove tilbage. Det skal ikke benægtes, at Salget har skaffet Akademiet en større aarlig Indtægt, og ligeledes skal det villig indrømmes, at endeel af disse Indtægter ved at være radicerede i de afhændede Eiendomme som aarlige Kornafgifter ere delagtiggjorte i de Fordele, som Fremtiden vil kunne medføre. Vi skulle endelig ogsaa erkjende, at Salget af

Fæstegods var en Foranstaltning, som Tidens Krav og Hensynet til Bondestanden, hvem testamentariske Bestemmelser netop her tilsagde særlig Beskyttelse, gjorde nødvendig. Men vi kunne dog ikke Andet end fremhæve, hvor mislig en Stiftelse som Sorø Akademi bliver stillet, naar dens Formue for en væsenlig Deel bestaaer af kontante Kapitaler. Vi tænke herved mindre paa Muligheden af en kommende Tids mindre samvittighedsfulde eller mindre omhyggelige Forvaltning, end paa den uimodsigelige Kjendsgjærning, at i Tidens Løb synker Pengenes Værdi, saa at den Sum, der nu er tilstrækkelig til et eller andet Formaal, om et heelt eller et halvt Aarhundrede viser sig ikke længere at slaae til. For at raade Bod paa denne i Forholdenes Natur liggende Fare maa der drages Omsorg for enten aarlig at forøge Kapitalen ved Henlæggelse af en Deel af Indtægten eller at omsætte Formuen i faste Eiendomme, som deeltage i Tidens synkende og stigende Konjunkturer.

Sorø Akademi besidder som ovenfor anført for Tiden en kontant Kapitalformue af over $3\frac{1}{2}$ Million Rdl. Denne Formue er anbragt paa følgende Maade:

A. Rentebærende Kapital.

1. Kgl. 4 pCt. Obligationer og Indskrivningsbeviser	125,850 Rd.	„	Sk.
Dito tilhørende Kirkerne	2,875	—	„ -
2. Nationalbankobligat. à $6\frac{1}{2}$ pCt.	890	—	„ -
3. $6\frac{1}{2}$ pCt. Bankhæftelsesobligation for Hellestrup	498	—	38 -
4. Nationalbankaktier	24,500	—	„ -
5. Kjøbenhavnske Brandassuranceaktier	500	—	„ -
6. Prioritetsobligationer	2,715,573	—	45 $\frac{3}{4}$ -

Lateris . . . 2,870,686 Rd. 83 $\frac{3}{4}$ Sk.

	Transport...	2,870,686 Rd. 83 $\frac{3}{4}$ Sk.
7.	Forskud til Kirker ifølge Lov af 19de Januar 1863.....	97,005 — 63 -
8.	Prioritetsobligationer for solgt Bøndergods, uopsigelige fra Akademiets Side for de nuværende Eieres Besiddelsestid ...	662,854 — 19 -
9.	Bankhæftelsesobligat. à 4 pCt., som forrentes af Private.....	1,782 — 16 -
		<hr/>
		3,632,328 Rd. 85 $\frac{3}{4}$ Sk.

B. Ikke rentebærende Kapital.

1.	Restancer af Jordebogsafgifter.	1,123 Rd. 36 Sk.
2.	Tilgodehavende hos den almindelige Skolefond.....	116,000 — " -
3.	Tilgodehavende hos en Privat .	121 — 66 $\frac{1}{2}$ -
4.	Generalkvitteringer for indfrie Bankhæftelser, for hvilke ifølge Bankens Oktroi § 11 kan ventes Godtgjørelse i 1876.....	190 — 7 $\frac{1}{2}$ -
5.	Gageforskud	66 — 64 -
6.	Prioritetsobligationer for solgt Bøndergods, uopsigelige fra Akademiets Side for de nuværende Eieres Besiddelsestid ...	25,327 — 18 -
7.	Kontant Kassebeholdning ved Kvæsturen	64,781 — 64 -
		<hr/>
		207,610 Rd. 64 Sk.

Vi ansee det for nødvendigt til Bevarelsen af Stiftelsens Formue, at denne kontante Kapital, hvis Renter nu udgjøre de tre Femtedele af Akademiets aarlige Indtægter, Tid efter anden, alt som Leilighed tilbyder sig, søges omsat i faste Eiendomme og Skove. Det vil ikke

kunne være vanskeligere eller bekosteligere for Akademiet at føre Overtilsynet med saadanne Eiendomme, af hvilke Gaardene selvfølgelig tænkes bortforpagtede, end det nu er at vaage over de store Kapitalers forstandige og sikre Anbringelse.

Kjøbenhavn, den 9de August 1867.

H. Carlsen,
Formand.

R. Nielsen.

A. Linde.

L. Dinesen.

Bille.

Fr. Johnstrup.

A. Regenb.urg.

Forelæsnings-Program.

Lærere.	1ste Halvaar.	Ugenlige Timer.
A.	1. Nordens Mythologi og Sagnhistorie	1.
B.	2. Dansk Literatur i en vis Periode	3.
C.	3. Hovedtræk af Verdenshistorien med Dvælen ved enkelte epokegjørende Afsnit	2.
D.	4. Stats- og Nationalhuusholdning, en til de almindelige økonomiske Grundsætninger støttet Behandling af dansk Landbo-, Nærings-, Handels- og Skibsfarts Lovgivning	3.
E.	5. En almindelig Fremstilling af Jordklodens Dannelseshistorie med en fyldigere Udvikling af de Afsnit, der behandle Jordbundsforholdene i Norden	2.
B.	6. Dansk Sprog og Sproghistorie	3.
	7. Øvelse i Modersmaalet (skriftlig og mundtlig) og Svensk (og Oldnordisk)	6.
	8. Øvelser i Fransk, Engelsk, Regning og Landmaaling....	4.
	9. Legemsøvelser }	6.
	10. Musik og Sang }	
		----- 30 Timer.
	2det Halvaar.	
A.	1. En paa særlig Vækkelse og Styrkelse af den nationale Aand sig-	

Lærere:		Ugenlige Timer.
	tende Fremstilling af Folkelivet i Norden gennem de forskellige Perioder	2.
C.	2. Danmarks Historie fra 1660— 1770	2.
A.	3. Partier af Religionernes og Kirkernes Historie og deres Indflydelse paa Udviklingen af Folkelivet i Almindelighed.	2.
E.	4. Historisk Oversigt over et Afsnit af Naturvidenskaberne (f. Ex. Fysiken)	3.
D.	5. Danmarks Statsforfatning og Statsforvaltning, en til Udvik- lingen af de almindelige politiske Theorier støttet Behandling af den positive Rets Hovedtræk	3.
D.	6. Det politiske Livs Historie	2.
	7. 8. 9. 10. Ligesom i 1ste Halvaar	16.
		<hr/> 30 Timer.

3die Halvaar.

A.	1. Nationernes og Nationalite- ternes Historie med særligt Blik paa Vækkelsen af Folkeaanden i de forskellige Lande	2.
C.	2. Danmarks Historie fra 800— 1660	2.
A.	3. Videnskabernes og de store Opdagelsers Historie fra det 15de Aarhundrede til den nuvæ- rende Tid	2.
B.	4. Dansk Literatur i en vis Periode	3.
		<hr/> 9 Timer.

Lærere.		Ugentlige Timer.
	Transport...	9 Timer.
E.	5. Grundplanen af Dyrenes Bygning samt deres kulturhistoriske Betydning.....	3.
A.	6. Middelalderens Folkepoesi .	2.
	7. 8. 9. 10. Ligesom i 1ste Halvaar	16.
		<hr/> 30 Timer.

4de Halvaar.

A.	1. Fremstilling af den græske og romerske Oldtid.....	2.
C.	2. Danmarks Historie fra 1770 til Nutiden	2.
A.	3. Kunstens Historie	2.
E.	4. Jordklodens Fysik, de fysiske Loves Anvendelse til Forklaringen af de vigtigere kosmiske og teluriske Fænomener	3.
D.	5. Almindelig Lovgivning, en Fremstilling i større Omrids af Danmarks civile, kriminelle og processuelle Lovgivning	3.
E.	6. Historisk Oversigt over et Afsnit af Naturvidenskaberne (f. Ex. Kemie)	2.
	7. 8. 9. 10. Ligesom i 1ste Halvaar	16 Timer.
		30 Timer.

Hertil vilde da endnu komme Forelæsninger i Filosofi for de Elever, som fra Høiskolen i Sorø vilde gaae til Universitetet, et kort Kursus hverandet Halvaar.

Lærere.			Ugentlige Timer.
A.	læser i 1ste Halvaar	Mythologi og Sagn- historie	1 Time.
	2det —	1) Nordens Folke- liv og 2) Religio- nens Historie	4 Timer.
	3die —	1) Nationaliteter- nes Historie. 2) Videnskabernes og de store Opdagel- sers Historie samt 3) Middelalderens Folkepoesi	6 —
	4de —	1) den græske og romerske Oldtid og 2) Kunsthistorie .	4 —
B.	læser i 1ste Halvaar	Dansk Literatur og Dansk Sprog og Sproghistorie	6 —
	3die —	Dansk Literatur .	3 —
C.	læser i 1ste Halvaar	Verdenshistorie . .	2 —
	2det —	Danmarkshistorie .	2 —
	3die —	do. .	2 —
	4de —	do. .	2 —
D.	læser i 1ste Halvaar	Stats- og National- huusholdning	3 —
	2det —	Statsforfatning og Statsforvaltning . .	5 —
	— —	Det politiske Livs Historie	
	4de —	Alm. Lovgivning .	3 —
E.	læser i 1ste Halvaar	Jordklodens Dan- nelsehistorie	2 —

Lærere.		Ugenlige Timer.
E. læser i 2det Halvaar	Hist. Oversigt over et Afsnit af Natur- videnskaberne ...	3 Timer.
3die —	Grundplanen i Dy- renes Bygning ...	3 —
4de —	Jordklodens Fysik	
— —	Hist. Oversigt over et Afsnit af Natur- videnskaberne....	5 —

Hverandet Halvaar vilde der endvidere udkræves en Lærer til det filosofiske Kursus for de Elever, der fra Høiskolen i Sorø vilde gaae til Universitetet.

Hertil kommer Øvelser i Dansk og Svensk,
Fransk,
Engelsk,
Regning og Landmaaling.
Gymnastik etc.

Fundatser for Sorø Skole og Akademi.

(Fortsættelse. Se Første Hefte S. 31—66.)

III. Kong Christian den Fjerdes Fundats for det adelige Akademi i Sorø af 30te November 1623*).

WI Christian den Fierde, med Guds Naade, Danmarkis, Norgis, Wendis oc Gottis Konning, Hertug vdi Sleszvig, Holsten, Stormarn oc Dytmersken, Greffue vdi Oldenborg oc Delmenhorst, etc. Giøre alle witterligt, at efftersom Wi aff Christelig Kongelig forsorg for Voris kiære tro Vndersaatte Adelen, haffuer Naadigst betractet, med huor stor Farlighed, møye oc bekaastning, deris Børn paa atskillige vdlendske Stæder sig at begiffue for-aarsagis, der at see oc lære huis deris Stand, Leylighed oc Vilckor kand betænckis at være gemes: Oc Wi dog der hosz befunder en stor deel dennem, icke det at naa som de i saa maader længe oc med stor Bekostning søger, aff Aarsag baade at forfarne Mestere vdi alle *exercitiis* neppelig paa nogen sted tilhobe ere at finde, Derforuden oc, effterdi samme Adels Børn fast vnge forskickis, saa

*) Optrykt efter: »Fundatz oc Anordning paa det Kongelig Adeligt *Academie* vdi Soer. ANNO M. DC. XXIII. *Cum Gratia Et Privilegio S. R. M.* Prentet i Kiøbenhaffn, Hosz Salige Henrich Waldkircks Arffuinger«.

de, saa vel for Bekostning, som andre Aarsager, gemeenlig igien fordris, naar de først ere komne til den Alder, at de kunde fatte oc giøre vnderskeed paa huis de vdi fremmede Nationer seer oc forfarer. Huorfore Wi for benefnde Adelig Vngdom til disz bedre oc Christeliger optuctelse, saa oc nocksom forfremmelse vdi de Sprock, vidskaff oc øffuelser, som saadanne Stand sømmer oc tilhører, med Voris Elskelige Danmarckis Rigis Raads Raad oc Betenckende, Naadigst for got haffuer anseet, hosz den Kongelig Skole Soer, her vdi Vort Land Siælland, it Kongelig Adeligt *Academie* at stifte oc fundere, oc der paa den Forordning oc skick at giøre som efterfølger.

Først, foruden forbenefnde Soer (huis *Fundation* Wi i alle maader ville haffue wforkræncket) haffver Wi Mariboe Closter, vdi Vort Land Laaland lingendis (for den miszbrug som idelig nogen tid lang der hosz været haffuer) med ald detz Indkomme oc tillegelse, intet vndertaget vdi nogen maader, til saadan Academies stiftelse, *Professorum* oc andre Mesteris vdi atskillige øffuelser deris vnderholdning, w-igienkaldendis forordnet, effter huis videre *Fundation* der paa giort oc forfattit er. Der nest paa det en bequem oc dyctig Mand til Hoffuemester kunde haffuis, huilcken samme Academies, *Professorum*, Vngdommens *exercitiernis*, oc Mesternis flittige *inspection* maatte være tilforladeligen befallet, paa det alting der med den forhaabede oc ynskte fremgang kand bekomme; Da haffuer Wi Naadigst bevilget, at naar nogen Hoffmester ved Døden affgaar, eller ellers bortkommer. At Voris Elskl: Rigens Raad Oss trende Adels Personer mue Vnderdanigste *præsenterere*, aff huilcke Wi Naadigst en altid ville der til bevilge oc *confirmere*, oc haffuer Wi til samme *Inspectoris* oc Hoffmesters Aarlige visse Løn oc Vnderholdning paa hannem self, hans Husz oc Folck, til evindeligh Eyedomb til hannem oc hans Effterkommere (mod huis Gæste oc Vogne rettighed Voris kiære tro

Vndersaatter aff Adel paa Andvorskouff oc Ringsted affstaaet haffuer) stiftet og skiødt Børlum Kloster, liggendis vdi Vort Land Jutland, met all detz rette tilleggelse, intet vndertaget i nogen maader, (alleene at den Rosttiente Oss oc Rigit der aff bør, i Feide tid alleene holdis) effter som samme *Fundation* videre indholder oc formelder. Forbenefnde Hoffmester skal met yderste flid der offuer være, at den Adelig Vngdom vdi Guds sande fryct optuctis, seerdelis at de icke met nogen Kætterske Lærdom (saa vit Gud den Allermæctigste naadeligen det vil affvende) besmittis, meden at de vdi den sande *Religion*, som, Gud være loffuit, her vdi Riget gaar i suang, oc effter den Anno 1530. til Auszburg offuergiffne wforandrede *Confeszion*, vndervisis, saa vel som oc vdi alle Adelige Christelige dyder. Hand skal oc vdi leffnet oc all idræt være alle samme Skolis oc *Academicæ membris*, som it effterspeil oc Exempel, oc det effter som hand aff høyeste beste Forstand kand betæncke; Der foruden oc offuer denne *Fundatz* og *Leges Academicas* holde, oc ellers alting anstille efftersom haunem befalis, aff de, som at befale haffuer: Hand skal holde en huer med god beskedenhed til det hannem bør, Tienernerne oc *privatos Praeceptores*, som forargeligt Leffnet fører, strax affskaffe: Vngdommen skal hand lade straffe med *discretion* oc alvorlighed, naar saadant endelig vdkreffuis, oc det vden nogen anseelse, Slect, Venskab, Had eller Affvind: Hand skal ingen vdi nogen *exercitie*, Lærdom eller omgengelse fremdrage for andre aff huad Aarsager det oc kand være, Fattige oc Rige lige høyt acte, ansee oc forfremme: Hand skal oc, det meste mueligt, see til met Lexer oc *exercitiis* huor forholdis, oc mesten selff være vdi Taffelstuen til maaltid, oc ellers idelig paa stedet lade sig finde, oc Oss icke om forloff tit besuerge, oc det icke paa nogen lang tid tillige: Hand skal giffue *Academicis* offuer Borde, oc ellers, Aarsage til talen, dennem vnder-

vise vdi huis Gud den Allermæchtigste kand komme til ære Øffrigheden til hørsomhed, en huer deris Jeffn Christen, effter Stands vilkor, til tilbørlig *respect*; Altid rose Sandruhed, Edruhed, Fromhed, oc mildhed mod de ringere ere, *discretion*, alvorlighed oc betencksomhed vdi Ord oc Omgengelse; Der imod laste oc fraraade fra stortalenhed, bravader, hastmodighed, *inconsideration*, suæren, banden oc andre wbeskedenheder oc Lyder. Forældrene oc Vergerne skal Hoffmesteren oc atvare, naar Vngdommen derfra drager, om deris humeur oc *inclination* til huis dennem skadeligt kand være, oc i alle maader tracte effter huis hand kand befinde Vngdommen at gerade til forfremmelse: Oc ellers i saadan sin Bestilling sig forholde som en erlig Ridder mandsz Mand vel eygner oc anstaar.

Oc efftersom vdi Marieboe Closters *Fundation* haffuer været stiftit aff begyndelsen, at Rigens Raad samme Closter skulle haffue vdi forsuar. Da er aff Oss Naadigst for got anseet, at de fremdelis mue en aff deris middel bevilge, som med dennem, huilcke allerede vdi Sorø *Fundation* den øffuerste *Inspection* ere befalede, skulle oc kunde haffue tilbørlig indseende, at sammesteds med *Academiets* forhold, skickeligen oc som det sig bør affgaar oc bestillis. Dog alt saadant vnder Vor oc Voris effterkommeris Konninger vdi Danmark, Naadigste øffuerste *direction* oc samtycke.

Oc efftersom Wi nocksom Naadigst haffue eractet, forbenefnde Maribo Closters Indkomme, med huis aff Sorø, øffuer Skolens Bekostning, kand erøffuis, til samme *Academiets* vnderholdning icke at kunde tilstrecke; Da haffuer Wi der om saa vel som om andre detz her-effter formelte leyligheder, en deel Voris Raad oc Adel, Naadigst ladet samle oc beraadslage, oc siden om atskillige samme *Academiets* Vilkor oc forhold, effter deris

Vnderdanigste betænckende, Naadigst bevilget, sluttet oc forordnet, som effterfølger.

1. For det Første, skal Vore kiære troe Vndersaatter aff Adel vdi Vore Riger Danmarck oc tilhørende Førstendomb Sleszvig, saa oc Norge, Holsten, oc andre Vore Lande, deris Sønner for andre vdi dette Adeligt *Academie* Sorøe annammis; Dog saa, at vdi Skolen samme steds ingen effter denne Dag indtagis, med mindre de effter forbeneffnde dens første *Fundation* vdi *rudimentis Linguae Latinae* tilforn ere informerede: Meden Academiet belangende, der vdi maa en huer aff forbeneffnde Adelen Børn tilstedis at komme, naar oc til huilcken tid Forældrene effter Børnenis styrcke oc forfremmelse det gaffnligst eracte, huis Raad vdi deris Børns optuctelse Wi naadigst eracte ingenlunde bør forbigaais, Saa vel huad *exercitier* som ellers anden *information* belanger: Dog saa frembt nogen er vdi Skolen, oc Forældrene eller Vergerne self ingen serdelis Anordning der om gjør, Da skal Hoffmesteren ramme tiden, naar saadanne aff Skolen vdi Academiet bequommelig kand oc bør forfremmis.

2. For det Andet, ville Wi Naadigst forbudet haffue, nogen Adels Person her effter vd aff Riget at forskickis paa noget fremmede *Academie* eller Sted at studere, eller *exercitier* at lære, førend hand er sine fulde nitten Aar; Anseendis Wi forhaaber (nest Guds den Allermæchtigstes Naadigste milde Hielp oc Bistand) dette Academies gode *constitution* oc brug saaledis at føre Fode oc forfremme, at ingen sine Børn paa andre Steder at forsende skal forarsagis, Dog skal her met ingen være forbudet sine Sønner til Hoffuetieniste at sætte, huor de det beleiligst oc nyttigst kunde eracte, enten her vdi Riget eller vden Lands; Ey heller nogen her met formeent himme vdi sit eget Husz sine Børn Gudfryctigen oc vel at lade opdrage oc *informere*.

3. For det Tredie, der som nogen aff de vnge Børn som ere vdi Skolen, self begære at lære nogen *exercitie*, eller oc om de formue haffuer, oc Hoffmesteren eracter dennem at være saa til alder, at de der kunde *admitteris*, da skal en huer giffue om Vgen halff anden Richsdaller *in specie*, eller om de fattige ere, en eller en halff Richsdaller *in specie*, eller dens værd, for alle saadanne *exercitier* at lære, som de ere bequemme til, huilcke Wi eracte disse at vere, Nemlig, Tydske Sprock; *Initia Gallicæ Lingue*, naar de i Latinen oc Tydsken ferdige ere; Dernest Dantzen, Fodetoneer, *exercitie* med Gever, Moszquet oc Picquen: Der foruden Boldhusz, *Instrument* Leeg, Ritzen oc Maalen: De 30. Adels Børn *Fundatzen* om formelder, ere frij saa vijt Kosten belanger, oc giffuer intet, Oc skal det her effter være alle aff Adelen frijt fore at indsætte deris Børn vdi den Kongelige Skole, baade at studere oc derhoss at lære *exercitia*, end ocsaa offuer det tal som *Fundatzen* om formelder; Dog skal de der om hosz Hoffmesteren en Maanit tilforne atvare, oc hannem der om forstendige, paa det nødtørfftig Anordning der til kand bliffue giort, Oc da skal giffuis for huer Person en Richsdaler *in specie* om Vgen: Lige saa meget skulle de oc giffue, som begærer deris Børn at haffue vdi bemelte Skole offuer de sex Aar som dennem effter *Fundatzen* fri ere bevilgede. Meden naar nogen komer vdaff Skolen aff de tredifue som *Fundatzen* om formelder, eller oc de sex Aar fulde der været haffuer, oc siden betaler som forbemelt er, oc der da ellers ingen med nogen Voris serdelis oc *expres* skriffuelse til stedet igien er forordnit, da dennem som tilforne offuer tallit ere indkomne, for nogen anden at endtagis vdi de andre beneffnde deris sted, efftersom de eldste ere indkomne, oc nyde samme sted frij, efftersom i *Fundatzen* de Tredifue er ondt oc hvilget; End kommer nogen til Skollen, en eller flere, med Voris Naadigste skriffuelse,

da skulle de forbyde til nogen aff de 30 som frij Kost haffuer, deris sex Aar ere vde; huad heller de i det de trediffuis tal, effter Voris Naadigste skriffuelse vdi en ledig Platz ere indtrede.

De som vdi *Academiet* indkommer, skulle Aarligen giffue en huer halfandet hundrede Daler for Kost og *Exercitier*, intil de begynder at ride, Naar de til riden eractis aff Alder oc Styrcke, da skulle de det lære, oc siden Aarligen giffue to hundredet Richsdaler *in specie*, eller detz værd, for Kost, *exercitier* oc riden; skal oc en huer giffue en Hest naar han først indkommer vdi *Academiet*, eller halfftredestiffue Richsdaler *in specie* eller deris værd i det sted, huilcken Hest siden skal bliffue til *Academiet*, huor imod Wi selff Naadigst eller de *Academiets* øffuerste *Inspection* ere effter *Fundatzerne* befalet, kunde vide en anden som befindis at være wformuendis igien at forskaane for Hest at indgiffue; Sammeledis dersom nogen ocsaa befindis aff Adelen ved saa ringe formue, at de icke kunde affsted komme, Aarligen forbeneffnde 200. Richsdaler eller deris værd, at vdgiffue, da maa det dennem effterladis paa 150. Daller, eller deris værd, Dersom oc nogen ere saa aldellis fattige at de icke formaa at holde deris Børn til nogen *exercitier*, men begære alleene at holde dennem vdi *Academiet* at høre Professorene, Da maa de giffue for huer Persons Kost om Vgen en Richsdaler, eller dens værd.

Meden saa fremt nogen befindis at indholde huis hand skyldig er, enten for forbeneffnde Aarsager, eller oc for *privati Præceptoris* Kost oc andet, da paa det *Academiet* deroffuer icke skulle gerade vdi w-ordning, ville Wi her met alle Voris Lensmænd vdi Danmark, Norge, Sleszvig, Holsten, oc andre vnderliggende *Provincier* allvorligen paalagt oc befalet haffue, at de paa deris egen Bekostning, vden nogen vndskyldning eller indevendelse, all saadan Rest, naar de der om aff Hoff-

mesteren forstendigis oc besøgis, ved Rætteu oc Loulige middel lader indfordre, saa fremt de self derfore icke ville stande Oss til Rætte som ved bør.

4. For det Fierde, huo som vil vnderholde en *privatum Præceptorem* hosz sine Børn, enten vdi *Academiet*, eller vdi Skolen, Da skal gifuis for samme *Præceptoris* Kost, for huer Vge en Richsdaler *in specie*, eller dens værd, oc kand være, en, to, tre, fire eller flere om en *Præceptore* at vnderholde.

5. For det Femte, skulle alle de som indkomme vdi *Academiet* eller vdi Skolen offuer tallit, self haffue oc forsørge sig vdi Sengeklæder nødtørffteligen, Dog Tucten skulle de Adels Børn i Skolen, saa vel som *Academiet*, sampt *privati Præceptores* haffue frj; Ellers skal med de 30. som vdi Skolen ere forholdis med Sengeklæder oc andet efter *Fundationen*, oc som sedvanligt; Dog med de Fattige ere altid at holdis den *consideration*, som Closters Formue kand taale.

6. For det Siette, skal de Adels Børn, som ere vdi Skolen, for atskillige Aarsagers skyld, her effter vdi deris *institution*, Spiszning, Soffuekammer, oc anden omgengelse, være adskildt fra andre Børn, som icke ere aff Adel.

7. For det Siuende, skal hereffter vdi samme Skole icke indtagis flere end 40. Børn aff dennem som icke ere aff Adel, effter forbenefnde *Fundatzis* indhold, huilcke haffuer fri Kost oc andet som hid indtil sedvanligt, oc *Fundatzen* om formelder.

8. For det Ottende, skal der ocsaa en eller to skickelige Personer til forordnis, som skal haffue flittig oc god opsiun med de Børn som icke studere, huilcke skulde holde dennem til at læse, skriffue, oc regne, oc serdelis til deris Børnelærdomb, oc Gudfryctige øvelser, saa ocsaa met deris Lefnit, *exercitier* oc andre optuctelser haffue tilbørlig inseende.

9. For det Niende, ville Wi strengeligen forbødit haffue, at aldeelis ingen Fruentymmer, ihuo som heldst det oc være kand, besøger samme *Academie*, vden det kand være en aff de derinden værendis Børns Moder eller Oldemoder; Dog skulle de ey heller tage nogen Jomfrue eller Quindfolck der heden med sig, vden saa skede at der nogen ved Døden affgick, oc dens Lijg da der til Jorde skulle bestedis. Dog dersom enten Fader Syster, Moder Syster eller andre næste Slect, aff besynderlige høyvictige Aarsager, begærer med nogen aff deris som vdi benefnde *Academie* er, at tale, da skal de giffue Hoffmesteren der samstedts det tilkiende, oc hannem des nøyactighed lade forstaa; Da maa hand effter sin *discretion*, oc som hand effter sin *Æd* kand vide det at forsuare, paa en Dags tid vdi det længste, forloffte Børnene til dennem sig at begiffue, paa en Mil vegs eller to derfra stedit, oc siden sig strax igien at indstille; Meden der som nogen deris Forældre, aff besynderlig høynødige Aarsager, begærer deris Børn paa nogen tid at forløffnis hiem til sig, da skal de der om hosz forbenefnde Hoffmester anlange, oc hannem vdi lige maade at forordne, huor lang tid de kunde forløffuis, med mindre anden nøyactig forhindring indfalde kunde, at de til bestemte tid sig icke kunde indstille. Dersom Hoffmesteren der paa stedet selff er vdi Ecteskab, da skal hand ey heller mue holde nogen anden Adelig Fruentymmer hosz sig, eller tilstede dennem enten en Dag eller flere der paa stedit vdi sit Husz at fortøffue, vden alleene sin egen Hustru oc Børn, huor med hand sig oc saaledis skal vide at forholde, som hand effter sin Eed for Gud, Oss, oc Rigens Raad, billigen kand vide at forsuare.

10. For det Tiende, Naar nogen fra stedit drager, stacket eller langt, være sig Adel, Adels Børn, *Professores*, Mestere, Tienere, eller nogen anden huo det oc være kand, huad heller den stedit vedkommer eller icke,

da skal dennem icke tilstedis at bekomme nogen Vogn, Bønder Vogne eller andre, aff de steder tilkommer, meden en huer forsorge sig selff der med: Oc skal Hofmesteren, det saaledis lempe, at vdi Pedersborg altid kand haffvis Vogne, som føre ville oc skulle, for det Forordningen om formelder.

11. For det Elleffte, skal ingen aff de Vnge Personer som ere vdi samme *Academie*, mue bære eller bruge noget Verge, Rapier, Punnert eller anden sligt, ald den stund de ere der, fast mindre giøre nogen Parlament eller Slagsmaal.

12. For det Tolfte, skulle oc alle forbenefndte vnge Personers, som ere vdi Skolen, saa vel som vdi *Academiet*, deris Klæder være giort paa een manere, Kapper, Offuerklæder, Krauer oc icke aff andet end aff Klæde, Leder, Bomersie oc andet saadant, effter Hoffmesterens egen *discretion*; Oc skal den forskeel være paa Skole Børnis oc *Academicorum* deris Dragter, som hannem bequemelig siunis; dog foruden ald ofuerflod vdi staffering med Silcke Snorer, oc andet deszlige, allene at de ere vel oc reenlige, gjorde oc holdne, som det Adels Børn vel anstaar. Oc skulle *Academici* ey nogen steds vdgaa, vden de haffuer deris Kappe offuer sig, huad heller det er til *Lection* eller andensteds.

13. For det Trettende, skulle de ey heller mue haffue, eller bære nogen Silcke Klæder, Guld eller Sølf Snorer, Brodering, Perlesticker Arbeide (Knipling om slette Krauer her med icke meent, dog allene icke høyere end en Ordtz Daler *in specie*, eller dens værd) eller andet des lige, oc aldeelis intet aff Guld, Perler, Edelstene eller nogit saadant, emidler tid, oc ald den stund de ere inden samme Skolis oc *Academiets* Porte.

14. For det Fiortende, skal der med Kosten oc Spiszningen, saa vel vdi Skolen som *Academiet*, forholdis skickeligen oc nødtørffteligen, saa at Mad oc Dricke for-

skaffis oc holdis reenligen oc vel, aff god wforderffuede Kost, aff fersk, saltedt, oc andet stegt oc sødet, med velbaget Brød, aff sigtet Meel, oc god velbrygget Øl som er vel sødet, alting med god *frugalitet* oc tilsuun. Oc skal spisis huer Maaltid fire gode Retter, som nød-tørffteligen kunde forslaa oc tilreкке: Skal oc giffuis dennem Froekost aff varm Øl oc Brød, eller oc Smør oc Brød, efter Tidens leylighed: Om Søndage eller andre hellige Dage skal vdi *Academiet* spisis een Ret meere til Middags Maaltid.

15. For det Femtende, med dennem som falder vdi nogen Siugdom, skal haffuis ald god fittig opsiun, med god varetegt, Medicin, tienlige Spiszning oc tilsuun.

16. For det Sextende, med Poen oc *Disciplin*, for de Børn, som ere vdi Skolen, skal forholdis efter sedvanlig Skoleret, dog med fornufft oc god *discretion*. Meden de som icke ganger vdi Skole, medens fra Hoffuetieniste oc for *Pages* der heden kommer oc ere vnder deris femtende eller sextende Alders Aar, de skal straffis aff deris Skollemestere, eller vdi stalden, som Hoffmesteren got siunis oc deris forseelse findis: Med dennem som ere vdi *Academiet*, oc ere offuer den forskreffne Alder, oc giøre nogen forseelse, eller sig forbryde, skal Hoffmesteren haffue god inseende oc betænckende, oc ved alle middel forsøge efter forseelsens *condition*, med gode Ord oc alvorlig paamindelser, oc vnder tiden med trusel oc streng-hed at holde dennem vdi affue oc bringe dennem til rætte, oc føre alting med god *moderation*, Meden der som nogle besuerlige hendelser forfalder, som haffuer strengere *examination* oc straff behoff, Da skal der vdi forheris oc dæmmis aff Hoffmesteren, *Adjunctis Professoribus*, oc det vdi alle Adels Persones som ere vdi *Academiet*, deris ofuerværelse, dog vden nogen Adels Persones *voto*; Der som det icke da er saa høy sag, eller tratzig mutvillighed imod denem de ere vndergiffne, men andre

forseelser, da deris *privatos Præceptores* at lofue for denem for den første gang. Men der som det er nogen nutvillige oc megit groffue forseelse, da skal de dømmis til at straffis med indliggelse, oc imidler tid icke spisis met andit end tørt Brød oc Spiszøl; med mindre nogen bliffuer tildømt saadan indleggelse, saa lenge at *continuere*, saa de det icke med helbrede ved Øl oc Brød kunde vdstaa, huor det da effter Hoffmesterens *discretion* maa noget forandris oc *mittigeris*, Oc skal saadan Straff oc *Disciplin* forordnis paa it Kammer effter leigheden, et sted offuer Jorden, som der til kand brugis. Men der som nogen saa gantske haarstridig befindis, at ingen formanelse eller straff kand hielpe, imod dennem fra *Academiets* omgengelse oc Selskab, paa det andre aff saadanne icke skulle tage vnd Exempel og forferis. Vdi lige maade skal ocsaa effter forbenefunde Puncter med straff forholdis, om nogen aff *Præceptoribus privatis* selff vdi nogen vtilbørlig forseelse befindis.

17. For det Syttende, ville Wi strengeligen forbedet haffue, at aldellis ingen Skenck, Gaffue eller Foræring, skal eller maa giffuis eller tagis, aff nogen ihuosomheldst det oc være kand, enten naar Adels Børn først indtagis, eller siden nogen anden maade til dennem, de lære deris *exercitier* aff, Dog der som nogen vil giffue en maadelig Foræring naar hand vddrager, enten vdi almindelighed vdi alle *Officier* vdi *Academiets*, eller til nogen aff dennem seerdelis, som hand haffuer forfremmit sig vnder, det være en huer frijt fore effter hans egen *discretion*: Befindis nogen her imod Skenck at tage vdi nogen maade, da skal hand der med haffue forbrut det siette Part aff hans Aars Besoldning.

18. For det Attende, skulle alle saa mange som vdi dette *Academie* nogen Stand eller *officie* betienne, eller her effter betienne skulle, være sig *Professores*, *Exercitie* Mestere oc alle andre som ellers med Børnene

skulle haffue omgengelse, tagis vdi Eed paa højeste oc strengeste effter medfølgende forfattelser, Huilcken Eed dennem aff Hoffmesteren, strax de vdi disse Tienister skulle brugis, skal foreholdis, oc sig siden endelige effter den at forholde eller stande derforre tilbørligen til Rætte. Alle samptlige deris Eed, foruden den troskab Oss oc Rigit bør, skal der heden stillis, at de Skolens oc *Academiets* beste skulle vide; indbyrdis holde god sandrethighed; Ingen med sit Leffnit foraaerge, meden sig Gudfryctigen oc skickeligen anstille; Ingen at forføre, eller holde Selskab til Drick, Dobbelt, eller anden Lætfærdighed; Saa fremt oc de saadant fornemmer, ved deris Eed fortroligen oc hemmeligen Hoffmesteren det ansige; Hoffmesterens *autoritet* og *commando* styrcke; Børnene oc *Academicos* flitteligen at vndervise, oc aldellis intet vdi Lærdomb eller Konst dennem holde forborget; Lige wmage oc flijd anvende paa den Fattige, saa vel som den Rige; Huad de paa en Dag kand lære der vdi med dennem icke Vger at tilbringe: Ingen Foræring at tage; Vdi *Discours* met dennem fornunfteligen oc ernstactigen *Conversere*, alt lætfærdig Skanderen skye, tale om det rømmeligt er oc stillet til Guds fryct, Øffrigheds *respect*, oc ellers all oprichtighed, sandruhed, *discretion* oc betencksomhed imod huer, Høy oc Laug: Der foruden aldrig bruge Danske Sprock meden de dennem ere befallede, men selff giffue Vngdommen anleiding til øffuelse vdi fremmede Sprock: *In summa* vdi alle maader til Skolens oc *Academiets* forbedring oc fordeel sig rette, effter huis *information* oc befaling Hoffmesteren en huer dagligen giffuendis vorder.

Theologi juramentum skal, foruden god *inspection* med Vngdommens leffnit, seerdelis *dirigeris* paa Guds Ord, oc dette Rigis Christelige oc til Auszborg Anno 1530. vdgiffne wforandrede *Confession*; De andre *Professorum* i det ringeste, at de til ingen anden *Religion* oc Guds tie-

niste nogen ville giffue anleiding, eller *persuadere* ved *Discours*, Skriffter eller Bøger.

Præceptorum privatorum oc Tienernis Eed skal oc forfattis paa en deel det forige serdelis hemmelig vnderhandling, kiøb oc genge, drincken, doblen, suæren eller saadant, saa oc der om at giffue strax tilkiende naar de saadant fornemmer.

19. For det Nittende, skal vdi samme *Academie* efter beneffnde *Professores* oc Læremestere altid holdis som Vngdommen skulle flitteligen vndervisse oc *exercere*.

Først skal der altid være en fornemme lærd Mand, som skal prædicke Tydsk, oc der hosz vndervisse seerdelis Børnene saa oc *Academicos* vdi det Tydske sprock oc vdi sønderlighed opdrage dennem vdi en sand retsindig Guds kundskab oc fryct, holde dennem Aarlig oc sildig til deris Gudfryctige Øffuelser, som best aff hannem selff med Hoffmesterens *advis* kand berammis.

En *Professor Juris*, som oc skal *profiteri* huer anden Dag *Ethicam*, oc det *Germanicè*, om Oss Naadigst fremdelis saa got siunis.

En *Professor Matheseos*.

En *Professor Historiarum*, som huer anden Dag skal *Profiteri Politica*, oc begge paa Tydske Sprock, om Wi Naadigst det fremdelis befalendis vorder, oc skulle de som icke studere være forplict at høre de som *Germanicè profiteri*.

En god vel forfaren *Medicus*, som *Academiet* baade *in Praxi* kand være vel forsiunet met, oc tillige *Physica* kand *profiteri*.

Disse forskreffne skal forordnis at søge, meste gange oc saa tit de kunde, Bord med de Adels Personer der sammesteds, nogle ved it oc nogle ved it andet Bord for *conversation* oc øffuelse skyld, saa oc atskillige gode *admonitiones* som der hosz kand oc bør at instillis.

De tuende *Rectores Scholæ*, den ene for de aff Adel, den anden for de W-edle Børn huer deris Løn skal offuer den forige forbedris med 50. Daler, huorfore den ene skal *profiteri Logicam, Rhetoricam* oc *Metaphysicam*: Den anden *Linguam Latinam, Græcam* oc *Hebraicam*, oc vnder tiden *Poëtas* læse, vnder tiden *Prosam*.

En *Professor Linguarum Gallicæ & Italicæ*, som oc skal haffue frj Bord for øffuelse skyld.

En *Ingenieur*, som skal *profiteri Germanicè*, for deris skyld som icke studere; Samme *Ingenieur* skal oc huer anden Dag læse *Arithmeticam* oc *Geometriam* Tydske for dennem som icke studere, Men dersom den som er *Professor Matheseos* det tienligen kand forrette, da skal hans Løn (vdi stedit for denne) derfor forbedris, dog da skal hand læse en andden Time for denne *Profes*.

20. For det Tiuffuende, foruden forbenefnde *Professores*, da skal *Musica vocalis* med fliid læris vdi Skolen, aff de Som ville sig der vdi øffue.

Der skal være en god Organist til Kircken, huilcken skal vnderholde med en visse Løn, oc der foruden lære de lyst der til haffue.

Dernest en Lutenist, som skal lære Vngdommen.

Der foruden en Fiolist, som oc kand læge paa *fiol di gamma*, skal oc vnderholdis at vnder vise de lyst der til haffuer.

Forbenefnde Musicanter skulle være forplict at lære saa vel dennem frj som studere, som de andre, oc ellers om Søndagen oc andre hellige Dage for oc efter Messen at opvare, oc vnder tiden vare paa til Dantzen huor oc naar behoff giøris oc det ansigis.

Der skal oc være en god Maler, som skal være forplict at lære dennem fri som icke studere, saa vel som de der studere, vdi Ritzen og Malen, saa vel som vdi *fundamentis Architectonicis*.

En Berider, som Vngdommen skal vnder vise, vdi Riden Ringrenden, Quintanrenden, oc alle andre Adelig *exercitier*, til Heste: Huis Harnisker oc saadant til de *exercitier* behøffuis de kunde en huer i begyndelsen sig forskaffe, oc siden stedet ligge noget til at holde dennem ved lige.

En Fechter, oc der som hand kand oc saa lære til lige, Foedtorner, Fansuengen, Picquekasten, oc saadanne *exercitier*, Da skal hans Løn hannem forbedris, ellers skulle andre antagis, som der vdi Vngdommen vnder vise kunde.

En Dantzer, som oc skal lære dennem høfflighed vdi *Ceremonier* oc saadant.

En *Exercerer* vdi Mousquet, Picque oc *Ordinance* til Foeds.

En Boldmester, som en visz Løn skal giffuis, derfor uden huo som vil leege betale self Boldene oc Raqueter.

Balon kand oc der haffuis, paa det huo der til lyster, sig oc der vdi kand *exercere*.

21. Oc effterdi, effter forbeneffnde forige Skolens *Fundatz*, vnderholdis der paa stedit Barsker og Skreder, da skal de samme bruges ocsaa til *Academiets* beste, oc skal derfor Bardskerens Løn forbedris noget. Men Skrederen skal de vdi *Academiet* ere, betale huis hand for dennem arbeider. Hosz Sadel oc Sporemagere vdi Vor Kiøbsted Slagelse skal bestillis oc forfærdigis, huis saadant arbeide som gioris fornøden aff ny at lade giøre til *Academiets* behoff: Ellers skal der paa stedit antagis oc vnderholdis en Sadelmager, som blant Karlene vdi Stalden skal tiene, oc skal hand huis flickerie paa Sadelen oc Tøy kand forefalde, oc nødigt er hastig at forferdigis, holde ved lige oc vare; Disligeste skal oc saa en Smid antagis til Staldens behoff oc nødtørfft, saa oc andet flickeri paa Rustkammerit at holde ved lige saa vijt skee kand.

Oc efterdi der skal altid holdis tiuffue eller fire oc tiffue Rijdeheste vdi det ringeste, da skal en Sadelknecht der vnder holdis oc Resten Stalddrenge vnder Sadelknechtsens *commendo*, effter Beriderens anordering.

Oc skal Folckene, Karle oc drenge spisis vdi Borgestuffuen huor Fogden, Skriffueren oc Sadelknechten skal haffue indseende at med alting skickeligen tilgaar.

Thi biude oc befale Wi hermed alvorligen alle oc huer som vedkommer, at de sig effter denne Voris *Ordinance* forholder, saa frem de icke ville haffue at formode, at Wi der med det indseende skulle haffue, som saadan god Ordning at holde ved lige vdkreffuer, Huor effter alle oc huer sig skulle haffue at rette, ladendis det ingenlunde. Giffuet paa Vort Slot Kiøbenhaffn, den 30. *Novembris, Anno 1623*. Vnder Vort Signet.

CHRISTIAN.

IV. Kong Christian den Fjerdes Benaadning af 30te November 1623 om at Marieboe Klosters Gods gives til Sorø Akademi*).

WI Christian dend fierde med Gudz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Konningh, Hertug udi Slesuig, Holsten, Stormarn och Dyttmersken, Greffue udi Oldenborg och Delmenhorst, Giøre alle Witterliggt att efftersom Wi aff kongelig Naadigst omhu och forsorg for Wore kiere thro Wndersaatter aff Adelen deris børns Gudfrygtige optugtelse, saa och forfremmelse udi de sprogs Widskab och exercitier, som deris Stand sømmer och thillhører, Naadigst haffuer for gott Anseett ett Adeligt Academie wdi Soer Closter her udi Wortt Land Sieland att lade fundere och anrette, huor de som forbe^{tt}

*) Ikke forhen trykt.

med Sønderlig fid udi Gudz rettsindige och Sande kundskab och fryct udi attskillige fremmede tungemaaell, bogelige konster och gode Seder, Saa och udi alle Adelige exercitiis kunde aff første Vngdom bliffue opdragne, da paa dett att Samme Academie, Gud dend Allermegtigste thill Ere, Rigett och menige Adell udi fremtiden thill forfremmelse, dis bedre kand komme paa fode, haffuer Wi udi dend hellig Trefoldighedz naffn med Wore Elsch^e Danmarckis Rigis Raaedz Raaed och samtycke foruden forige Soer Fundatz (hulcken udi sin fulde esse och Werd skall forbliffue, dog huis deraff kand forøffris, dett att komme Academiet Sammestedz thillbeste) Marieboe Closter med ald sin indkomme, eyendom, rettighed, herlighed, thilliggende bønder och tienere, och ald anden rette thilliggelse, intett undertaget udi nogen maader, Hulckett thillforn thill fattige Jomfruer aff Adell herudi Rigett deris Vnderholding er Funderet, for attskillige misbrug, Adelen dog thill beste thill denne brug forandrett, lagtt, funderet och perpetueret, och nu med dette vortt obne breff legge, Fundere och perpetuere thill dette Academie och Samme Adelige Wngdoms Vnderholdning, saa och Professores och Mesterne, som Vngdommen att informere sig der skall lade bruge, dermed att lønne. Och ere for^{ne} Mariebo Closters goedz som efterfølger:

Først Closterett i Sig Sielff udi ald sin begrib, biugning, haffuer, skoff, Marcke och anden thilleg, dermest fri Birk offuer neste hoes liggendis bønder, derforuden haffuer och Closterett aff Marieboe bye foruden dend Aarlige iordskyld alle Kongsager och bøder med dend egtt och arbed som byen med rette skyldig er. Haffuer och Closterett aarligen att opbere thold och accise aff huis kramgoedz som forhandlis i byen, saa och aff huis Ware som ud och indskibis wed Bandholm. Disligeste ere for^{ne} Mariebo Closters bønder och thienere, først i Wortt Land Laaland: Sønderherrett, Nyeboelle bye thrende gaarde, dend første Hans Pederson paaboer, skylder Aarligen

ij*) pund biug, ii skepper $\overline{\text{are}}$, xviii skill. erridz d:, ix skill. wrgrött, i mk. gesteri, dend anden Hans Klausøn paaboer, skylder aarligen ij pund biug, ii schepper $\overline{\text{are}}$, xviii skill. erridz d:, i wrgrött, i mk. gesteri, dend tredie Niels Hanson skreder paaboer, skylder aarligen i pund biug, ii skepper $\overline{\text{are}}$, ix skill. erridz d:, i wrgrött, i mk. gesteri, ett gadehus ibid. Tolle Andersøn Skomager paaboer, giffuer Aarligen ix skill. hus d:. Noch Gludzlund thuende gaarde, dend første Hans Nielson Skomager paaboer, skylder aarligen ij pund biug, ii schepper $\overline{\text{are}}$, xv skill. erridz d:, i mk. gesterei, i wrgrött, dend anden Peder Rasmusson paaboer, Skylder aarligen i pund biug, ii schepper $\overline{\text{are}}$, xxvii skill. erridz d:, i mk. gesteri, i wrgrött. Noch Danmare en gaard Niels Rasmusson paaboer, skylder aarligen i pund biug, ii skepper $\overline{\text{are}}$, i wrgrött, Noch i Stubbye trende gaarde, dend første Hans Benttsøn Knudzon paaboer, skylder aarligen ii pund biug, ii schipper $\overline{\text{are}}$, i mk. gesteri, xviii skill. erridz d:, i wrgrött, den anden Ib Rasmusson paaboer, skylder aarligen iiiii pund biug, ii skepper $\overline{\text{are}}$, i dlr. gesteri, i wrgrött, dend tredie Madz Hansøn Knudson paaboer, skylder Aarligen i pund biug, ii skepper $\overline{\text{are}}$, ix sk. erridz d:, i mk. gesteri, ett gadehus ibid. Maren Christens iboer, giffuer Aarligen ix skill. Hus d:. Noch W: Maybolle en gaard Frantz Nielson Hansøn paaboer, skylder aarligen v t^r biug, ii schepper $\overline{\text{are}}$, ix skill. erridz d:, i mk. gesteri, i wrgrött. Noch Saffuens en gaard Niels Jensøn paaboer, skylder aarligen ii pund biug, ii skepper $\overline{\text{are}}$, ix skill. erridz d:, i wrgrött. Noch Lessøe en gaard, Hans Clausøn paaboer, skylder aarligen ii pund biug, ii skepper $\overline{\text{are}}$, xviii skill. erridz d:, i wrgrött, Noch Peder Nielson aff itt hus ix skill. hus d:. Noch aff Saffnsbye iii pund biug, aff Halleby ii pund biug. Noch aff Tordingøell, Casten Nielson skylder aarligen ii pund biug. Noch Oem en gaard Hans Jeppeson paaboer, skylder aarligen i pund biug, ii skepper $\overline{\text{are}}$, ii gies, iiiii hons, ix skill. erridz d:, i wrgrött. Noch Wedersløff en gaard Madz Hanson paaboer, skylder aarligen i pund biug, ii schepper $\overline{\text{are}}$, ix skill. erridz d:, i wrgrött. Noch udi Høgerbye tuende gaarde, dend første, Oluff Pederson, dend anden Rasmus Mortenson paaboer, skylder aarligen en huer aff dennom ii pund biug, ii schepper $\overline{\text{are}}$, ix skill. erridz d:, i wrgrött. Noch itt gadehus ibidem Hans Skredder iboer, skylder aarligen ix skill. hus d:. Noch Egge-

*) j o: $\frac{1}{2}$; $\overline{\text{are}}$ o: haffre; d: o: penninge (denarii).

bøll en gaard Hans Degen paaboer, skylder aarligen i pund i t^e biug, iiii t^r are, iiii mk vi skill., aff ett gadehus ij daler, Anders Pederson giffuer aff dett andett hus ij dlr. Noch udi Nørreherrett udi Windeby trende gaarde, dend første Hans Erickson, dend anden Christen haffre, dend tredie Oluff Møgen-son paaboer, skylder huer aff dennom aarligen i pund biug, iiii schepper are, i gaaes, ii hons, xviii skill. erridz d:, i mk. gesteri, i wrgrott, Knud Anderson ibid. skylder aarligen j pund biug, iij skepper are. Noch udi Wedbye Madz Nielson aff itt hus ix skill. hus d:. Noch udi Tjørneby Hans haffre skylder aarligen i pund biug, ii schepper are, xxij skill. erridz d:, i dlr. gesteri, i wrgrott. Noch Sandby en gaard Rasmus Han-son paaboer, skylder aarligen j Pund piug, ix skill. erridz d:, Noch Boegholt en gaard Peder Pederson paaboer, skylder aarligen iij mk. v skill. i mk. gesteri. i wrgrott, ii skepper are. Noch udi Hørslund Siuff gaarde, dend første Anders Oluff-son paaboer, skylder aarligen ii pund biug, ii schepper are, xii skill. erridz d:, i mk. gesteri, i wrgrott, aff ett hus i mk., dend anden Christen Oluffson paaboer, skylder aarligen ii pund biug, ii skepper are. xviii skill. erridz d:, i mk. gesteri, i wr- grott, dend tredie Jens Mortenson paaboer, skylder aarligen i pund biug, ii skepper are, xv skill. erridz d:, i mk. gesteri, i wrgrott, dend fierde Madz Hansøn paaboer, skylder aarligen pund biug, ii skepper are, xii skill. erridz d:, i mk. gesteri, i wrgrott, dend femte Rasmus Hansøn paaboer, skylder aar- ligen ij pund biug, ii skepper are, xii skill erridz d:, i mk. gesteri, i wrgrott, dend Siette Hans Rasmusson paaboer. skylder aarligen xxvii skill. landgildz d:, i mk. gesteri, i wr- grott, ii skepper are, dend Siuffende Madz Jensen paaboer, skylder aarligen xxij landgildz d:, i mk. gesteri, i wrgrott, ii schepper are, Noch tuende gadehuse ibid., dett første Peder Møller, dett andett Jørgen Skreder iboer, giffuer huer aff dennom aarligen ix skill. d:. Noch Suinsbjerg en gaard Mickell Christen-son paaboer, skylder aarligen xxij skill. landgildz d:, i mk. gesteri, i wrgrott, ii skepper are. Noch Brammersløff en gaard Hans Nielson paaboer, skylder aarligen ii pund biug, ii skepper are, i wrgrott. Noch udi Nyebøgtt fire gaarde, dend første Lauritz Hansøn paaboer, skylder aarligen xxij skill., i mk. gesteri, i wrgrott, ii skepper are, den anden Hans Christenson, dend tredie Rasmus Anderson, dend fierde Hans Oluffson paa- boer, skylder en huer aff dennom aarligen ii skepper are, xxij skill., i mk. gesteri, i wrgrott. Noch tuende gadehuse

ibidem, dett første Dorette Peders, dett andett Jens Hansøn iboer, giffuer huer aff dennom aarligen ix skill. Noch Thoes Jørgen Madzøn, skylder aarligen xviii skill. erridz d.: Noch Westerboe en gaard Jep Andersøn paaboer, skylder aarligen i pund biug, ii skepper $\overline{\text{are}}$, j daler gesteri, i mk., i wrgrott. Noch udi Torig tuende gaarde, dend første Jakob Nielson paaboer, skylder aarligen ii skepper $\overline{\text{are}}$, iij mk. v skill. erridz d.: i mk. gesteri, i wrgrott, dend anden Peder Oluffson paaboer, skylder aarligen ii schepper $\overline{\text{are}}$, iii mk. erridz d.: i mk. gesteri, i wrgrott. Noch Mageltuing en gaard Madz Pederson Holst paaboer, skylder aarligen ii pund biug, ii skepper $\overline{\text{are}}$, iii mk. iiii skill. erridz d.: i dlr. gesteri, i wrgrott. Noch Pallerup tuende gaarde, dend første Hans Ploug, den anden Madz Ploug paaboer, skylder aarligen huer dennom ii pund biug, i mk. gesteri. Noch tuende gadehuse ibidem, dett første Hans Mortenson, dett andett Jørgen Teecker iboer, giffuer huer dennom aarligen ix skill. Noch Askebymarck Tommis Plog aff en øde iord iii t^r biug. Noch udi Fulseherrett i Reersnis en och tiuffge gaarde, dend første Jens Pederson, dend anden Hans Tommeson. dend tredie Madz Trugelson, dend fierde Anders Pederson Knudzøn, dend femte Anders Fonboe Jørgenson, dend Siette Jens N: Meer, dend Siuffende Hans Simenson, dend Ottende Hans Oluffson, dend niende Rasmus Poffuelson, dend tiende Simon Jensen, dend elleffte Jørgen Nielson, dend tolfte Rasmus Jensen, dend trettende Jens Søffrenson Huid, dend fiortende gammell Anders Simenson, dend femtende Anders Rasmusson. dend Sextende Peder Rasmusson Meer, dend Syttende Lauritz Knudzøn, dend Attende Hans Grandtt, dend nittende Rasmus Lauritzøn, dend tiffende Søffren Oluffson, dend første och tiffende Madz Ibsøn paaboer, skylder huer aff dennom aarligen iii t^r biug, i lam, i gaas, i skeppe $\overline{\text{are}}$, v høns. Noch Rasmus Christenson ibid. skylder aarligen aff to gaardz eye ij pund biug, ii lam, ii gies, ii skepper $\overline{\text{are}}$, x høns, i dlr. gesteri. Noch Lauritz Knudzøn och Rasmus Meer aff en anden bolig skylder aarligen thillhobe xvi skepper biug, i lam, i gaaes. i scheppe $\overline{\text{are}}$, v høns. Noch giffuis derforuden aarligen aff ald for^{ne} Rersnis by iii f^{ring} Smør, vi faaer, vii boellgalte, j t^e Sild, i lode mk. midsummer, ii lode mk. S: Martini, noch iii gadehuse ibidem, dett første Jesper Madzøn, dett andett Jørgen Andersøn, dett tredie Simen Jensen, dett fierde Hans Madzøn, dett femte Jens Hansøn, dett siette Rasmus Smid, dett Siuffende Anders Jude, dett Ottende Hans Fonboe, dett niende Morten

Pederson iboer, giffuer huer aff dennom aarligen ix skill. Noch udi Bandholm tretten gaarde, den første Jørgen Pederson Boed paaboer, skylder aarligen ii pund biug, j t^e Smør, ii mk. aff en eng, dend anden Lauritz Oluffson Skreder paaboer, skylder aarligen xvi skepper biug, dend tredie Søffren Nielson, dend fierde Rasmus Lauritzon, dend femte Jens Hiøg, skylder huer aff dennom aarligen i pund biug, i lam, i gaaes, i skeppe are, v høns, i boellsuin huer andett Aar, dend Siette Hans Tilleson paaboer, skylder aarligen xxii skepper biug, i lam, i gaaes, i skeppe are, v høns, i boellsuin huertt andett Aar, den Siffuende Peder Rasmusson, dend Ottende Hans Ibson Oremb, dend niende Rasmus Jørgenson, dend tiende Hans Willatzon, dend elloffte Lauritz Lauritzon, den tolfte Borge Suendzon, dend trettende Rasmus Hanson paaboer, skylder huer aff dennom aarligen i pund biug, i lam, i gaaes, i skeppe are, v høns, i boellsuin huer andett Aar. Noch Sex gadehuse ibid., dett første Anders Hanson, dett andett Christen Christeson iboer, giffuer huer dennom aarligen iii R. mk., dend tredie Madz Saltuig, dend fierde Hans Mortenson, dend femte Anders Hanson, dett siette Anders Boed, giffuer huer dennom aarligen ix skill. Noch giffuis aarligen aff for^{ne} Bandholm bye j t^e smør, j t^e Sild. i lode mk. midsommer, i lode mk. S. Martini. Noch Røemølle, Rasmus Sonneson skylder aarligen iiii pund mell, aff en haffue ii lam. Noch Warskou en gaard skylder aarligen i t^e smør, i boellsuin, iii lam, i dlr. gesteri, Peder Jørgenson skylder aarligen vii schepper biug, i f^{ing} smør, ii lam, ii høns, ett gadehus ibid. Jørgen Gedemand iboer, giffuer aarligen iii mk. huspenge. Noch tuende Closters møller, dend ene en Weermølle Østen Marieboe Christen Tommiszon pleier att giffue ij pund meell, giffuis nu deraff thill iordskyld xvi skill., dend anden en Wandmølle westen op thill Closterett Hans Hanson giffuer aarligen i t^e huede, i pund meell. Noch udi Siorup fem Gaarde, dend første Anders Pederson paaboer, skylder aarligen i pund biug, viii schepper are, xviii skill. erridz d:, i mk. for kull, dend anden Søffren Oluffson paaboer, skylder aarligen j pund biug, vii skepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, xviii skill. erridz d:, i mk. for iii t^{er} kull, dend tredie Christen Lauritzon paaboer, skylder aarligen iii t^{er} biug, vii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, xviii skill. erridz d:, i mk. for iiii t^r kull, dend fierde Hans Kobbelosse ij pund biug, i scheppe are, xviii skill. erridz d:, i mk. for vi t^r kull, dend femte Jørgen Søffrenson paaboer, skylder aarligen i Otting

smør, i scheppe are, iii mk. vi skill. erridz d:, i dlr. gesteri, i mk. for iii t^r kull. Noch tuende gadehuse ibid., dett første Hans Hendrickson giffuer aarligen ix skill., dett andett Peder Madzøn iboer giffuer aarligen ii mk. penge. Noch Fulebeck Hans Pederson giffuer aarligen ij pund biug, i skeppe are, i Otting smør, Ebbe Ibsøn ibidem skylder aarligen i scheppe are, ii mk. iii skill. Noch udi Nørballe trende gaarde, dend første Jep Anderson paaboer, skylder aarligen i pund biug, vii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, xviii skill. erridz d:, i boellsuin huer andett aar, dend anden Jackob Grimmer paaboer, skylder aarligen ii pund biug, x schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, xviii skill. erridz d:, i boellsuin huer andett Aar, dend tredie, Christen Anderson paaboer, skylder aarligen iii t^e biug, vii schepper are, xviii skill. erridz penge, j daler aff en halfue, noch Anders Slippe ibid. aff itt gadehus ix skill., Christen Ibsøn ix skill. Noch udi Østoffte Otte gaarde, dend første Knud Pederson Bringe paaboer, skylder aarligen i pund biug, vii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, xviii skill. erridz d:, i boellsuin huer andett Aar, dend anden Tord Ibsøn paaboer, skylder aarligen i pund biug, vii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, i boellsuin huer andett Aar, dend tredie Peder Steenson paaboer, skylder aarligen i pund biug, vii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, i boellsuin huer andett aar, j lode mk., dend fierde Christen Pederson paaboer, skylder aarligen ii pund biug, xviii skill. erridz d:, i dlr. gesteri, dend femte Hans Pederson paaboer, skylder aarligen i pund biug, vii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, xviii skill. erridz d:, v høns, i boellsuin huer andett Aar, dend Siette Jørgen Oluffson paaboer, skylder aarligen i pund biug, vii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, xviii skill. erridz d:, i boellsuin huer andett Aar, dend Siuende Madz Orringe paaboer, skylder aarligen iii t^r biug, i gaaes, i scheppe are, i Otting smør, ii mk. iii skill. erridz d:, dend Ottende Peder Hansøn paaboer, skylder aarligen ii t^r biug, i Otting smør. Noch giffuis aff for^{ne} Østoffte och Siørup aarligen om midsommer i lode mk., j t^e Smør, Om Mickellmisse j t^e sild, ij lode mk. Noch Siuff gadehuse, dett første Knud Christofferson och Jørgen Lauritzen, dett andett Rasmus Madzøn, dett tredie Niels Jensen, dett fierde Peder Hansøn, dett femte Christen Tollesøn, dett Siette Jørgen Drucken. dett Siiffuende Peder Skomager iboer, giffuer huer dennom aarligen ix skill. Noch i Langett Sex gaarde, dend

første Niels Rasmussøn paaboer, skylder aarligen v t^r biug, i Otting smør, i lam, iii høns, xviii skill. erridz d:, j dlr. gesteri, aff en haffue x schepper biug, dend anden Rasmus Lauritzøn paaboer, skylder aarligen i pund iii schepper biug, vii schepper are, i lam, iii høns, i Otting smør, j dlr. gesteri, dend tredie, Peder Andersøn paaboer, skylder aarligen i pund biug, i lam, iii høns, i Otting smør, xviii skill. erridz d:, j dlr. gesteri, dend fierde Jens Nielsønn Wicke, v t^r biug, viii schepper are, i lam, iii høns, i Otting smør, j dlr. gesteri, dend femte Niels Due paaboer, skylder aarligen ii pund biug, viii schepper are, i lam, iii høns, xviii skill. erridz d:, i Otting smør, j dlr. gesteri, dend Siette Christen Pedersøn paaboer, skylder aarligen i pund x schepper biug, i lam, iii høns. i Otting smør, xviii skill. erridz d:, j dlr. gesteri. Itt gadehus ibidem Poffuell Hansøn iboer, giffuer aarligen ix skill. Noch udi Paarup Sex gaarde, dend første Jens Grimmer paaboer, skylder aarligen iii pund i t^e biug, iii Otting smør, xviii skill. erridz d:, aff en indtegtt ued Skoffshøye i lam, den anden Simen Baad paaboer, skylder aarligen iii pund i t^e biug, i f^{ing} smør, xviii skill. erridz d:, aff en haffue iii lam, dend tredie Rasmus Lauritzøn paaboer, skylder aarligen i pund viii schepper biug, i lam, i gaaes, i schepe are, ii høns, i Otting smør, xxi skill. erridz d:, dend fierde Hans Ibsøn paaboer, skylder aarligen i pund viii schepper biug, i lam, i gaaes, i schepe are, ii høns, i Otting smør, xxi skill. erridz d:, dend femte Rud paaboer, skylder aarligen i pund viii schepper biug, i lam, i gaaes, i schepe are, ii høns, i Otting smør, xxi skill. erridz d:, aff en haffue i daler, for^{ne} iii mend giffuer aarligen aff en øde iord i Otting smør, i lam, i gaas, i skeppe are, ii høns, dend Siette Lauritz Jørgensøn paaboer, skylder aarligen ij pund iii schepper biug, ii lam, i gaaes, i skeppe are, ii høns, i f^{ing} Smør, xviii skill. erridz d:, aff en øde iord xx schepper biug. Noch Oluff Henningsøn ibid. giffuer aarligen v mk. v sk.*), ii mk. gesteri, Lauritz Grott ibid. giffuer aarligen v mk. v sk., ii mk. gesteri. Noch tre gadehuse ibid., dett første Claus Jensøn iboer giffuer aarligen ii daler, dett andett Niels Rasmussøn iboer, giffuer aarligen ii daler, dett tredie Hans Jude iboer giffuer Aarligen ix skill. Noch Coldinggaard Hans Hansøn skylder aarligen i f^{ing} smør, iii skill. grott erridz d:, i dlr. gesteri. Noch udi Erickstrup elleffue gaarde, dend første Lauritz Herloff-

*) v o: 4½.

søn, dend anden Peder Christensøn, dend tredie Rasmus Jensøn paaboer, skylder huer aff dennom i pund iii schepper biug, iiii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, i boellsuin huer andett aar, dend fierde Peder Bloch paaboer, skylder aarligen i pund iii skepper biug, iiii skepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, xviii skill. erridz d:, i boellsuin huer andett Aar, dend femte Christen Pederson paaboer, skylder aarligen i pund iii skepper biug, iiii skepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, i boellsuin huer andett Aar, dend Siette Peder Jørgensøn skylder aarligen i pund iii skepper biug, iiii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, i boellsuin huer andett Aar, dend Siffuende Jørgen Jeppesøn skylder aarligen i pund iii schepper biug, iiii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, ett boellsuin huer andett Aar, dend Ottende Hans Clemendzøn skylder aarligen i pund iii schepper biug, iiii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, i boellsuin huer andett Aar, dend niende Lauritz Jørgensøn skylder aarligen i pund iii schepper biug, iiii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, xviii skill. erridz d:, i boellsuin huer andett Aar, dend thiende Jørgen Marckurson, skylder aarligen i pund iii schepper biug, iiii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, i boellsuin huer andett Aar, dend ellefte Jørgen Søffrensøn paaboer, skylder aarligen i pund iii schepper biug, iiii schepper are, i f^{ing} smør. For^{ne} mend i Erickstrup giffuer aarligen om midsommer j t^e smør, i løde mk., om mickelmisse j t^e Sild ii løde mk. Noch trende gadehuse ibidem Peder Jørgensøn, Jørgen Christensøn och Oloff Weffuer iboer, giffuer huer dennom aarligen ix skill. Noch udi Geringe trende gaarde, dend første Rasmus Mortensøn Skomager paaboer, skylder aarligen i pund biug, xxvii skill. erridz d:, den anden Madz Boesøn skylder aarligen i pund biug, xxvii skill. erridz d:, dend tredie Rasmus Pederson Høg paaboer skylder aarligen ij pund biug, xviii skill. erridz d:, aff en øde iord i pund biug, ett gadehus ibid. Mickell Ploug giffuer aarligen ix skill. Noch udi Hillestede Sexten gaarde, dend første Anders Rasmussøn skylder aarligen ii pund biug, i f^{ing} smør, i dlr. gesteri, dend anden Jens Hansøn skylder aarligen i pund biug, iii skepper are, i Otting smør, dend tredie Anders Madzøn skylder aarligen ij pund biug, iii skepper are, dend fierde Rasmus Jørgensøn skylder aarligen i pund biug, iii skepper are, xviii skill. erridz d:, dend femte Morten Christensøn skylder aarligen ij pund biug, iii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns,

xviii skill. erridz d:, dend siette Lauritz Jørgensøn Lolle skylder Aarligen i pund biug, iiii schepper are, i lam, i gaaes, i skeppe are, v høns, xviii skill. erridz d:, i faaer huer tre Aar, dend Siffuende Lauritz Jeppesøn skylder aarligen ij pund biug, xxx skill. erridz d:, dend Ottende Jakob Jørgensøn, skylder Aarligen i pund biug, iii schepper are, dend niende Hans Hansøn Tysk skylder aarligen i pund biug, i t^e are, xviii skill. erridz d:, dend tiende Jens Ibson skylder aarligen ij pund biug, iiii schepper are, i lam, i gaaes, i skeppe are, v høns, xviii skill. erridz d:, i faaer huer tredie aar, dend elloffte Peder Nielson skylder aarligen j pund biug, iii schepper are, i lam, i gaaes, v høns, xviii skill. erridz d:, dend tolfte Peder Christensøn skylder aarligen j pund biug, iii schepper are, ix skill. erridz d:, dend trettende Jens Rasmussøn skylder aarligen i pund biug, dend fiortende Jørgen Rasmussøn skylder aarligen i pund biug, dend femtende Lauritz Hansøn skylder aarligen i pund biug, i t^e are, xxvi skill., dend Sextende Peder Lauritzøn skylder aarligen i pund biug, i t^e are, xx skill. erridz d:. Noch trende gadehuse ibid. Rasmus Duffue, Oluff Torstensøn och Jep Bodecker iboer, giffuer huer dennom aarligen ix skill. Noch udi Roe fem gaarde, dend første Rasmus Hansøn skylder aarligen ij pund biug, iiii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, xviii skill. erridz d:, ett halff boellsuin huer andett Aar, i faaer huer tredie Aar, dend anden Peder Rasmussøn skylder aarligen i pund biug, i t^e are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, i Otting smør, xxvi skill. erridz d:, dend tredie Rasmus Mickelsøn skylder aarligen viii schepper biug, iii schepper are, i Otting smør, dend fierde Lauritz Pedersøn skylder aarligen i pund biug, xviii skill. erridz d:, i dlr. gesteri, dend femte Hans Nielson paaboer, skylder aarligen i pund biug, iii schepper are, xviii skill. erridz d:. Noch trende gadehuse ibidem, Jens Skomager, Karen Lauritzdatter och Christen Weffuer iboer, giffuer huer dennom aarligen ix skill. Noch giffuer for^{ne} Mariebo Closters thienere i Hillested herrett och Roe aarligen om mid-sommer ij f^{ing} smør, i lode mk.. Om mickelmisse j t^e sild, ii lode mk. Noch udi Haaridt Sex gaarde, dend første Hans Jørgensøn, dend anden Peder Nielson, dend tredie Soffren Pedersøn, dend fierde Hans Lauritzøn, dend femte Jørgen Andersøn, dend Siette Hans Pedersøn paaboer, skylder huer aff dennom aarligen ij pund i t^e biug, iiii skepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v høns, i boellsuin. Noch Benitzegaard Niels Hansøn paaboer, skylder aarligen iiii pund biug. Noch

udi Burso tretten gaarde, dend første Anders Pederson Skredder skylder aarligen i pund biug, xviii skill. erridz d:, dend anden Claus Christenson hoffuett skylder aarligen iii pund biug, iii t^r are, i lam, i gaaes, i skeeppe are, v hons, ii mk. iii skill. erridz d:, dend tredie Lauritz Jensen skylder aarligen iij pund biug, ii t^r are, ii lam, ii gies, ii skeepper are, ii hons, i boellsuin huer andett aar, ii mk. iii skill. erridz d:, dend fierde Hans Boeson skylder aarligen i pund biug, ix skill. erridz d:, dend femte Peder Rasmussen Welfuer, skylder aarligen j pund biug, ix skill. erridz d:, i lam, i gaaes, i skeeppe are, ii hons, dend Siette Anders Eskildson skylder aarligen ii pund biug, ii t^r are, i lam, i gaaes, i skeeppe are, ii hons, xviii skill. erridz d:, dend Siffuende Jens Rasmussen Jude skylder aarligen i pund biug, i lam, i gaaes, i skeeppe are, ii hons, ii mk. erridz d:, dend Ottende Claus Pederson skylder aarligen i pund biug, ii t^r are, i lam, i gaaes, i skeeppe are, ii hons, xviii skill. erridz d:, i Otting smør, dend niende Poffuell Hanson skylder aarligen iii pund biug, xviii skill. erridz d:, dend tiende Peder Jørgenson skylder aarligen ii pund biug, ii t^r are, i lam, i gaaes, i skeeppe are, ii hons, ix skill. erridz d:, i boellsuin huer andett Aar. Noch aff for^{ne} Bursøe bye aarligen i t^e Sild, i Otting smør. Dend elloffte Lauritz Hanson skylder aarligen ii pund biug, ii t^r are, i lam, i gaaes, i skeeppe are, ii hons, xviii skill. erridz d:, i boellsuin huer andett Aar, dend tolfte Christen Christenson skylder aarligen i pund biug, ix skill. erridz d:, dend trettende Madz Rasmussen paaboer skylder aarligen iij pund biug, iij t^r are, i lam, i gaaes, ii hons, ii mk. fornøedz d:, xviii skill. erridz d:. Noch ni gadehuse ibd., dett første Peder Jackobsen, dett andett Rasmus Rasmussen, dett tredie Knud Erboe. dett fierde Peder Hanson, dett femte Gertrud Pedersdatter, dett Siette Bendix Jørgenson, dett Siffuende Rasmus Knudsen, giffuer huer aff dennom aarligen ix skill., dett Ottende Christoffer Jørgenson giffuer aarligen iii skill., dett niende Knud Jørgenson iboer, giffuer aarligen ix skill. Noch udi Føllerup tuende gaarde, dend første Lauritz Anderson paaboer skylder aarligen i pund i t^e biug, i t^e are, i lam, i gaaes, i skeeppe are, ii hons, xviii skill. erridz d:, for^{ne} Lauritz Anderson skylder aarligen aff den anden gaard ibidem i pund i t^e biug, i t^e are, i lam. i gaaes, i skeeppe are, ii hons, xviii skill. erridz d:. Itt gadehus ibidem Lauritz Jensen iboer giffuer aarligen ix skill. huspenge. Noch Norre Hans Oluffson skylder aarligen ii pund biug, iii mk. iii skill., ett gadehus

ibd. Hans Nielsøn iboer, giffuer Aarligen ix skill. Noch udi Bøsserup tuende gaarde, dend første Morten Pederson, dend anden Hans Poffuelsen Brølle paaboer, skylder huer dennom Aarligen ij pund i t^e biug, ii t^r are, xviii skill. erridz d.; ett gadehus ibd. Oluff Weffuer iboer, giffuer aarligen ix skill. Noch Nørhorby Niels Anderson skylder aarligen ij pund biug, xviii skill. errid d.; tuende gadehuse ibd. Madz Skomager och Hans Skinder iboer, giffuer huer dennom aarligen ix skill. Noch Sønder Horeby Hans Jørgenson Sandze skylder aarligen ii pund biug, ii t^r are, i lam, i gaaes, ii høn, ii mk. fornøedz d.; xviii skill. erridz d.; ix skill. aff ett møllehussted. Noch Erindelou Peder Mickelson skylder aarligen ij pund biug. Noch udi Hyltofte fem gaarde, dend første Jens Lauritzøn skylder aarligen ii pund biug, xxiiii skepper are, ii lam, ii gies, ii schepper are, x høn, vi skill. grott, ii grott er ii skill., dend anden Rasmus Nielson skylder aarligen i pund biug, xii skepper are, i lam, i gaaes, i skeppe are, iii høn, iii skill. grott, i grott, i Otting smør huer tredie Aar, aff en øde iord iii t^r biug, dend tredie Rasmus Hansøn skylder aarligen i pund biug, dend fjerde Niels Hansøn skylder aarligen i pund biug, xii schepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, vi høn, iii skill. grott, dend femte Hans Jørgenson paaboer skylder aarligen i pund biug, xii schepper are, ii lam, i gaaes, i skeppe are, vi høn, iii skill. grott. Ett gadehus ibd. Peder Christensøn iboer, giffuer aarligen ix skill. Noch Ringsebolle Peder Jespersøn Grimer skylder aarligen i pund biug, xviii skill. erridz d.; i wrgrott. Noch i Rødby tuende gaarde, dend første Iffuer Mortensøn skylder aarligen i pund Lyneborg saltt, den anden Niels Ploug paaboer, skylder aarligen i pund biug. Noch Skioring Hans Jørgenson skylder aarligen ii pund biug, Hans Mortenson giffuer thill for^{ne} Marieboe Closter aff dend partt i gaarden, Closterett thillhører, j pund biug. Jens Jude aff ett gadehus ibd. ix skill. Noch Nebbelund Madz Jørgenson skylder aarligen i t^e biug. Noch Toffte Christoffer Hansøn skylder aarligen ii pund biug. Noch udi Huntzeby dend første Peder Jørgenson paaboer skylder aarligen i pund biug, i lam, i gaaes, i skeppe are, i scheppe wrg. are, v høn, i boellsuin huer andett Aar. Den anden Rasmus Bertelson paaboer, skylder aarligen j pund biug. Noch udi Maglemer tiuffge gaarde, dend første Hans Inguordsøn, den anden Jens Rasmusson paaboer, skylder huer dennom aarligen i pund viij scheppe biug, iii skepper are, i lam, i gaaes, i skeppe are, v høn, j Otting

smør, i boellsuin och i faaer huer andett aar, dend tredie Jørgen Jeppeson paaboer, skylder aarligen i pund viij schepper biug, iiii schepper are, i lam, i gaaes, i skeppe are, v hons, j Otting smør, i boellsuin och i faaer huer andett Aar, xviii skill. erridz d., dend fierde Lauritz Jørgenson, dend femte Peder Lauritzøn, dend Siette Hans Madzøn, dend siffuende Jens Brøgger, dend Ottende Jørgen Pederson paaboer, skylder aarligen huer dennom i pund viij schepper biug, iiii schepper are, i lam, i gaaes, i skeppe are, v hons, j Otting smør, i boellsuin och i faaer huer andett Aar, dend niende Rasmus Nielson skylder aarligen i pund viij schepper biug, iiii schepper are, ii lam, dett ene lam aff en haffue, i gaaes, i scheppe are, v hons, j Otting smør, i boellsuin och i faaer huer andett Aar, dend tiende Rasmus Jørgenson skylder aarligen i pund viij skepper biug, iiii skepper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v hons, j Otting smør, i boellsuin och i faaer huer andett Aar, den ellefte Rasmus Sandze skylder aarligen landgilde lige ued Rasmus Jørgenson, for^{ne} mend giffuer aarligen om midsommer i lode mk., om mickellmisse j t^e Sild, ii lode mk., Anders Madzøn aff en Wandmølle ibd. vii pund meell, dend tolfte Hans Kieldson skylder aarligen i pund biug, i Otting smør, i dir. gesteri. Dend trettende Hans Tommesøn skylder aarligen i pund v schepper biug, xii skepper are, i lam, i gaaes, i skeppe are, v hons, i Otting smør, xxvii skill., i boellsuin huer andett Aar, dend fiortende Lauritz Mortenson skylder aarligen i pund biug, i Otting smør, xviii skill. erridz d., dend femtende Rasmus Jørgenson Holst skylder aarligen ij pund iiii skepper biug, iii skepper are, i lam, i gaaes, i skeppe are, i scheppe wrg. are, iiii hons, xxx skill. erridz d., dend Sextende Niels Rasmusson skaffte, skylder aarligen i pund v schepper biug, xiii schipper are, i lam, i gaaes, i schippe are, iiii hons, i Otting smør, xxvii skill. erridz d., dend Syttende Hans Pederson Suer skylder aarligen i pund xi schepper biug, iii t^r are, i lam, i gaaes, i schippe are, iiii hons, xxx skill. erridz d., dend attende Oloff Hansøn skylder aarligen i pund biug, i Otting smør, xviii sk. erridz d. Dend nittende Jens Jonson skylder aarligen ij pund biug, iii t^r are, i lam, i gaaes, i schippe are, iiii hons, xxx sk. erridz d: aff en haffue ij mk., aff en anden haffue, i lam. Dend Tiffuende Hans Skafft paaboer, skylder aarligen iii pund biug, aff en haffue i lam. Noch Otte gadehuse ibid. dett forste Peder Christofferson giffuer aarligen ii mk. huspenge, dett andett Sitzel Jep Andersons giffuer aarligen ix skill. Dett tredie Oloff

Ibson giffuer aarligen ii mk., dett fierde Hans Fynboe giffuer aarligen ii mk. slett mønttt, dett femte Rasmus Galtt giffuer aarligen xii skill., dett Siette Willadz giffuer Aarligen ii mk. mønttt, dett Siffuende Jens Ibson giffuer aarligen ii mk. R. huspenge. Dett Ottende Morten Kock iboer, giffuer aarligen ii mk. mønttt. Noch udi Grimstrup Siuff gaarde, dend første Hans Jensøn, dend anden Peder Pederson, dend tredie Peder Mouritzøn iboer skylder huer dennom Aarligen i pund biug, iiii schipper are, i lam, i gaaes, i scheppe are, v hons, i boellsuin huer andett Aar. For^{ne} tre mend giffuer aarligen i Otting smør. Dend fierde Niels Pederson Hindze, dend femte Willum Nielson, dend Siette Lauritz Tommesøn, dend Siffuende Morten Hansøn Holst paaboer, skylder huer dennom Aarligen i pund biug, iiii schepper are, i lam, i gaaes, i skeppe are, v hons, i boellsuin huer andett aar, for^{ne} fire mend giffuer Aarligen i ^fring Smør. Noch giffuer Grimstrup och Skelstrup mend Aarligen j t^e Sild. Noch ett gadehus ibd. Peder Gregerson iboer, giffuer aarligen ix skill. Noch udi Moseherrett i Anderstrup tuende gaarde, dend første Jens Christensøn paaboer, skylder aarligen ij pund biug. Dend anden Hans Jensøn paaboer, skylder aarligen j pund biug. Noch udi Skielstrup ni gaarde, dend første Hans Tygesøn, skylder aarligen i pund biug, iiii schipper are, den anden Rasmus Hansøn, skylder aarligen i pund biug, iiii skepper are, i lam, i gaaes, i schippe are, v hons. Dend tredie Jens Hansøn skylder aarligen i pund biug, iiii schepper are, i lam, i gaaes, i schippe are, v hons, dend fierde Niels Jensøn skylder aarligen i pund biug, iiii skepper are, xviii sk. erridz d., dend femte Christen Iffuerson skylder aarligen i pund biug, iii skepper are, dend Siette Anders Mortensøn skylder aarligen i pund biug, iiii schipper are, i lam, i gaas, i skeppe are, v hons. Dend Siffuende Jens Christensøn skylder aarligen i pund biug, iiii schepper are, i lam, i gaas, i schippe are, v hons, dend Ottende Jorgen Rasmusson skylder aarligen i pund biug, iiii schipper are, dend niende Peder Madzøn paaboer, skylder aarligen i pund biug, iiii schipper are. Noch giffuis aff byen aarligen i boellsuin och i faaer. Noch trende gadehuse ibd. Lauritz Nielson, Hans Clauson och Jackøb Nielson iboer, giffuer huer dennom aarligen xx skill. Noch udi Refs-hale Sex gaarde, dend første Peder Juell, dend anden Hans Jørgensøn, dend tredie Poffuell Kieldson, dend fierde Anders Hansøn, dend femte Lauritz Pederson, dend Siette Jens Nielson Weffuer paaboer, skylder huer dennom aarligen ij pund biug.

v schipper $\overline{\text{are}}$, i lam, i gaaes, i schippe $\overline{\text{are}}$, v hons. Noch itt gadelus ibd. Morten Nielson iboer, giffuer aarligen ix skill. Noch gifvuis aarligen aff for^{ne} Reffshale ii faaer, iii lam, iii gies, xv hons. Noch giffuer Skelstrup och Reffshale mend aarligen om midsummer j t^e Smor, i lode mk., om Mickelmisse j t^e sild, ii lode mk. Noch Fornebøgh Hans Christensøn skylder aarligen ij pund biug, i lam, i gaaes, i skeppe $\overline{\text{are}}$, v hons, xviii skill. erridz d:, i faaer huer fierde Aar. Noch Budderup Christen Hanson skylder aarligen ii pund biug, xviii skill. erridz d:, i mk. gesteri. Noch Roerbeck Jørgen Pedersøn skylder aarligen ii pund biug, xviii skill. erridz d:. Noch udi Maybølle trende gaarde, dend første Rasmus Tommisson skylder aarligen i pund biug, j t^e Smor, dend anden Jens Jørgensøn skylder aarligen j pund biug, i f^{ring} smor, dend tredie Hans Rasmusson paaboer, skylder aarligen ij f^{ring} smor. Noch udi Hellum Sex gaarde, dend første Eeuortt Bertelsøn skylder aarligen i pund biug, dend anden Madz Rasmuson skylder aarligen i f^{ring} smor, fem Vaadlinier, ii par hammelrebe, xiii faune Hestetyre, dend tredie Eiler Lauritzøn skylder aarligen ij pund biug, ii par hammelrebe, i hestetyre, iii skill. grott, aff en øde iord ii skill. grott, dend fierde Rasmus Mand skylder aarligen i f^{ring} smor, v Vodlinier, ii par hammelrebe, i hestetyre, aff en ødeiard ii skill. grott, dend femte Jens Ebbesøn skylder aarligen i f^{ring} smor, v Waadlinier, ii par hammelrebe, i hestetyre, dend Siette Jørgen Pederson Horck paaboer, skylder aarligen j pund biug, i foernoed, i dlr. gesteri. Noch Øster Langett Oloff Kierte, skylder aarligen j pund biug, ii mk. foernoedz d: Noch Selstofft Anders Slippe giffuer aarligen ix skill. Noch Sundbye Hans Marckurson skylder aarligen i t^e biug, v skill. Noch Turby Rasmus Skonning skylder aarligen iii t^r biug, xiiij skill. Noch Flinting Tommis Krudbrender skylder aarligen i pund biug, i lam, i gaaes, i schippe $\overline{\text{are}}$, ii hons, xviii skill. erridz d:. Noch Rasted tuende gaarde, dend første Peder Josepson, skylder aarligen j pund rug, ii pund biug, ix skill., dend anden Jørgen Hanson paaboer, skylder aarligen ii pund biug, i foernoed att holde i dlr. Noch udi W. Wlsløff trende gaarde, dend første Lauritz Madzøn skylder aarligen ii pund biug, xii schepper $\overline{\text{are}}$, xviii skill., dend anden Christen Madzøn Ringsing skylder aarligen i pund biug, xii schipper $\overline{\text{are}}$, ii skill. grott, i Otting smor, i boellsuin huer andett Aar, dend tredie Oloff Madzøn paaboer, skylder aarligen ij pund biug, ij t^e $\overline{\text{are}}$, xxiiij skill. Noch Pillidt Rasmus Grimer skylder aarligen ii pund

biug, iii schipper are, xviii skill. erridz d:, iii dlr. gesteri. Noch Stoermusse Hans Rasmusson Brun skylder aarligen j pund rug, i pund biug, i t^e are, i lam, i gaaes, i scheppe are, ii hons, xviii skill. erridz d:, aff en ode iord xviii schepper rug, i mk. gesteri. Noch Dollefield Rasmus Oloffson skylder aarligen ij pund biug, vi schepper are, ii skill. grott, i mk. gesteri. Noch Fielde Simon Gregerson skylder aarligen ii pund biug, i t^e are, ii skill. grott, i mk. gesteri. Noch Trudstrup Gaard Hans Jensen Grimer aff en møllested østen Marieboe j dlr. Noch lille Slemminge tuende guarde dend første Hans Bunde, skylder aarligen ii pund biug, i t^e are, i lam, i gaaes, i schippe are, ii hons, xviii skill. erridz d:, i mk. gesteri, dend anden Hans Hanson Lolle paaboer, skylder aarligen j pund rug, iii pund, i t^e are, i lam, i gaaes, i scheppe are, ii hons, xxvii skill. erridz d:, i mk. gesteri. Noch Wgestrup Oloff Rasmusson skylder aarligen ii pund biug, i t^e are, i mk. gesteri, xviii skill. erridz d: Noch Marieboe Christen Tordson giffuer aarligen thill Jordskyld aff en haffue ued Wandmøllen ii R. mk. Fra Philippi Jacobi dag 1618 thill 1619 er effterskreffne indført i iordbogen efter forstanderens befalning, Marieboe by, giffuer Borgemester, Raad och menige Borgerskaff aarligen thill Closterrett i lest ii pund biug, Noch aff Byen aarligen thill iordskyld penge xliij dlr. v skill. j alb. mønt. Noch Østoffte H. Jackob Jacobson Prest dersammesteds giffuer aarligen xvi lam thill kiendelse aff dett Jure patronatus som Closterrett haffuer thill for^{ne} Østoffte sogn. Noch Erickstrup Peder Block giffuer thill Closterrett aff ett Stöcke ode iord i ladegaardzmarcken, naer dend er i Wangh, i t^e biug. Noch giffuer Søffren Søffrenson Borgemester i Marieboe aff en liden enghaffue kaldis Fulehaffue aarligen ii lam, giffuis och aarligen iordskyld thill Closterrett aff itt Møllested Østen Marieboe xvi skill. Noch Marieboe Closters egen huse och boder liggendis i Brødregaden, dend første Gregers Murmester giffuer aarligen iiii dlr. møntt, dend anden Morten Wegter giffuer aarligen iiii dlr. møntt, dend tredie Christoffer Frimand giffuer aarligen iiii dlr. møntt, dend fierde Her Ottis Børn iboer, giffuer aarligen ij dlr. møntt. Noch Ane Poffuelsdatter och Elene Poffuelsdatter. Noch giffuer bønderne paa lehneth aarligen huer paaske thill Closterrett xvi Ollie egh. I lige maade haffuer och Closterrett en fri birck aff de neste hoesliggende bønder. Noch haffuer for^{ne} Marieboe Closter foruden dend aarlige iordskyld aff Marieboe by alle kongelige sager och bøder med nogen egtt och arbeide baade for huis

byen thillforn med rette var pligtig, och nu siden att borger-skabett haffuer foruden de tre ladegaardzmarcker udi leye be-kommett de andre thre Clostersmarcke for aarlig affgift, saa haffuer och Closterett Aarligen att oppebere thold och acise aff huis Kramgoedz som forhandlis i byen, saa och aff huis Ware som ud och ind skibis wed Bandholm. Noch udi Wortt Land Falster i Nørreherrett wdi Wester Kippinge fem gaarde, dend første Hans Skoff och Rasmus Madzøn paaboer, skylder aarligen ii pund biug, i schippe are, ii mk. gesteri, ii skill. wrgrott, i skill. hons d.; ix skill. langildes d.; dend anden Peder Knudson skylder aarligen ix t^e biug, i scheppe are, ii mk. iiiii skill. gesteri, ii skill. wrgrott, i skill. hons d.; dend tredie Jørgen Jørgenson skylder aarligen ix t^e biug, i schippe are, ii mk. iiiii skill. gesteri, i skill. hons d.; ii skill. wrgrott, dend fierde Hans Skoff skylder aarligen ii pund biug, i schippe are, ii mk. gesteri, ii skill. wrgrott, i skill. hons d.; dend femte Rasmus Madzøn paaboer skylder aarligen ij pund biug, i scheppe are, ij mk. gesteri, ii skill. for i wrgrott, i skill. hons d.: Noch udi Øster Kippinge fire gaarde, dend første Peder Juell Anderson skylder Aarligen ii pund biug, i scheppe are, ii mk. gesteri, i skill. hons d.; ii skill. wrgrott, dend anden Oluff Krep och Hans Krep paaboer, skylder aarligen i pund biug, ii schepper are, ix skill. d.; i mk. gesteri, i skill. hons d.; ii skill. for i wrgrott, dend tredie Oloff Pederson skylder aarligen ii pund biug, i schippe are, xvij skill. landgildes d.; ii mk. gesteri, ii skill. for i wrgrott, i skill. hons d.: Noch udi Nørre Widby tuende gaarde dend første Jørgen Lauritzøn skylder aarligen i pund biug, i schippe are, xiii skill. landgildes d.; i mk. gesteri, ii skill. wrgrott, i skill. hons d.; dend anden Poffuel Hanson paaboer, skylder aarligen ij pund biug, i schippe are, xiii skill. landgildes d.; ij mk. gesteri, ii skill. wrgrott, i skill. hons d.: Noch udi Grimmelstrup tuende gaarde dend første Hans Bunde skylder aarligen iij pund biug, i schippe are, iii mk. gesteri, ii skill. wrgrott, i skill. hons d.; aff en øde iord j pund biug, dend anden Willom Pederson paaboer, skylder aarligen iiiii pund biug, i schippe are, iiiii mk. gesteri, ii skill. wrgrott, i skill. hons d.: Noch Nørre Alsloff Rasmus Anderson skylder aarligen ij pund biug, vii schepper are, ii mk. gesteri, ii skill. wrgrott, i skill. hons d.; aff en øde iord iiiii sk. grott. Noch Biorstrup Madz Hanson skylder aarligen ii pund biug, vii schipper are, ii mk. gesteri, ii skill. wrgrott, i skill. hons d.: Noch wdi Skierne trende gaarde dend første Tommis

Rasmussøn skylder aarligen ii pund biug, vii schipper are, ii skill. grott. ii mk. gesteri, ii skill. wrgrott, i skill. hons d., den anden Hans Brun skylder aarligen ii pund biug, vii schipper are, ii mk. gesteri, ii skill. wrgrott, i skill. hons d., ii skill. grott landgild, dend tredie Lauritz Bunde paaboer, skylder aarligen iii pund biug, vii schipper are, j lode mk., i dlr. gesteri, ii skill. wrgrott, i skill. hons d.:. Noch Gundzemagle Niels Henningsøn skylder aarligen iii pund biug, vii schipper are, j lode mk., i dlr. gesteri, ii skill. wrgrott, i skill. hons d.:. Noch Torup Niels Pedersøn skylder aarligen ii pund biug, vii schipper are, j lode mk., ii mk. gesteri, ii skill. wrgrottspenge, i skill. hons d., Aff itt hus i mk. Noch Falckersløff Rasmus Strangesøn skylder aarligen ii pund biug, xiii schipper are, ii skill. grott, ii mk. gesteri, ii skill. wrgrott d., i skill. hons d.:. Noch Slangerup Niels Kock skylder aarligen i pund biug, vii schepper are, ii skill. grott, landgildz d., i mk. gesteri, ii skill. wrgrott, i skill. hons d.:. Noch Tøderup Peder Jensøn skylder aarligen ii pund biug, i scheppe are, ii mk. gesteri, ii sk. wrgrott, i skill. hons d.; ett gadehus ibid: Oluff Rasmussøn iboer, skylder aarligen ix skill. Noch udi Sønderherrett i Veyinge tuende gaarde, dend første Peder Hanson, dend anden Rasmus Hansøn paaboer, skylder huer dennom aarligen ii pund biug, vii schepper are, xiii skill. landgildz d.; ii mk. gesteri, ii skill. wrgrott d.; i skill. hons d.:. Noch tuende gadehuse ibid:, dett første Mickell Hanson, dett andett Hans Lauritzøn iboer, giffuer huer dennom aarligen ii mk. Noch udi Nes tuende gaarde, dend første Oloff Mogensøn skylder aarligen vii schepper are, iii skill. grott landgildz d.; ii mk. gesteri, ii skill. wrgrott d.; i skill. hons d.; dend anden Mogens Oloffsøn paaboer skylder aarligen vii schepper are, iii skill. grott landgildz d.; ii mk. gesteri, ii skill. wrgrott, i skill. hons d.:. Noch udi Morsbye tuende gaarde, dend første Søffren Nielson Smid skylder aarligen ii pund biug, xiii schepper are, ii skill. grott Landgildz d.; ii mk. gesteri, ii skill. wrgrott d.; i skill. hons d.; dend anden Søffren Nielson paaboer, skylder aarligen ii pund biug, xiii schepper are, ii skill. grott, ii mk. gesteri, ii skill. wrgrott d.; i skill. hons d.:. Noch udi Breninge tuende gaarde dend første Christoffer Mortensøn skylder aarligen i pund biug, vii schepper are, ii skill. grott, i mk. gesteri, ii skill. wrgrott d.; i skill. hons d.; dend anden Morten Brun, skylder aarligen i pund biug, vii schepper are, ii skill. grott, i mk. gesteri, ii skill. wrgrott d.; i skill. hons d.; aff en øde iord

i pund biug, i mk. gesteri, dend tredie Peder Hansøn paaboer, skylder aarligen i pund biug, vii schepper are, ii skill. grott, i mk. gesteri, ii skill. wrgrotz d:, i skill. hons d:. Noch udi Horeby trende gaarde, dend første Hans Piill skylder aarligen ii pund biug, vii schepper are, ii skill. grott, i mk. gesteri, ii skill. wrgrotz d:, i skill. hons d:. Dend anden Rasmus Rasmusson skylder aarligen iii pund biug, vii schæpper are, ii skill. grott, i dlr. gesteri, ii skill. wrgrotz d:, i skill. hons d:, dend tredie Jens Pederson paaboer, skylder aarligen ii pund biug, vii schepper are, ii mk. gesteri, ii skill. grott, ii skill. wrgrotz d:, i skill. hons d:. Noch Nørre Ørsloff en gaard Hans Rasmusson paaboer, skylder aarligen iii pund biug, i t^e are, iij mk. gesteri, ii skill. wrgrotz d:, i skill. hons d:. Noch Søndre Kirceby en gaard Oloff Boeson paaboer, skylder aarligen i pund biug, iii schepper are, iii skill. grott och vi skill. Noch Søstoft Jens Pederson skylder aarligen vii schepper are, v skill. grott, ii mk. gesteri, ii skill. wrgrotz d:, i sk. hons d:. Noch Sønder Ørsloff Madz Oluffson och Jens Pederson i Siuffstoftte bruger iorden iii pund biug, vii schepper are, i skill. grott, i mk. gesteri, ii skill. wrgrotz d:, i skill. hons d:, Hans Weffuer aff itt hus ibd: ii mk. penge, Madz Oloffson ibd: skylder aarligen i pund biug, vii schepper are, i skill. grott, i mk. gesteri, ii skill. wrgrotz d:, i skill. hons d:. Noch Søllestrup Peder Tordson skylder aarligen ii pund biug, vii schepper are, iii skill. grott, ii mk. gesteri, ii skill. wrgrotz d:, i skill. hons d:. Noch Staffuerby Christen Jude skylder aarligen iii pund biug, vii schepper are, i dlr. gesteri, ii skill. wrgrotz d:, i skill. hons d:, itt gadehus ibd. Niels Pederson iboer, giffuer aarligen ix skill. Noch Skielby en gaard Morten Pederson paaboer, skylder aarligen ii pund biug, vii schepper are, ii mk. gesteri, ii skill. wrgrotz d:, i skill. hons d:. Noch Widbye itt hus Rasmus Pederson iboer, giffuer aarligen ix skill., Lauritz Bentsøn giffuer Aarligen ii mk. Noch Raffus ett hus Jep Pederson iboer, giffuer Aarligen ix skill. Noch udi Wortt land Sielland i Flackebiergsherrett udi Wallentzuidsogn och bye tiuffge gaarde, dend første Lauritz Oloffson paaboer, skylder aarligen ij pund iii schepper biug, ij pund iii schepper rug, dend anden Peder Mortensøn, dend tredie Peder Smid, dend fierde Henning Pederson, dend femte Morten Nielsøn, dend Siette Jørgen Lauritzøn, dend Siffuende Oloff Ebbeson paaboer skylder huer aff dennom aarligen i pund ii schepper rug, i pund ii schepper biug, dend Ottende Lauritz

Jensøn paaboer, skylder aarligen ij pund iii schepper biug, ij pund iii schepper rug, dend niende Hans Madzøn, dend tiende Anders Mortensøn, dend ellefte Oloff Nielson, dend tolfte Lauritz Hansøn, dend trettende Kield Klausøn, dend fiortende Madz Simensøn Jude, dend femtende Hans Oloffsøn, dend Sextende Jens Ibson, dend Syttende Poffuell Hansøn, dend attende Anders Willomson, dend nittende Peder Hansøn, dend tiffuende Niels Rasmussen paaboer, skylder huer dennom aarligen i pund ii schepper rug, i pund ii schepper biug. Noch udi Kiuffse femten gaarde, dend første Knud Jensøn, dend anden Hans Anderson, dend tredie Madz Hansøn, dend fierde Anders Madzøn, dend femte Oloff Pedersøn Hansøn, dend siette Peder Oloffsøn, dend siffuende Bertell Oloffsøn, dend ottende Madz Hansøn, dend niende Hans Madzøn, dend tiende Jørgen Hemmingsøn, dend ellofte Jens Ibson, dend tolfte Peder Hemmingsøn, dend trettende Lauritz Andersøn paaboer, skylder huer aff dennom aarligen i pund ii schepper rug, i pund ii schepper biug, dend fiortende Hans Saxe paaboer, skylder aarligen ix schepper rug, ix skepper biug, dend femtende Saxe Tordson skylder aarligen ij pund iii schepper rug, ij pund iii schepper biug. Noch udi Lund tuende gaarde, dend første Christen Hansøn, dend anden Hans Lauritzøn paaboer, skylder huer aff dennom Aarligen i pund v skepper rug, i pund v schepper biug. Noch udi Stubberup fire gaarde, dend første Madz Kieldson, dend anden Jens Hemmingsøn bristing, dend tredie Niels Jørgensøn, dend fierde Hans Hemmingsøn paaboer, skylder huer aff dennom aarligen i pund ii skepper rug, i pund ii skepper biug. Noch udi Ollerup trende gaarde, dend første Hans Holdst skylder aarligen xvii skepper rug, xviii skepper biug, dend anden Lauritz Andersøn skylder aarligen i pund rug, ii pund biug, i fring smør, xviii skill. erridz d:, dend tredie Jens Madzøn paaboer, skylder aarligen i pund rug, i pund biug, ii t^r are, xxvii skill. Noch udi Jenstrup trende gaarde, dend første Oloff Jude, skylder aarligen ii pund biug, vi t^r are, j boellgaltt, iii mk. ii skill. gesteri, dend anden Niels Lauritzøn skylder aarligen ii pund biug, v t^r are, iij mk. i skill., dend tredie Christen Jude paaboer, skylder aarligen i pund rug, ii pund biug. Noch Quidzlemarck sogn och bye en gaard Hans Pedersøn paaboer, skylder aarligen iiii pund biug, iiii t^r are. Noch Hyllinge sogn och bye en gaard Peder Ericksøn paaboer, skylder aarligen xvii skepper rug, xviii skepper biug. Noch udi Torstrup fire gaarde, dend første Poffuell Poffuelson,

den anden Peder Baaed, dend tredie Niels Hansøn paaboer, skylder huer aff dennom aarligen xi schepper rug, xiii schepper biug, i f^{ring} smør, dend fierde Peder Mortensøn paaboer, skylder aarligen i pund ii schepper rug, i pund ii skepper biug, i f^{ring} smør. Noch udi Aggerup tuende gaarde, dend første Peder Ørning skylder aarligen ii pund biug, iii t^r are, xviii skill. erridz d:, dend anden Hans Nielson Madzøn paaboer, skylder aarligen iii t^r are, j boellgaltt, i lam, i gaaes, ii hons, ix*) mk. j skill. Noch Marrede sogn udi Menstrup en gaard Lauritz Ørse paaboer, skylder aarligen i pund ii skepper rug, ii pund iii schepper biug. Noch udi Windinge sogn i Bisserup tuende Gaarde, dend første Peder Hansøn skylder aarligen iii t^r biug, den anden Jep Oloffson paaboer, skylder aarligen iii t^r biug. Noch Høffue Hans Pederson skylder aarligen ii pund iii schepper rug, ii pund iii skepper biug. Noch giffuer alle mend paa Kiuselehn aarligen i t^e smør, iij mk. v skill. Oxsepenge. Noch i Løffueherrett udi Dalby en gaard Erick Madzøn paaboer, skylder aarligen i pund rug, i pund biug, vi skill. Noch Taagerup, Knud Nielson skylder aarligen j t^r smør, v skill. Noch i Adzherrett Wggerløse Christen Erickson skylder aarligen iii pund biug. Noch udi Wersløff trende gaarde, dend første Lauritz Degen, dend anden Bodell Nielson paaboer, skylder huer aff dennom aarligen i pund rug, ii pund biug, dend tredie Jens Rasmusson paaboer, skylder aarligen iij pund biug. Noch Skippinge herrett udi Snertinge tuende gaarde, dend første Lauritz Pederson, dend anden Niels Pederson paaboer, skylder huer aff dennom aarligen i pund rug, i pund biug. Noch Meierløse herrett i Tersløse sogn udi Brandstrup trende gaarde, dend første Madz Jude skylder aarligen iij pund rug, iij pund biug, i boellgaltt, i lam, i gaaes, iii hons, viii skill., dend anden Peder Nielson skylder aarligen iij pund rug, iij pund biug, i boellgaltt, i lam, i gaaes, iii hons, viij skill., dend tredie Niels Anderson paaboer, skylder aarligen i pund rug, i pund biug, ii mk. iii skill. Noch Hornsherrett udi Lingerup tuende gaarde, dend første Oloff Oloffson, dend anden Niels Jesperson paaboer, skylder huer aff dennom Aarligen i pund v schepper rug, i pund vi schepper biug. Noch i Woldborgsherrett Tockerup Jep Iffuersøn skylder aarligen i pund rug, i pund biug, xxiiij skill. Noch udi Ramsøherrett Kløffuested Søffren Ibsøn skylder aarligen iij mk. v skill. Noch udi

*) ix 0: 8½.

Bieffuerskoffsherrett Giørsløff Anders Jørgenson skylder aarligen ij pund biug, i fring smør. Noch Ølbye Oloff Anderson skylder aarligen xxvii skill. Noch Steffnsherrett Holtuge Peder Hemmingson skylder aarligen ii pund biug. Noch Frøsløff Peder Nielson skylder aarligen ii pund biug. Noch Ringstedherrett Ørsløff Suend Pederson skylder aarligen xxvii skill. Noch Faxeherreth Kederup Saxse Hansøn skylder aarligen i fring smør, xj skill. Noch Stubberup Bentt Hansøn giffuer aarligen xiii skill. Noch Bursøherrett i Ryttinge tuende mend, dend første Peder Lauritzøn giffuer aarligen iij mk. v skill., dend anden Rasmus Hanson giffuer aarligen v mk. iii skill. Noch Wby sogn i Skialderup Mickell Inguordson giffuer aarligen iij mk. v skill. Noch Hammenherrett Størlinge Jørgen Nielson Hiøg skylder aarligen iii t^r biug, v mk. Noch Bøgitze Lauritz Rasmusson skylder aarligen xviii skepper biug, Noch Tybjergsherrett Skielbysogn Rastrup Oloff Oloffson skylder aarligen iiiii pund biug, ii pund rug, i boellgaltt, i lam, i gaaes, i scheppe are, ii høns, iiiii mk. gesteri, iii mk. erridz d:. Noch Ourup tuende gaarde, dend første Lauritz Mickelson, dend anden Christen Poffuelson paaboer, skylder aarligen huer aff dennom ij pund biug, i lam, i gaaes, i scheppe are, ii høns, i Side flesk, ii mk. d:. Noch Hellemagle sogn och bye Niels Jude giffuer aarligen xxiiij skill. Noch Tudzeherrett Juderup Søffren Pederson skylder aarligen i pund rug, j pund biug, iiiii mk. Noch i Slau-gelse H^r Mickell Anderson thill S. Mickels Kircke giffuer aarligen aff Closteretz haffue thill leye dersammestedz xii skill. Noch aff Lindholmb, som nu ligger thill Gaffnøe skylder aarligen i t^e Smør. Noch udi Kiuse trende Husmend, dend første Albertt Rasmusson, dend anden Hans Jensen, dend tredie Peder Skomager giffuer huer dennom aarligen i dlr. mønt. Noch i Wallendzuid tuende husmend, dend første Oloff Anderson, dend anden Lauritz Madzøn, giffuer huer dennom aarligen i dlr. mønt. Noch Ollerup Mattis Skredder aff ett hus i dlr. Noch udi wortt Land Skaanne Gierup Peder Bonde skylder aarligen ij pund biug, iiiii t^r are, i lam, i gaaes, ii høns, xviii skill. skatt d:, xx skill. høst d:. Noch udi Hersted herrett Store Tørne Jens Skredder skylder aarligen i pund biug, ii t^r are, ix skill. høst d:. Noch i Lundzeherrett udi Balckagger trende gaarde, dend første Peder Børgeson skylder aarligen ii pund biug, iiiii t^r are, i lamb, i gaaes, ii høns, ij mk. skatt d:, xx skill. høst d:, dend anden Peder Børgeson haffuer att bruge som Oloff Ibson ibidem iboer, skylder aarligen i pund biug,

ii t^r are, j lam, j gaaes, i hons, ij mk. skatt d:, x skill. høst d:, i mk. gesteri, ij mk. fornøedz d:, dend tredie Eiler Oloffsøn paaboer, skylder aarligen ii t^r are, j lam, j gaaes, i hons, xiii skill. skatt d:, i mk. gesteri, x skill. høst d:, ij mk. foernøedz d:. Noch udi Wellie fire gaarde, dend første Poffuell Inguordsøn skylder aarligen ij pund biug, ii t^r are, i mk. skatt d:, ii mk. gesteri, i mk. høst d:, i mk. fornøedz d:, dend anden Peder Poffuelsøn skylder aarligen i pund biug, ii t^r are, ii mk. gesteri, i mk. skatt d:, i mk. høst d:, i mk. fornøedz d:, dend tredie Hans Mortensøn Krug skylder aarligen i pund biug, ii t^r are, i mk. skatt d:, ii mk. gesteri, i mk. høst d:, i mk. foernøedz d:, dend fierde Peder Nielson paaboer skylder aarligen ii t^r are, xviii skill. erridz d:, i mk. høst d:, i mk. foernøedz d:, ii mk. gesteri. Noch udi Eggerup tuende gaarde, dend første Bentt Anderson skylder aarligen ii t^r are, xii skill. landgildz d:, ii mk. gesteri, i mk. høst d:, i mk. foernøedz d:, dend anden Niels Anderson paaboer, skylder aarligen ii t^r are, xii skill., ii mk. gesteri, i mk. foernøedz d:, i mk. høst d:. Noch i Windingeherrett Windinge Høie Peder Mortensøn skylder aarligen j mk vi skill. landgildz d:, i mk. gesteri. Noch udi Bare herrett udi Kabberub tuende gaarde, dend første Bentt Nielson skylder aarligen iii pund biug, iii t^r are, i mk. gesteri, dend anden Mogens Nielson paaboer, skylder aarligen ii pund biug, ii t^r are, i mk. gesteri. Noch Trelborg Her Rasmussis quinde giffuer aarligen iii mk. Jordskyld. Noch udi Wortt land Juttland Nørreherrett udi Borcke tuende gaarde, dend første Christen Westen skylder aarligen iiii Ørter biug, i mk. gesteri, iii skill. wogs d:, dend anden Jens Nielson paaboer, skylder aarligen ii ørter biug, j mk. gesteri, iii skill. wogs d:. Noch i Wimb sogen Esbolle bye Kield Madzøn skylder aarligen iij ørter rug, iij ørter biug, xx skill. gesteri, iii skill. wogs d:, ett boell paa samme gaardz grund giffuer aarligen ix skill. Noch Weirup Niels Gunderson skylder aarligen ij ørte rug, ij ørte biug, xii skill. gesteri, iii skill. wogs d:. Noch i Westerherrett Gadegaard Knud Nielson skylder aarligen ij ørte rug, ij ørte biug, xii skill. gesteri, iii skill. wogs d:. Noch udi Allersløff trei gaarde, dend første Madz Pederson skylder aarligen i ørte rug, i ørte biug, i mk. gesteri, iij skill. wogs d:, dend anden Anders Poffuelsøn skylder aarligen ij ørte rug, ij ørte biug, j mk. iiii skill. gesteri, iii skill. wogs d:, dend tredie Maren Søffrens paaboer, skylder aarligen i ørte rug, i ørte biug, j mk. gesteri, iii skill. wogs d:.

Noch Kierup Peder Jespersen skylder aarligen ij ørte rug, ij ørte biug, xii skill. gesteri, iii skill. wogs d.: Noch Kielest Boe Lauritzon skylder aarligen ii ørte rug, j mk. gesteri, iii skill. wogs d.: Noch Skadzherrett udi Tofftenev fem gaarde, dend første Jep Denneson skylder aarligen iij ørte rug, iij ørte biug, xx skill. gesteri, iii skill. wogs d.; dend anden Tommis Christensen skylder aarligen ij ørte rug, ij ørte biug, xii skill. gesteri, iii skill. wogs d.; dend tredje Niels Skytte skylder aarligen ij ørte rug, ij ørte biug, xii skill. gesteri, iii skill. wogs d.; ett boell paa samme gaardz grund giffuer aarligen i Rmk., dend fierde Christen Nielson skylder aarligen ij ørte rug, ij ørte biug, xii skill. gesteri, iii skill. wogs d.; dend femte Tommis Torbenson paaboer, skylder aarligen iij ørte rug. iij ørte biug, xii skill. gesteri, iii skill. wogs d.: Noch Alsloff Morten Anderson skylder aarligen ii ørte rug, ii ørte biug, i mk. gesteri, iii skill. wogs d.: Noch i Sierredzloff fem gaarde, dend første Jens Madzon, dend anden Christen Kieldsøn, dend tredje Suend Knudson. dend fierde Jep Søffrenson, dend femte Niels Jørgenson paaboer, skylder huer aff dennom aarligen i ørte rug, i ørte biug, i ørte are, i Otting smør, vi skill. gesteri. Noch Søffuendt Rasmus Iffuerson skylder aarligen i ørte rug, i ørte biug, i ørte are, j t^e smør, vi skill. gesteri. Noch i Øster Lisbiagherrett Hielmagger Jens Jørgenson skylder aarligen i pund smør, vi skill. Noch Biørnstrup Søffren Jenson skylder aarligen ii ørter rug, ii ørter biug, i ørte are, i f^{ring} smør, j boellgaltt, iii skill. høst d.; xv skill. gesteri, i brendsuin eller ij mk. Noch udi Skiødstrup tuende gaarde, dend første Peder Jenson skylder aarligen iii ørte biug, iii ørte are, i f^{ring} smør, xiii skill. erridz d.; x skill. gesteri, dend anden Søffren Mickelson paaboer, skylder aarligen i f^{ring} smør, i Ørte are. Noch Wester Lisbiag herrett udi Eiloff tuende gaarde, dend første Jep Pederson, dend anden Peder Brandson paaboer, skylder huer aff dennom aarligen ii ørte rug, ii ørte biug, ii ørte are, i faar, i f^{ring} smør, x skill. gesteri. Noch udi Eelsted tuende gaarde, dend første Søffren Ibson skylder aarligen iii ørte biug, iii ørte are, i f^{ring} smør, x skill. gesteri, i dr. for i boellgaltt, dend anden Rasmus Nielson paaboer, skylder aarligen i ørte biug, i ørte are, j f^{ring} smør. Noch Saustrup Jens Nielson skylder aarligen iii ørte biug, iii ørte are, i f^{ring} smør, i dr. for i boellgaltt, x skill. for gesteri. Noch Sønderherrett Hiumme Jens Søffrenson skylder aarligen i ørte rug, i ørte biug, j mk. gesteri, ij mk. for itt brendsuin. Noch Norsbye

Claus Mundz partt i en gaard Christen Lock bruger, skylder aarligen ij t^r ii schepper biug Aaboe maaell. Noch Worningby Christen Winter skylder aarligen xii t^r biug, viii t^r are, i pund smør, i skoffsuin eller ij mk. Noch udi Tye i Hillersløffherrett i Nors Sogn Worningegaard Christen Torstenson och Peder Christenson paaboer, skylder aarligen xii t^r biug, vi t^r are. Noch Darum itt boell giffuer aarligen i t^e biug. Noch i Riberhuslehn Skadzherrett udi Orre sogn och bye en gaard Knud Nielson paaboer, skylder aarligen ii ørte rug, ii ørte biug, ii dlr. gesteri, i skoffsuin, i faar, i lam, iii Riber pund smør, i foeroxe, itt boell ibd: Søffren Nielson iboer, giffuer aarligen iii mk. Noch ett gadehus ibd. Christen Jespersen iboer, giffuer aarligen ii mk. Noch i Grenderup udi Faaborg sogn en gaard Lauritz Nielson, Jens Jørgenson och Enuold Hansøn paaboer, skylder aarligen j t^e Smør, i ørte rug, i ørte biug, ii dlr. gesteri, i foeroxe, i brendsuin, tuende boell ibid. dett første Lauritz Ibsøn, dett andett Karen Bertels iboer, giffuer huer dennom aarligen i dlr. Noch udi Malte herrett i Føffling sogn udi Stenderup trende gaarde, dend første Jackob Hansøn paaboer, skylder aarligen ii ørte rug, ii ørte biug, i suin, i foernød, iii mk. gesteri, dend anden Ebbe Lauritzøn och Niels Nielson paaboer, skylder aarligen ii ørte rug, ii ørte biug, i skoffsuin, i foeroxe, i dlr. gesteri, dend tredie Søffren Rasmussen och Hans Jensen paaboer, skylder aarligen ii ørte rug, i ørte biug, i Suin, i foernød, iii mk. gesteri. Noch udi Bobolle en gaard Hans Pedersen paaboer, skylder aarligen ii ørte rug, ii ørte biug, i Suin, i foernød, iii mk. gesteri. Noch udi Hellekoff en gaard Jackob Mickelson paaboer, skylder aarligen i skoffsuin, iii mk. gesteri, Anders Jensen aff ett hus ibd. aarligen j dlr. Noch udi Wortt Land Fyenn Skamherrett i Skambye trende gaarde, dend første Hans Rasmussen skylder aarligen vii ørte rug, iiij mk. gesteri, dend anden Jens Madzøn skylder aarligen iii ørte rug, j dlr. gesteri. Dend tredie Jørgen Smid och Madz Jørgenson paaboer, skylder aarligen ii ørte rug, i mk. gesteri. Noch Bolmer Hans Rasmussen skylder aarligen vi Ørte biug, iii mk. gesteri, i mk. erridz d:, i lam, ii gies, ii schepper are, i Otting smør, iiiii høn. Noch Blastrup Niels Jespersen skylder aarligen iii ørte biug, i Otting smør, xii skill. erridz d:, j dlr. gesteri, i lam, ii gies, ii schepper are, iiiii høn. Noch Skoffby herrett i Askby en gaard Jep Madzøn paaboer, skylder aarligen iiiii ørte biug, xxiii schepper are, i Otting smør, j mk. erridz d:, ii dlr. gesteri, i lam, ii gies,

ii schepper are, iiiii hons, iiiii mk. for itt foernøed. Noch i Salingherrett Lunde Peder Nielson skylder aarligen iii ørte biug, j t^e Smør, j dlr. gesteri. Noch Lunde mølle Rasmus møller skylder aarligen xv pund meell, aff ett Wenge i fring smør. Noch udi Wøffuistrup Niels Iffuerson skylder aarligen ii ørte rug, iii ørte biug, i Otting smør, xii skill. erridz d:, iij mk. gesteri, j boellgaltt, i lam, ii gies, ii schepper are, iiiii hons. Anders Madson skylder aarligen ii ørte rug, ii ørte biug, i Otting smør, j boellgaltt, i lam, ii gies, ii schepper are, iiiii hons, xii skill. erridz d:, j dlr. gesteri. Rasmus Nielson skylder aarligen i Otting smør, Rasmns Nielson skylder aarligen ij ørte rug, ij ørte biug, i Otting smør, i boellgaltt, i lam, ii gies, ii schepper are, iiiii hons, xii skill. erridz d:, i dlr. gesteri. Hans Hansøn skylder aarligen ij ørte rug, ij ørte biug, i Otting smør, i lam, ii gies, ii schepper are, i boellgaltt, iiiii hons. xii skill. erridz d:, i dlr. gesteri. Noch Wantinge Rasmus Jensen skylder aarligen iii ørte biug, i Otting smør, xii skill. erridz d:, j dlr. gesteri. Noch i Windis herrett i Wedby sogn och by Jens Nielson skylder aarligen iii ørte biug, i ørte are, i lam, ii gies, i mk. gesteri. Noch paa vortt land Langeland Westerby Hans Hansøn skylder aarligen iii ørte biug, i Otting smør, ii gies, iiiii hons, i mk. gesteri. Noch Suenstrup Willadz Mortensøn skylder aarligen ii ørte biug, i Otting smør. Noch Søffuetorp Jackob Hansøn skylder aarligen vi ørte biug. Noch Botoffte Anders Kruse skylder aarligen i Otting smør. Noch Tresebølle Hans Jensen skylder aarligen ii ørte biug, xx skill. oldengield, naer skoffuen ber. Noch Pederstrup Borckar Madzøn skylder aarligen iiiii ørte biug, ii mk erridz d:, i mk. gesteri. Noch Erteløcke Klaus Erboe skylder aarligen iii ørte biug, xx schepper are, ii mk. gesteri. Aff ett hus i Clausebølle, Peder Christenson iboer, giffuer aarligen ix skill.

Huilckett for^{ne} Marieboe Closter, efftersom dett nu udi sig sielff forfundett och begrebet er med biugning, bønder och thienere, Saa och rettighed thill Wnderliggen-dis birck, samtt landgilde, rente, ald herlighed och rette thilliggelse udi agger, eng, skoff, marck, fiskeuand, fe-gang, Tørregrofft, liungslett, med møller, dam och dams-bond, wott och tiurtt, inden marckeskiell och uden, aldellis intett wndertagett i nogen maade, som nu saa uell thill

for^{ne} Marieboe Closter som thill dendz nu vnderliggende Bøndergaarde och boele samtt och Serdelis aff Arrildz thid liggett haffuer ock bør der thill att ligge med rette, altid herefter och thill euig thid skulle vere och bliffue thill Sorøe Closter for euindelig eyendomb thill dend Adelig Wngdoms, som udi for^{ne} Closters Academie bliffuer opdragen, deris Wnderholding, wryggett och wigienkaldett aff Oss eller aff nogen Wore effterkommere Konninger udi Danmarck och Chronen, Och bepligter Wi Oss och Wore effterkommere Konger udi Danmarck och Chronen att fri, hiemle och fuldkommeligen thillstaa for^{ne} Sorøe och menige Adell paa for^{ne} Adelig Academies vegne, och huem samme Academies inspection enten nu eller udi fremtiden som en præses eller Hoffmester skall forrestaa, ald for^{ne} Marieboe Closter och alle des nu thilliggende bønder och eyendomme med ald deris rente och rette thilliggelse, som forberøtt er, for huer mandz thilltale, som derpaa kand tale med rette udi nogen maader. Dernest efftersom udi forrige Marieboe Closters Foundation haffuer verett Stifttett aff begyndelsen, att Rigens Raad samme Closter skulle haffue udi forsuar, da er aff Oss naadigst for gott anseett, att de fremdelis mue en aff deris middell beuilge, som med dennom, huilcke allerede udi Sorøe Foundation dend øffuerste inspection ere befalede, skulle och kunde haffue thillbørlig indseende, att sammestedz med Academietz forhold skickeligen och som dett sig bør affgaaes och bestillis, dog att Saadantt wnder woris och woris effterkommeris Konninger udi Danmarck Naadigst øffuerste Direction och Samtycke (!). Att denne Fundatz udi alle sine ord, puncter och artickler, efftersom dend udi alle maader wduiser och indeholder, wryggeligen holdis skall, bepligter wi Oss och wore effterkommere Konninger i Danmarck ued wor Christelige troe och kongelig loffue udi alle maade fast och wbrødeligen att holde, Bedendis och formanendis alle vore effterkommere Konninger udi

Danmarck, att de denne Fundatz udi lige maader efterkommer och ued magtt holder, icke giörendis her udi nogen forhindring eller foruandling paa samme kongelig Skole och Adelig Academie, eller for^{ne} Rigens Raaed och Adell paa forsk^{ne} denne Naadigste hermed concederede myndighed thill hinder præiuditz eller skade i nogen maader, icke heller thillstede nogen anden nogett dermed att forandre, saa fremtt de icke dermed ville opuecke emoed dennom Gudz euige heffn och wrede. Forbiudendis derfor wore fogeder, Embitzmend och alle andre nogen hinder eller forfang herimoed att giøre i nogen maade wnder wor Hyldeste och Naade. Thill ydermere Vidnisbyrd, att dette saaledis aff Oss och Wore efterkommere Konninger udi Danmark och Chronen fast och wryggeligen i alle maader holdis och efterkommis skall, haffue wi ladett henge woris kong. Signett neden for dette wortt obne breff med wore Elsch^e Danmarkis Rigis Raaedz indsegle, som ere Oss Elsch^e Her Christen Friis thill Kragerup Ridder och wor Cantzeler, Oloff Rosenspar thill Skaroldt, Eske Brock thill Estrup, Christen Holck thill Bustrup, Jacob Wlfeld thill Wrup, Rigens Cantzeler, Her Albrett Skeell thill Fusingøe Ridder, Iffuer Juell thill Willestrup, Her Anders Bilde thill Rosendall Ridder, Jens Juell thill Kieldgaard Stattholder udi wortt Rige Norge, Holger Rosenkrantz thill Rosenholm och Her Anders Sincklar thill Sincklarsholm Ridder. Kiøbenhaffn dend 30 Novembris Anno 1623.

(Sællandske Registre Nr. 17, ff. 402—422^b.)

Lidt om Sorø Akademis Historieskrivere i det 18. Aarhundrede.

Meddelt af Chr. Bruun.

Hvis Forholdene i første Halvdel af det attende Aarhundrede havde været gunstigere for Videnskabsmændene med Hensyn til at de kunde faa Resultaterne af deres flittige Forskninger bragte for Lyset, vilde mange Efterretninger være bevarede, som nu for bestandig maa savnes. Men de fleste Videnskabsmænd vare for fattige til at de selv kunde bekoste Trykningen af deres Bøger, og disse bleve da ofte undergivne den Skjæbne, som det skrøbelige Papir er udsat for, at fortæres af Ild eller Vand, at bruges som Makulatur i Urtekræmmerens eller Spækhøkerens Bod, at sendes til Papirmøllen for at omdannes til nyt Papir, der maaske skulde gaa lignende Skjæbner imøde. Havde Tiden været gunstigere, vilde Sorø Akademis Historie i dets tidligste Tid, fra 1623 til 1675, ikke været saa lidet kjendt som den er det, thi der var en flittig Mand, som havde udarbejdet et stort historisk Værk over Akademiet i denne Periode, men han fik det ikke trykt. Manuskriptet er ikke mere til, og Tabet af det er saameget større, som Akademiets Arkiv er gaaet tilgrunde ved Branden 1813. Denne Mand er Magister Albert Thura, Sognepræst til Leirskov og Jordrup i Ribe Stift,

den flittige og høitfortjente Literærhistoriker, som døde 1740, 40 Aar gammel. Man har vel tidligere kjendt, hvad hans Værk skulde indeholde, thi de enkelte Kapitlers Indhold blev aftrykt i de lærde Tidender 1753, Nr. 14, da Forfatterens Søn Laurids Thura, Alumnus paa Borchs Collegium, indbød til Subskription paa sin Faders Arbeide; et lille Stykke om Sorø Akademi er aftrykt af Hoffmann i Pontoppidans Danske Atlas, VI, S. 340—42, men det er ogsaa omtrent det Hele, man har vidst af det at sige. Lidt mere kan der dog meddeles om det, og det fra en paalidelig Kilde. Der levede samtidig med Thura en anden Mand, Frederik Johan Valentin Dauw, dimitteret fra Sorø Skole omtrent 1725. Han havde i sine Skoleaar fattet Kjærlighed til Sorø og samlet Alt, hvad han kunde faa fat paa til Oplysning om Akademiet, Klosteret, Kirken og Byen. Han blev Præst paa Anholt, (senere blev han Hospitalspræst i Randers) og da han erfarede, at Thura havde beskæftiget sig med samme Æmne, satte han sig i Forbindelse med ham. Flere Breve fra Thura til ham ere endnu bevarede, af hvilke man erfarer Lidt om Thuras Værk. Men Dauw maa senere have havt hans Manuskript til Afbenyttelse, da han har gjort Excerpter af Skriftet. Disse ere med en stor Del af hans egne Samlinger bevarede*), og hvis Nogen engang vil forsøge paa at skrive Akademiets Historie, vil han i dem finde gode Oplysninger i forskjellig Retning. Det er fra disse Dauwske Samlinger, at de følgende Meddelelser ere hentede. (Dauw døde 1750).

Thura havde fuldendt sit Arbeide i Aaret 1736. Det var hans Plan, at det skulde trykkes i det privilegerede Bogtrykkeri i Viborg. Men da dette ikke kunde bære Udgifterne, besluttedes at lade udgaa en Indbydelse til

*) De findes i det store kongelige Bibliothek, ny kongelig Samling, 4., Nr. 713.

Prænumeration. Indbydelsen blev aldrig trykt. Den er dateret: 12. December 1739. Formodentlig har Thuras snart efter fulgte Død standset hele Foretagendet. Dauw har afskrevet Prænumerationens indbydelsen, som han ifølge en Notits, skreven den 6. October 1745, havde laant af den lærde Etatsraad Peter Fogh til Ryomgaard den 28. September samme Aar. I Mangel af selve Thuras Skrift vil det altid have nogen Interesse, at læse hans Opfordring om at prænumerere paa det, som her er aftrykt. Hertil slutter sig saa et lille Uddrag af Thuras Fortale, Thuras Breve, og et fra Dauw, hvortil Kladen er bevaret; det maa være skrevet i Aaret 1739, dets Indhold dreier sig egentlig ikke om Sorø, men tages dog med, som Bidrag til Oplysning om disse Mænds literære Samqvem. Endelig meddeles to Udkast skrevne af Dauw; det ene indeholder en Opfordring til Venner af Sorø Akademi om at indsende Bidrag til et Værk, som han og den vel bekjendte Caspar Peter Rothe vilde forfatte om denne lærde Anstalt, det andet, som slutter sig dertil, har han kaldt Præliminaria. De forskjellige Stykker meddeles i tro Aftryk, der er Intet videre at tilføie til Oplysning.

I.

Prænumerationens Indbydelse paa Albert Thuras Umbra Sorana.

Prænumerationens Invitation

til Alde og Enhver af
Danmarckes og Norges lærde Indbyggere
og skionsomme Elskere og Liebhabere
af Danmarckes lærde Sager,
i henseende til et *Latiinsk* Skrift,
kaldet

UMBRA SORANA,

Hvor paa i mange Aar med

Møje og Bekostning saaledes er
 arbeided,
 At Skriftet nu gandske er forfærdiget
 af
 sin *Auctore*,
Albert Thura,
 Sogne-Præst til *Leirskov* og *Jor-*
drup Meenigheder i *Riber* Stift.

Viborg Aar 1739.

Høyædle og Velbaarne,
 Velædle og Velbyrdige,
 Høy- og Vel-ærværdige,
 Høy- og Vellærde,
 Høyt-*wstimerede* Indbyggere
 i Danmarckes og Norges
 Kongeriger.

At mand understaaer sig fra *Viborg* Bye, og af det der paa Stæden nyeligen begyndte, og af Deres Kongl. Majesteet, Kong *Christian* den Siette, allernaadigst oprettede og *priviligerede* Bogtrykkeri, at udgive denne *Prænumerations Invitation*, dertil har været en dobbelt Aarsag; thi 1. har mand i *Viborg* seet og læst (og længere haft i Gjemme *Mag. Albert Thuras*, Sogne-Præst til *Leirskov* og *Jordrup* Meenigheder ved *Colding* i *Riber* Stift i Jylland) Hans Latiinske Bog, kalded:

UMBBA SORANA.

Den mand vel havde haft *appetit* til i *Viborg* Bogtrykkeri at oplegge, i haab, at Bogen, som indeholder en *delicat* og *curieus materie*, skulde blive af lærde og rætdømmende Folk strax opkjøbt og forlanged; Men 2. har Bogtrykkeren ej toordt vove sig ved paa sin egen *Risico* at *hazardere* Bogens Bekostninger, førend *Auctor* Selv

omsider har besluttet, ved disse faa Blade at lade *invitere* lærde og *curieuse* Liebhabere i begge Kongerigerne til at *prænumerere* paa Bogen, at baade *Auctor* og Oplæggeren forud kunde vide Skriftets Oplags Udfald, førend de endeligen skulde træde der om med hinanden i *accordt*.

At da alde *curieuse* lærde Liebhabere, som disse Blade kommer i Hænde og under Øjne, maa kunde vide, hvad Skriftets Indhold er, da er Titelen der paa Oord for Oord, saaledes, som følger:

Alberti Thura, Laur. fil.
Pastoris Leirskoviensis in Cimbria,
UMBRA SORANA,
seu
REGIA ET EQVESTRIS ACADEMIA
DANORUM SORANA
in Sædlandia,
Quæ pristino tempore laudatissime
floruit, breviter descripta.
Additis ad calcem Appendicibus binis
 1. *De Schola Regia Sorana*
Ejusque Doctoribus,
 2. *De Pastoribus nonnullis Templi*
Sorani post Reformationem.
item
Hypomnem: Litterariis de nonnullis
Soranis, heic memoratis,
nec non
Indicibus Necessariis.

Skriftet er indeelt i tvende Parter:

Umbra Soranæ Pars Prima XVII. Capitibus absolvitur

Quorum hic est ordo et Recensus.

Cap. 1. De Regiæ Academiæ Soranæ erectione, quæ facta est an. 1623.

Cap. 2. Ipsa Fundatio Regis, Christiani Quarti, Academiæ Regiæ Soranæ data, sistitur.

- Cap. 3. *De Supremis Academiæ Soranæ Præfectis.*
- Cap. 4. *De ordine et serie Professorum in Regia Academia Sorana.*
- Cap. 5. *De Pastoribus Academiæ Soranæ Danicis et Germanicis.*
- Cap. 6. *De Sigillo Academiæ Soranæ.* Hvilket Segl er næt og *propre* forfærdiget, og af *Auctor* bekostet og skal finde sit Stæd i Bogen i dette 6te Capittel.
- Cap. 7. *De Decanis et Festo Academico apud Soranos.*
- Cap. 8. *De Electione et Constitutione Professorum in Academia Sorana.*
- Cap. 9. *De Prælectionibus Professorum in Academia Sorana.*
- Cap. 10. *De Gradibus Academicis apud Soranos.*
- Cap. 11. *De Programmatis Academiæ Soranæ.*
- Cap. 12. *De Bibliotheca et Bibliothecariis Academiæ Soranæ.*
- Cap. 13. *De Civitate Academica apud Soranos adipiscenda.*
- Cap. 14. *De Typographeis et Typographis Academiæ Soranæ.*
- Cap. 15. *De Viris Doctis, qui in laudem Academiæ Soranæ scripserunt.*
- Cap. 16. *De Regiæ Academiæ Soranæ interitu.*
- Cap. 17. *De Regiæ Academiæ Soranæ hodiernis Reliquiis.*
Umbræ Soranæ Pars Altera Annalium modo memorabilia, quæ in Re Litteraria singulis annis apud Soranos gesta sunt ab Anno 1623 usque ad Academiæ exitum continebit.

I denne Deel af Skriftet vil en lærd, og sin danske *Nation* forbunden Læser gandske vist og upaatvileligen finde sin største Fornøjelse, naar hand læser fra *Academiets* første til dets sidste Aar, ved Aar og *Datum* i hvert Aar, hvor herligt et *Academiæ Soor Academiæ* har været, hvor skønne *Subjecta* der har været ved *Academiæ*, og hvor ypperlige og herlige *Specimina*, der i saa kort en Tid, da det *florerede*, ere komne i de Lærdes Hænder, og i deres *Bibliotheqvers* rareste Gjemme. Der finder Læseren ey alleene det (som hand i den Part af Bogen

bør og skal strax finde) nemlig, at *Soor Academie* har været forsyned med ypperlige, skønne og lærde Mænd og *Professorer*, der baade selv har arbeided, ja udarbejded lærde og fortræffelige Skrifter, tillige har saaledes *informeret* Ungdommen ved dette prægtige og kongelige *Soor Academie*, at *Professorerne*, der har i enten det eene eller det andet *Faculteet* siddet enten paa *Theologiske*, eller *Philosophiske* Stole og *Cathedris*, ere døde med Ære, og bør at æres og priises i deres Grave. Men Læseren finder end og det, som skal fornøje ham, at ved dette *Soor Academie* har været Kongelige og Fyrstelige og Adels Børn, ved hvis Navne at læse og lærde Bedrifter at efterlæse og eftersee, heele Verden maa tilstaae, at Danmark kand med Billighed roose sig af *Soor Academie*, som i den liden Tid, da det *florerede*, gav visseligen en stoor Opsigt over den heele lærde Verden; Saa at Danmarck har slet ingen Skam af, at sige at i Sædland har været før et Kongeligt og Adeligt *Academie* udi *Soor*.

I den Henseende har *Auctor, Mag. Alb. Thura* forfatted sit Skrift om dette saa berømmelige *Soor Academie*, der billigen i forrige Tider var *Soor Byes* Sirat i Sædland, Sædlands allerstørste Prydelse i Danmarck, og heele Danmarcks glimrende og skinnende Glør og Ære over gandske *Europa* og for den heele lærde Verden; da den store Konge, og dette *Academis* Stifter, dend berømmelige men aldrig nok berømmede Kong *Christian dend Fierde* ej skammede sig ved (som er alde lærde bekendt) at kalde *Soor Academie* sin Elskelige Datter.

Naar *Auctor* har *absolveret* sit Skrift, og de to Parter af Skriftet, føjer hand dertil til Slutning af Skriftet tvende *Appendices*, det første, *de Schola Regia Sorana, Ejusque Doctoribus*. Det andet, *De Pastoribus nonnullis Templi Sorani post Reformationem*; foruden, det at hand har gived Bogen sine *Hypomnemata Sorana*, om

Professores og unge Adels Personer og Studerende Personer ved *Academiet*; saa og sine fornødne og i sligt et Skrift behøvede *Indices*, baade *Personarum et Rerum*.

Som da *Auctor*, der i mange Aar har arbejded paa Skriftet, og Oplæggeren, der paa nogen lang Tid, imod sin Villie, har ladet det hos sig henligge, selv ey formaaer at lade dette mueligen den lærde Verden i Fremtiden behagelige og curieuse Skrift paa egen Bekostning, enten fra Studere-Kammeret eller Bogtrykkeriet udfærdige og i de lærde Liebhaberes Hænder at overlevere; Saa *Inviteres* herved i ald Ydmyghed, Ærbødighed og Kierlighed alde høye Stands Personer, saa vel som alde geistlige Persohner Biskopper, Provster, Præster, *Studentere* og alde som har nogen *Credit* for Lærdom og det, som vedkommer lærde og *curieuse* Sager, at de gunstigt vilde behage at *prænumerere* til bemeldte *Mag. Albert Thuras* Bog, kaldet

Umbra Sorana,

hvorom dette endnu maae meldes til Efterretning:

1.) *Manuscriptet* bestaaer (ungefær med Fortale, Tillæg og Register, og Skriftet i sig selv) af 450 *Paginis*; hvoraf mand let kand slutte, at Skriftet bliver mueligen over to *Alphabether*, saasom mand har i sinde at lade det trykke med skjøn stoor og læselig Stiil *in Quarto*, ligesom *Acad. Er. Windingii*.

2.) Saae mand helst, at Bogen eller en stoor Deel af Skriftets *Exemplarier* bleve oplagde paa got og skikke ligt Skrivpapiir, eller i det mindste paa det hvideste og smukkeste Trykpapiir, som mand kunde faa.

3.) Vil *Prænumerationen* blive 3 Mk. 8 Sk. for hvert *Exemplair* paa Skriv Papiir, og 2 Mk. 8 Sk. paa Tryk papiir.

4.) Hvo som *prænumererer* paa 10 *Exemplairer*, har det Tiende fri.

5.) Ligesom nu *Prænumerantes* Tal bliver stoort eller lidet til, derefter vil baade *Auctor* og Oplæggeren rette sig, og paa begge Sider efter ald Muelighed, stræbe at fornøje Liebhaberne, ved Papiirets Duelighed, Trykkens Næthed, og Skriftets hastigste Fuldfærdigelse fra Trykker-Persen; Ja mand vil stræbe, om mand opnaaer det forønskede Tal af *Prænumeranter*, at ved Bogens Udlevering intet viidere betales end hvad som *prænumerered* er.

6.) Saa snart denne *Prænumerations Invitation* er bleven trykt, vilde de høy-respective og fornemme Liebhabere behageligst og med snarest leverer ovenbenevnte *Prænumerations* Penge. Og som *Auctor* betimeligen ved sin ærbødige *Missive* haaber at formaae samtlige Vores høyædle og høyærværdige Hr. Biskopper, at recommendere denne *Invitations* Sæddel til Geistlige og Verdslige i deres Stift, og at deres *Amanuenses* motte ombedes og formaaes til at *incassere* *Prænumerations* Pengene, saa bliver Stæden, hvor Pengene leveres, eet hvert Stifts Hovedstad, og i Hoved Staden i Bispe-gaarden til Biskoppens *Amanuensis*, som da udgiver ved *Numere* for hver Stift til hver *Prænumerant*, en Beviis Seddel paa følgende Maade:

Riber Stift: (*Aalborg* Stift)

Nr. 1.

N. N.

har *prænumerered* til

Alb. Thuræ's Umbra Sorana

3 Mk. 8 Sk. paa skriv Papiir.

2 Mk. 8 Sk. paa tryk Papiir.

testerer

N. N.

Mand haaber og venter nu med første at faae et anseeligt Tal af *Prænumeranter*, da ingen Tid og Flid skal spares hos Oplæggeren, at Skriffet jo, næst Guds Bistand, skal næt og siirligen trykt blive enhver *Prænumerant*, efter Skyldighed med allersnarest levered.

Skreved d. 12 *Dec.* 1739.

2.

Excerpt af Thuras Umbra Sorana*).

Approbatio.

Libellum huncce de Regia et Equestri Academia uti et de Schola Sorana a Viro plurimum Reverendo et Clarissimo Dno. Mag. Alberto Thura conscriptum, publica luce ac laude dignum censeo. Hafniæ d. 4 Maji Anno 1739.

J. F. Ramus.

Ex Præfatione.

. . . . Solam Regiæ Soranæ Academicæ imaginis Umbram hisce pagellis sisto, ut, Candide et curiose Lector, Tibi aliisque qualem pristino tempore habuerit faciem, ostenderem. . . .

Floruit si non diutissime Sorana Academia, attamen egregie, laudabiliter et felicissime.

In Academia Hafniensi olim versatus, quicquid de Soranis et de Sorana Academia invenire et colligere potui, sollicitissime in codicillos meos litterarios conjeci, Bibliothecis partim publicis, partim quoque privatis, sæpissime usus. Manum deinde ipse huic operi alacriter admovi, Litteratos quoque Patriæ, in primis Soranos ore calamoque consului. Absterrebant me omnes, nihilque operi meo, quod meditabar, profuturum ab ipsis proficisci posse uno ore fatebantur, ut parum abfuerit, quin a meo proposito penitus destitsem, ea potissimum de causa, quod Academicæ Regiæ Soranæ Historiam posteris traditurus, in collectaneis meis nihil fere, præter Umbram Academicæ Soranæ habuerim. Ab Amicis vero et Fautoribus nonnullis rogatus, imo persvasus, Opusculum meum in ordinem redegi, et Tibi, Mi Lector! nunc exhibeo . . . Ne vero instituti mei sis nescius, in ipsa Præfatione hoc Te moneo: Libellum hunc meum Soranum bipartitum feci, cujus

*) Et Ærevers til Thura i Anledning af hans Umbra Sorana forfattet af Christen Lassen Tychonius findes aftrykt paa sidste Side af dennes »Samling af Vers og Indfald«, Odense 1776.

Pars prior sequentibus Capitibus aliqualem Academiæ hujus Soranæ Historiam et regiminis in Academia prudentissimi Formam Tibi sistit.

Posterior autem Pars, Annalium modo quæ singulis Annis apud Soranos gesta sunt, ab Anno 1623 usque ad Academiæ exitum 1675 incl. recenset. Ego vero plura memorare non potui, quam ea quæ mihi satis anxio exquirere licuit ab ipsissimis Soranis in hoc Opusculo conficiendo paululum, et vix per duas, aut tres Epistolas adjutus. Cogita potius, illustrissimæ Academiæ Soranæ Umbra saltem a me Tibi ostendi, eoque animo Tibi ostensam esse, ut alii, qui Reipublicæ Litterariæ Soranæ sunt peritiores, veram pristinæ Regiæ Academiæ Soranæ Imaginem Tibi mihiqve et posteris nostris sisterent.

Hæc præfatus mox finissem, nisi peropportune, cum Præfationem hanc scripsi, in manus meas venissent pagellæ nonnullæ MSS. de Sora ac Sorana Schola et Academia ex Atlante Danico Reseniano depromptæ. . . . Tu, Candide Lector, hisce meis Lucubratiunculis Soranis et utere, et acquiesce. Adde Tu plura, si poteris, et Vale felicissime.

Dabam Leirskovicæ Cimbrorum die meo natali 6 Oct. Anno 1736.

*Candide et Optime Lector,
Tuus ex animo totus
Albertus Thura.*

3.

Af Thuras og Dauws Brevvexling.

1.

Thura til Dauw.

Viro Juveni Ornatissimo

Dnº Dauw,

Albertus Thura S. P. D.

Litteras Tuas, Vir ornatissime, Hafniæ d. 20 Mart. h. a. scriptas, mox ante Ferias Paschales recte mihi attulit

Nuntius quidam meus, qui eas sibi a publico Coldingensium Mercurio traditas fuisse, fatebatur. Epistolam proinde reddo promptissime, licet Tibi hactenus ignotus.

Scholæ et Academicæ Equestris Soranæ faciem vivis et veris coloribus a Te adumbrari sentio. Ipse ego, uti nosti, Umbram Soranam, seu Historiam Regiæ Academicæ Soranæ in Sædlandia penitus delineavi, et ita perfeci, ut Opusculum nil nisi typos, imo fidem et industriam Typographi alicujus desideret. Diligentiam Tuam et laudo et admiror. Manuscripta, quæ illustris noster Grammius, Professor Hafniensis, jam pridem mihi transmisit, nec accepi, neque legi, priusquam totum Opusculum perfeceram. Paululum erat, quod mihi subministrarunt hæc manuscripta. Prius enim noveram, quod monuerunt hæc Manuscripta. Mittam tamen facile, ut Tibi satisfaciam, si monueris. Sed pauca heic invenies. Nam Manuscripta ista duas modo conficiunt plagulas in folio. Mittam tamen, si velis. Tu vero, Ornatissime Vir, mitte, (uti promisisti) quæ non modo de Regia et Equestri Academia Sorana, sed et de Feminis Danorum Eruditis conscripsisti, ut perlegam. Quod si feceris, Amicum Te præstas. Tua Tibi reddam bona fide. Vale feliciter et inter Amicos Tuos me numera. Dabam Leirskoviæ d. 13 Apr. 1736.

2.

Thura til Dauw.

Velærværdige og Højlærde

Hr. Dauw.

Høistærede Ven og Broder i Christo.

En *Pacqve* fik Jeg i Tiisdags aften, med tvende Breve af Eders Velær^d skrevne, det eene paa *Anholt* d. 26 *Sept.* 1738, det andet i *Grænnae* skreved d. 10 October 1738, med adskillige indlagde *Chartequer*. Hvorfor Jeg skyldigst takker. Som Jeg seer, at det *presserer* med

svar, for *Correspondencens* skyld til *Anholt*, haster Jeg ogsaa nu strax, at besvare Brevene.

Jeg maa da først af Hjertet *gratulere* Dem til det Hellige Embede, som min Hr. *Dauw* er kaldet til. Jeg har i *Adviserne* ej gived agt paa, eller rettere at sige, har ej erindred, at sli^g *promotion* var Dennem gived. Gud selv give Kraft og Styrke, Lykke og Velsignelse til saa høivigtigt et Embede, der gielder Eders og saa mange Dyrekjøbte Sjæles Salighed.

For at besvare nu Deres Breve post-viis i en hast, da maa Jeg *en general* sige, at min Hr. *Dauw* meere kand tjæne mig, end Jeg er i stand til at kunde tjenne Ham.

Hvad *Soor* angaar, da er mit Verk aldt Pressen 1. levered.

Opus meum de Sora, quod molitus antehac fui, Typis jam datum est, inquam, Viburgi Cimbrorum in novo Typographæo, auspiciis Regiis in ista urbe erecto. Scriptionem meam approbavit Episcopus loci, summe venerabilis Dnus. Andreas Woldicke. Prodibit autem sub hoc titulo: Umbra Sorana seu Regia et Equestris Academia Danorum Sorana, quæ pristino tempore laudatissime floruit, breviter descripta. Additis ad calcem Appendicibus binis, 1, de Schola Regia Sorana ejusque Doctoribus. 2, de Pastoribus nonnullis Templi Sorani post Reformationem, item Hypomnem. Litterariis de nonnullis Soranis, heic memoratis, nec non Indicibus necessariis. Soram dum celebri, saltem Academiam Soranam Regiam et Equestrem celebravi, Coenobii vel Monasterii, imo ipsius Urbis fere prorsus incuriosus. Hinc vides, Vir Clarissime, nihil, Tuo instituto profuturum, a me expectari posse. Soram ego Papisticam non attigi, Monasteria ejus, imo totius Daniæ jam clausa, numquam ingressus aut ingressurus: Quæ scripsi unice tendunt ad Gloriam Academicæ Soranæ. Deficiunt proinde mihi, quæ Tu desideras. Habuisses a me jam dudum, si penes me fuissent. Ignosce igitur mihi, qui Nihil jam mitto, nihilque habeo. Gratæ mihi

fuerunt, quas misisti, Litteræ Regiæ CHRISTIANI QVARTI de uno Imperiali e quovis Templo Sædlandicæ Dioceseos ad Edificia Academiæ Soranæ solvendo datæ et perscriptæ Hatterslebicæ d. 17 Dec. 1639. Has enim antea non videram. Opusculum meum, quando typis liberatur, Tibi transmittam, cum dabitur occasio. Scias quoque velim, me Tibique Tuisque institutis Litterariis semper, i. e. usque ad mortem esse inserviturum.

Min Hr. *Dauw* seer da, at Jeg har aldrig lagt mig efter at vide noget (*NB.* til mit Skrift om *Soor*) enten om Erke Biskop *Absalons* eller *Esbern Snares*, eller *Skjalm Hvides* enten *Genealogier* eller forretninger. Thi Eders Velærværdighed skal finde i alde mine Skrifter, som ere trykte, at Jeg næppe gaar længere end fra *Reformationens* Tider, naar Jeg vil berømme vores *Litteratos Danos*.

2. At *Wielandts Tabula Cisterciens. Sorana* er med sine *notis et Animadversionibus* illustreret, er mig kjært, og skal blive Deres Velærværdighed kjærere, naar dend sendes mig, ligesom dend skal leveres til Trykken. Thi en brav lærd Mand fra *Holstein* skrev mig til, da hand vidste, at Jeg vilde udgive mit Skrift om *Soor-Academie*, at Jeg endelig vilde *adjungere* mit Skrift dende *Tabulam Cisterciensium*, efterdi mange lærde Mænd i den Egn længtes der efter, og Bogen selv er bleven rar. Men Jeg svarede ham strax skriftlig, at ved det Skrift om *Soor* var det ej min Lejlighed at lade det trykke, saa som det kom slet ikke overeens med mit *propos.* Siden min Hr. *Dauw* har nu gjoort *annotationes* derover, da i fald Hand er tilsinds at lade dend *piece* alleene med fortale og *notis* trykke og dend mig maa sendes, skal Jeg sikkerligen befodre dend til Trykken, imod at *Auctor* faaer nogle faa *Exemplairer pro Labore*, efter dend Maade som Jeg har motted bruge ved mine Skrifers tryk.

Deres Velærværdigheds *Dubia* er Jeg ikke good for at *illustrere*, som før er sagt, ja end ikke eet af dem

alde Ti. Aarsagen er dertil, at Jeg har ingen *Collectanea* i det slags samlede, og hvad Jeg ellers om et eller andet *Dubio* kand muligen have læst, er Jeg ej i stand til nu at løse eller besvare. Jeg tilstaar, at Deres *Conspectus Historiæ Soranæ* behager mig; Jeg tilstaar og, at der behøves megen *Correspondance* og Arbejde til at faa Det samled, som endnu *desidereres*. Jeg beklager Eders Velærv^d i dend Post, at Hand er saa langt fraliggende, at Mand neppe veed lejlighed til at faa Brevene til Ham befordrede. Men hvad Deres *Historie* om *Soor* angaar, da vil det omsider, om dend bliver til ende bragt blive Dem en stoor hinder, dersom Bogen bliver for stoor, med mindre Hr. *Dauw* har de Midler, og Kræfter, Selv at lade Oplægget bekoste. Jeg har mærket det, at mange deilige og skjøne Skrifter ere af Boghandlere og Bogtrykkere blevne *casserede* alleene *NB.* for deres Vidtløftigheds skyld.

Min Hr. *Dauw* tilbyder sig vel at levere sine *MSSta* af een og anden Samling, at det fra min Haand kunde komme ud iblandt Folk, men Jeg, som har aarsag til at takke Dem for dend fortrolighed, som haves til mig, maa undsee mig for dend Ære, De vilde gjøre mig i slige slags Sager. Jeg er selv ilde nok faren med at faa de mange skrifter trykte, som Jeg selv i mange aar har arbejdet paa. Hvorledes skulde Jeg da understaa mig, at love en anden *Auctor* hans Skrifters Tryk uden Jeg motte til slutning være i frygt for, *Ipsa, vel Me, vivo vel mortuo*, at kaldes en Bedrager.

Min Hr. *Dauw* klager over JustitsRd. *Grams* Taushed, Jeg gjør ligesaa. Der ere fra min Haand kommed Ham adskillige breve til hænde, som Jeg aldrig har faaed besvared. Manden, endskjøndt før min *privatus Præceptor*, maa have andet nu at bestille, end at besvare Breve af slig Indhold, som kunde henregnes i disse Tider iblandt *bagateller*.

Et *Exemplar* af *Bussæi* Skrift paa Skrivpapir tager Jeg gjerne imod med Taksigelse, imod at betale 2 Mk. d., saasnart Jeg faaer det.

Jeg takker og for tilbud af Eendeel Sager, og gjerne tager derimod, nemlig 1. *Amager* lands Beskrivelse af Mikkel Hansen Jernskæg. 2. Poetisk Tale, da Krantzen paa *Trin.*-Kirke blev opsat d. 27 Maj 1730. 3. *M. Wingaards* histor. Vise om Vorneds Vedtegtens Beskrivelse 1702. 4. *Dori* Taksigelse for den Sejervinding af *Christianstad* ved *Niels Juul* 1677. 5. *F4ti* Leichen *Conduct* 1730. 6. *Arier* ved Krigs-Hospitals Ladegaards Kirkens Indvielse 1734. 7. Beskrivelse over de *Illuminationer* etc. ved *Sophie Hedvigs* Liigbegængelse 1735. 8. *Clereciets* Erklæring mod *Corf. Ulfeld. item Fr. 3^ui* Brev til Dronning *Christina* om *Ulfeld* etc. Siden disse Sager af min Hr. *Dauw* mig overlades, vil Jeg give dem *adresse* til befordring saaledes, at det sendes enten til *Horsens* til Bogbinderen *Monsr. Zimmermann*, eller til *Wejle* til Provsten *Mag. Mouritz Høyer*, eller til *Colding* til *Rector Mag. Jacob Ørsted*. Saasnart min *Umbra Sorana* bliver trykt, skal Jeg glæde mig over, at Jeg kand sende Dem et *Exemplar*.

Deres Velærvs *Annotationes* over *Gynæceum* ønskede Jeg gjerne at see. Det sidste, som kom fra Min Pen i Trykken, er indlagde Sørge Vers over min Sal. Søster. I disse Dage har Jeg forfærdiget et lidet Skrift, som kaldes: *Conspectus Danorum, qui partim Commentariis suis eruditis, partim quoque versionibus Danicis, de Lingvæ Romanæ et Græcæ Scriptoribus, hactenus optime et præclarissime meruerunt, additiis ad calcem Indicibus necessariis.*

Naar dette er nu læst, som Jeg i en Hast ved at igjennemsee med det samme M. H.'s mig sendte *Charteqver*, har rapsed sammen (efterdi Posten strax idag gaar, og jeg gjerne vilde, at brevet skulde træffe Dem i *Grænaae*, heller end efter lang tiids forløb paa *Anholt*), saa vil vel Eders Velærv^d sige: *In hac Epistola inveni magnum Nihil.*

Jeg kand i sandhed ikke giøre derved, som mand siger paa Dansk. Thi dersom Jeg kunde tjænne Dem i Deres *petitis*, var Jeg ikke Deres Ven, og meget mindre en Christen, om Jeg vilde nægte min Herre, hvad hand til oplysning behøvede. Hafde det væred til Tjæneste, Jeg skulde i sandhed væred ligesaa glad ved at tjænne Eder, som Jeg er selv glad ved, naar andre i lige tilfælde vil tjænne mig, endskjøndt vi aldrig før hafde seet hver andre. Fortryd da ikke paa, at Mit Brev kommer tomt frem. Det er dog ikke tomt, naar det fortæller, at det bringer med sig lykønskninger fra mig i 1000 og 1000de tal til Eders Høje Embede, og alde Eders Anslag og forretninger; Dem Gud selv velsigne og lyksaliggjøre. Jeg forbliver stedse

Min Elskelige Hr. *Dauws*
oprigtige Ven og Broder i *Christo*
A. *Thura*.

Leirskov Præstegaard,
d. 16 *Octob*. 1738.

3.

Dauw til *Thura*.

Velærværdige

Høystærede Ven' og Broder i *Christo*!

[Jeg skulde formode, at mine 2de sidste Breve af 24 *Octbr*. afvigte og 12 *Febr*. indeværende Aar med hosfølgende Ting ere komne til stæde, men har ieg ikke siden i ovenmelte *Octobr*. forleden Aar selv været fra Øen, og ikke veed, om det end før Vinter skee kand, især da de 2 Jagter her fra Landet staaer under *reparation*, og ieg end til *dato* ikke har seet mindste Bogstav fra Deres Velærværdighed, som ieg saa inderlig lenges efter; Imidlertid da ieg i for veyen er forsikred om Høystærede Vens *sincere* Venskab og Tienstberedvillighed ved muelige

occasioner]*) tar ieg mig den Friehed at indhente Deres Betænkning, ang. et lidet Verk, ieg i Guds Navn har begyndt, viidere noget kand og vil *continuere*, saafremt Gud sparer mig Liv og Sundhed, hvilket sees af de medfølgende faa Ark *in 8vo*, som handler om danske lærde Mænd; hvad der udi kunde forbedres, eller forandres, enten i Henseende til Fortalen, eller *ipsam institutum*, det overlader ieg alt under høystærede Vens *critique*, og vil tjenstærbedigst bede, at det maatte *corriges*, hvilket ieg antager for en stor *candeur*, og forbinder mig herefter til større Fortroelighed. Ieg er af de Tanker, at det *priviligerede* Bogtrykkeri i *Wiborg* samme vel efter mit giorde Forslag paa deres Velærværdigheds *recommendation* til Trykken bekoster, da ieg ey viidere forlanger, end nogle faa *exemplarier* af disse første 2 *No* og siden til en Kiendelse ikkun 2 *exemplarier* af de paafølgende derefter, hvorfor ieg og som en *prænumérant* mig indstiller, for der ved tillige at opmundtre fleere, især i *Wiborg* og *Riber* Stift, og naar vis *resolution* indhentes, skal stræbe at forskaffe endeel i *Aarhus* Stift, hvilket alt fra Bogtrykkeren i *Khvns. aviser*, om saa synes, kortelig kunde *notificeres* til nærmere Eftertanke. Men førend alt sligt kand komme til nogen Drift, vil det først og fremmest beroe paa Deres Velærværdigheds Fromhed og Omhue for mig.

1.) ved at eftersee, som melt, alting nøye, og see det *recommanderet* til Trykken, da ieg og maa bede, at som ieg icke har ved Haanden *nova Litteraria Maris Baltici*, de anførte *Sal. Bussæi Mscripter* maatte i samme eftersees og suppleres, saa vit fornødenhed udfordrer.

2.) at Verket maatte foretages under Deres gode Opsium til *accuratesse* i min Fraværelse, og viidere Befordring, som sees af den indrettede Beretning fra Bog-

*) Dette Stykke er overstreget.

trykkeren, da ieg holder det for raadeligst, at Værket bliver *an 8vo forma* med smaa Stiil til *soulagement* for Omkostning med Papiret, og at ingen *prænumeration* forlanges førend den første Prøve er *divulgeret*, da det vil straxen ytre sig, hvor lærde Mænds *Testamenter*, skrevne med deres egne Hænder, ligger i Skiul, da ieg veed deres Velærværdighed kand unde *publico Sin Sal. Hr. Fadere*, betroe mig, eller en anden sit *in copia*, og ventelig kand forskaffe Hr. Biskop *Anchersens*, Biskop *Woldikes* og *D. Terpagere* med fleeres, da og Deres Velærværdigheds smukke og lærde Samling af *Mscripter* tillige vil faae en stor *lustre* af eendeel *original Documenter* og *fidemerede copier*, som ikke ilde maatte optages, at ieg har giordt anslag paa dennem slige at see *conserverede*, til hvilken Ende ieg og fremsender de af mig *specificerede*, som ere værde at forvares til Eftersiuun om god Rigtighed i fremtiden.

Men ifald imod Forhaabning dette gandske *facit* maatte slaae feyl, venter ieg med første Leylighed dette mit *Mscript* med didhenhørende *documenter* tilbage, da ieg faar at see om det i Kbhv. kunde lade sig giøre. Vær imidlertid ikke fortrydelig over min dristige Fortroelighed, da Deres Velærværdighed frit har over mig at befale.

End maatte ieg melde angaaende de forrige Ting, at de 2de første *Nº* til en Prøve kunde vel *combinerede* udgaae ved Trykken, men der efter vil *separat Nº* udfodres, saa fremt en eller anden vedkommende ey skulde forlange mere, end alleene et *exemplar* af sit fremsendte, hvor om ieg i Bogtrykkerens Beretning har *mentioneret*; Skulde det fornødent eragtes at alle ord *stricte* skulde sættes paa dansk, saa og intet latinsk Bogstav i *Contexten* findes, som mand nu befinder *moden* at være, forsikrer ieg mig om Deres Velærværdigheds gode *revision*, og at sligt derefter bliver iagttaget ved *correcturen*; Skulde Værket *submitteres Censur*, veed ieg hands Høyærværdighed

Hr. Biskop *Wøldicke* som en Ven af Sal. *Bussæo*, og en Velynder af mig, ey der med skal findes *difficil*.

4.

Thura til Dauw.

Vir plur. Reverende, Religiosissime,

1. *Amice ac frater in Christo I. Conjunctissime.*

- Her er lang Vej imellem Os; derfor ere vore Breve ved en høj Alder, naar vi sender og faaer dem til og fra hverandre. Særdeles er det for mig besværligt, at faa Brev og Bud til Eders Velærværdighed. Jeg siger 1000 tak for Deres sidste Brev, og alde de der indpakkede Sager, hvoraf Jeg beholdte nogle, men skikker resten tilbage med ald ærbødig og kjærligst taksigelse. Nu sender Jeg dette Brev til *Colding*, og har bedet vores Regimentsskriver at befodre det, ved Lejlighed til *Grænaa*.
2. Naar min Hr. *Dauw* faaer dette, vil Tiden lære. Tak
3. for underrætning om *Grænaa*-Skole. Bogtrykkerne i *Viborg* ere nogle Stympere. Dend Eene af dem er reist bort, og har overladt sine *privilegier* til dend Anden, som sidder tilbage. At faa Noget trykt hos Ham, som nu er eene *Typographus Viborgensis*, vil ej gaa an, uden Mand sender baade Penge og Papiir med til hvert Arks
4. Tryk. Jeg har og selv Endeel af *Tøger Reenbergs* og *Jacob Worms Poëmata*, de sidste meget *splendide ac nitide* skrevne. Men, hvor vil Jeg eller Eders Velærværdighed hen med slige Sager, som nu ere foragtede? ja i ingen Anseelse? Dog gad Jeg gjerne seet Deres Samling, naar lejlighed kunde gives, om dend var større, eller mindre end min!
5. Eders Velærvs *Annotationer* over mit Qvindagtige Skrift, *Gynæceum*, længes Jeg efter at see, og skal ikke blive vreed, om Jeg end bliver paaminded om smaa fejl, som maa skee kand være begangne, *non meâ, tamen aliorum culpâ*. Hvad *Wielandts Tabell* angaar, da kand Jeg ej deri være til mindste Tjæneste; thi i de *abstruse* gamle

antiquiteter er Jeg plat ukyndig, og veed Intet meere, end det, som *Wielandt* vidste, og har lærdt mig og os Andre. Thi alde mine Skrifter, som ere *litteraria*, rører kun ved de tider, som ere efter *Reformationen*. Ellers *gratulerer* Jeg min Hr. *Dauw*, om dette Skrift paa Dansk ved Deres Pen kand komme for Lyset. Tak, og tusind 7. Tak, ifald Jeg ej har før sagt Tak, for deres Vers om min *Umbræ Sorana*, hvilket *Carmen gratulatorium* med Skriftet skal, *Deo volente*, med første komme for Lyset. Dette er mit Svar paa min Hr. *Dauws* Brev af 12 Febr. 8. 1739, hvilket var mange Maaneder gammelt, da det kom i mit Huus. Mit Brev bør ej heller komme tomhænded; 9. Jeg sender da herved et lidet Skrift, En Vækker i de Søvnagtige Christnes Øren. Forsmaa det ikke. Jeg 10. haver 4 Skrifter under Pressen, to i Kbhavn., *profani*, og to i *Viborg*, *sacri argumenti*. Naar de blive færdige, skal Jeg sende deraf et *exemplair*. I det øvrige forbliver Jeg stedse med al oprigtighed

Eders Velærværdigheds

Tjenstskyldigste Ven og Broder i Herren

A. Thura.

Leirskov,

d. 8 Sept. 1739.

4.

Udkast af *Dauw* til en Annonce om hans og *C. T. Rothes* Sorø Akademis Historie, skrevet efter 1745.

Gives hermed *publice* og alle *Patrioter* den behagelige *notice*, at Sogne-Præsten for det Kongl. *Hospital* udi *Randers*, Hr *Friderich Joh. Valentin Dauw*, og Sr. *Casper Peter Rothe*, *Jctus* og Hofmester hos Deres *Excellence*, Herr *Mogens Pless*, Kammerherre, Herre til *Fusingøe*, ved en utroelig Flid ere nu i Stand til at kunde udgive en tilstrækkelig Beretning om den ældre, det Kongelig Adeligt *Sorøe Academies* Tilstand fra *Fundations* Aaret 1623 til

1665 indtil nærværende Tid (sic!), da Enhver underdanigst, gunstigst, ærbødigst og tjenstvenligst ansøges behagelig at ville meddeele en udførlig Antegnelse paa det hand eyer, i hvad Navn det har og i hvor ringe det end synes kunde, saasom: Ære-Vers og Bøger etc. der [ere] trykte, deres *personalia*, som fra Skolen til *Academiet* sammesteds ere *dimitterede*, eller og straxen antaget som *Academister* med viidere *etc. etc.* End anl. *Sorøe-Skole*, ældgamle Closter og Kirke m. videre, saasom et verk ligeledes til Trykken ligger færdigt. Da enhver maae være forvisset om, at saadan Tienstfærdighed med tilbørlig ære skal ikke forties. Og saafremt nogens Antegnelse skulde fremvise et større Forraad end vores, skal det være tilreede og vi maae end gierne tienne dem, som tiennes bør, saasom vor hellige øyemerke er, Guds forsyn at see berømmet og vore kiære landsmænd at vilde unde alt det, som i fæderne-landet der om kunde findes, med tilbørlig flid og i sin reene Sandhed udarbeidet til ald muelig fuldkommenhed. I henseende til den forventede *correspondance* maae meldes, at *Sr. Rothe* fra nu af og Vinteren over forbliver i Kiøbenhavn, og kand Brevene saa vel til Kiøbenhavn som til *Randers* være *ufrancerede*, uden mand ved halv *porto* maatte behage samme at see des bedre befordrede. Og hvad som helst der af os behøves og forlanges, betales enhver til ald fornøyelse, hvorfore og at spare Tiden og Post-Pengene det i første Skrivelse kand meldes om hvis som kand være tilfælles og hvor høyt det kand komme. Forlanger nogen paa sin egen Bekostning en *specielle* Efterretning om hvis vi ere i Stand med, skal det straxen indhændiges fra mig i *Randers*.

Vær Læsere fornøyet med dette indtil viidere, døm billig og ræt, og liid vel. Jeg er og altid skal forblive
Enhvers tienstskyldigste Tienere

F. J. V. Daww.

Dette som et *Advertissement* kand indrykkes udi *Wielands* ugentlige *Notificationer*, og ikke udelukkes, indtil mand for got synes.

Præliminaria.

Billige og godvillige Læsere.

Der er intet sødere og behageligere i Verden, end at tænke paa de Stæder, som har givet os at være til og at liide vel. Saaledes er ieg med en sær Kierlighed forbunden den kiøbstæd *Tisted* udi *Thye* under *Aalborg* Stift, der er mit Fødsels Sted, *Sorøe* i Sælland, der er mit Opdragelses og *Studeringers* Sted, *Anholt* det Ejland og *Randers* Kiøbstæd, begge under *Aarhuus* Stift, min timelige Velfærds Befordring, og om disse at skrive skal og bør ieg ikke spare saa megen Tid og Flid, som mig Gud, mit Embede og min Helbred vil tilstæde. Det er alt over 13 Aar siden ieg angaaende *Sorøes* Beskrivelse aabnede mine Tanker og Drift for vores umistelige, men nu i Gud hvilende, Sal. Hr. *Etats*-Raad og Prof. *Joh. Gram*, som for ud spaaede mig utroelige Vanskelighed, eftersom sligt et Værk af mange brave og lærde Mænd var bleven begyndt, men intet fuldført, dette gav mig endda en større Drift, og ieg ligesom ved Magt søgte at bestride alle Forhindringer, hvortil Gud har givet Held og Lykke, da mit hellige øyemærke har været, at see Guds forsyn deri berømmet og mine kiære Landsmænd tiendt og fornøyet med ald def som i Fædernelandet der om kunde findes. Hvad tilbørlig Umage ieg har givet mig, kand den gode Læsere erfare af efterfølgende Beviiser, som ieg især holder fornøden her at anføre, som ere: 1, fra *Thura*, 2, fra *Pontoppidan*, og 3, fra *Publico etc.* Jeg maae oprigtig tilstaae, at dersom ædle Hr. *Caspar Peter Rothe* ikke med sin utrettet Flid, sin flittige Brev-Vexling, sin omhyggelige Eftersyn og *revision* til Trykken havde kommet mig til hielp, var dette Arbeide

omsider bleven til et Bytte for Tidens u billighed, eller at fortæres af Møll og Støv, da ingen uden ieg selv ret kunde vidst, at samle Tingene til sit Sted og i sin Orden. Og at enhver kand kiende hvor vit enhver af vores fælles flid og arbejde strekker sig, har vi holdt det billigt ved den Tryk af og os fra hinanden at skille. Og finder dette begyndte Arbeide om *Sorøe Academie* en ynkelig Behag og Fremgang, skal om *Sorøe Skole* og ældgamle *Closter* og Kirke med viidere ligeledes en tilforladelig historisk Beretning Læseren tienstskyldigst meddeeles. Vi maae tilstaae, at alt dette endda vil behøve en meere fuldkommen Pen, men at see ved andre vor flid ydermeere forbedret, skal ikke alleene glæde os, men endog fornøye alle rette *Patrioter*, hvis Pligt er til fæderne landets ære og nytte at udrette saa meget som mueligt.

Et Brev fra Professor J. P. Anchersen til Geheimeraad Grev J. L. Holstein

i Anledning af Ludvig Holbergs Testament.

Meddelt af Chr. Bruun.

Det originale Brev findes i Haandskriftsamlingen paa Ledreborg, Pakken i Folio, Nr. 458. Anchersen fik ikke sit Ønske opfyldt. Den 1. Marts 1754 confirmerede Frederik den Femte Holbergs Forskrivelse af 20. Januar 1748 med alle dens Ord, Clausuler og Puncter. Deriblandt stod, at Renterne af 12000 Rdlr. skulde anvendes til tre fattige Academisters Underholdning, men med det Vilkaar, at Hans Majestæt anvendte ligesaa meget af Baroniets Indkomster til tre andre Academisters Underholdning, saa at der i alt blev sex Gratister, hvilke den nu regierende Konge og hans Efterkommere allene nominerede, nemlig saadanne Personer, som ei selv havde Formue til at betale og fandtes skikkede til at blive Landet til Tjeneste.

Det var som bekjendt en Yndlingside hos Anchersen, at uddanne Studerende i de levende Sprog, for at undgaae at tage fremmede Hovmestere.

Deres Høy Grevelige *Excellence*

Aller høyst gundstigste *Patron!*

Det er een af de allerstørste *Qualiteter* af een stor *Minister* som De fuldkommen besidder, at høre alle og nøye *examinere* hvad andledning som af een hver gives kand. *Sæpe etiam obiter valde opportune loqvutus est.* Hvorfore jeg er forsikkret paa, at det ikke ilde optages hvad jeg her tager mig den friehed til, *cogente necessitate, urgenteque certa conscientia*, at forestille til Andledning for Deres bekiendte *Judicium practicum* udi ald under-

danighed og uden *præsumption*. Sagen er denne. Dend lejlighed som nu gives kommer siden maaskee aldrig.

Baron Holbergs Testament med *Codiciller*, hvilke hand vel 17ten Gange haver forandret, ere nu indkommene udi *Cancelliet* til allernaadigst *Confirmation*. Foruden hands heele *Baronie* uden ald Giæld haver hand *legeret* til *Sorøe* Ridderlige *Academie* 12000 Rigsdaler af hands øvrige Strøe-Gods og Skove *etc.*, hvor af 6 Borgerlige *studiosi* ved dend aarlige Rente frie skulde underholdes ved *Sorøe* Riiderlige *Academie*. Men som hand selv haver indset *contradictionen* og *inconvenientzen* der ved haver hand saaledes *clausuleret* dette Legatum, at hand allerunderdanigst *supplicerer* til Hands Kongl. Majt. at dette maatte tillades at 6 fattige af Borger Stand der maatte opdrages.

Jeg haver tilforne aabnet mine ringe og ey (som jeg er visze paa at D. H. G. *Excellence approberer*) gandske ugrundede Tanker, om den skadelige *distinction* imellem Adel og Borger Stands Ungdoms *studering* paa adskillige Stæder. *Studering*s Maade kand vel være adskillige. Men *Academie*, Krig og Død gjør alle liige *etc.* Men eftersom det nu næsten alletiidder saa haver været, om endskiøndt med slet Bestand og *succes*, som Udgangen den beste Lære Mester haver viist, og da *Universitæters flor*, hvor begge Stænder *studere* tilsammen, got gjør *contrarium*: saa lad os beholde vores fattige Borgerlige *Studentere*, og hvad til deres *Information* og Opdragelse til at blive gode Hoffmæstere for vores unge Adel fornemmelig kand *contribuere*. Det vil ikke udi *Soer* stifte andet end Spliid, Ueenighed og skadelige følger, da de riige og fornemme ville foragte de fattige *etc.* hand og selv, *testator*, haver fortient sine Midler ved Kiøbenhavns *Universitet*, endskiøndt hand aldrig haver *disputeret* een gang eller læst een Time. Naar *Testator* selv *supplicando* sætter det udi hands Majts. egen Magt kand Hands Maj. og forandre den eeneste Post, vel *disponere* til *Testatoris*

end større Berømmelse og udødelige Ihukommelse og fæderne landets langt større Nytte, da i Steden for 6 fattige *studentere* 60 og der over aarlig kunde have frie *information* udi det Frandske, Tydske og Engelske Sprog her ved *Universitetet*, nemlig paa denne Maade med sliq eller anden *formular*: Saa *confirmere* vi hermed dette *Testament* og *codiciller* udi alle *puncter* og *clausuler etc.* . . undtagen hvad . . . om 12000 rigsk. til 6 . . . aarlige underhold ved vores Kongl. Riider *Academie* til *Soer* hvor om *Testator supplicando* haver satt det i vores egen aller-naadigste villie om vi det vilde tillade eller ikke. Da i henseende til at vi ikke ere sindede at giøre nogen saa kiendelig forandring udi denne vores nye *Erection* finde vi for got til *Testatoris liberalitets* end større og ufor-giengeligere Ihukommelse og kiendeligere Nytte for Efter-kommerne at *confirmere Testatoris* villie der udi, at Renterne af disze 12000 r. bliver til de *studerende* af Borgerstandens Nytte, saaledes at *capitalens administration* forbliver ved *consistorium* paa vores *Universitet* i Kiøbenhavn og af Renterne aarlig underholdes 2de Sprog-mæstere ved dette som andre *Universiteter* og *Academier*, d. 1ste udi Frandsk og Tydsk, med 300 Rigsdalers aarlig Løn af disze Renter, og den anden udi det Engelske Sprog med den øvrige Rente af disze 12000 r. efftersom den kand tilstræke, hvilke offentlig uden anden Betalning skulde udi disze Sprog fuldkommen lære og *informere* den *studerende* Ungdom, saa at dend endog udi de fremmede Sprogs Kundskab kunde være habil til som Hoffmæster med Nytte at *informere* adelige og fornemme Folks Børn efter de Andstaldter som vi med allerførste der om agte at lade giøre og *publicere*. Disze 2de Sprog-mæstere skulde kaldes *Professores adjuncti Holbergiani*, med videre som vi derom nærmere vilde allernaadigst anordne. . . .

Nødvendigheden af disze Sproglærere for at have Hoffmæstere, som ere indfødde, er saa klar og uom-

giengelig og D. H. G. *Excellence* saa bekjendt, at hverken *Staat* eller *Universitaet* uden dem kand forbedres. Disze 2de maae hverken have Rang heller *option* med de rette *Professorer*, thi ellers sulte de ihjel for den første Skyld og giøre een *Ævigheds confussion* for den anden. Dette forstaaer D. H. G. *Exc.* bedre end at haver nøddig at udføre det. *Si salvam vis Universitatem nostram, quam post Deum et Regem fovere atque tueri debes*, maae i det ringeste det Kongl. Riiderlige *Academie* holdes af *Universitetet* udi den *dependence* at det maae tage sine Hoffmæstere fra *Universitetet*, som det haver faaet sine *Professorer* derfra som due noget.

Monseigneur seer, at jeg skriver saa vel uden frygt som uden *interesse*. Gud give jeg var saa dristig at skrive for mig selv. Men der vil nøyere *Ordre* til. Skulde denne underdanigst givne Anledning for *Exempels* Skyld ikke være giørlig: er det mig nok at jeg ikke haver glemt noget Middel som kunde synes at forfremme Deres Høygrevelige *Excellences* naadige og høystberømmelige *vue* og Hensigt. Men er den giørlig som den er nøttig til, saa udbeder jeg mig alleene den Naade, at det aldrig maae erindres langt meere høres at jeg haver understaaet mig at skrive der om. Nyt som er gandske Nyt, eftersom det endnu ikke er skeet og bekjendt; *Prof. Mallet* finder sig fortørnet over min fortale for *Sr. von Aphelens lexicon* og i denne Monets *Mercurius* kommer hans *critique* ud. Jeg haver læst den og veed hvad jeg udi ald Høflighed vil svare, som dog ikke skal skee førend D. H. G. *Exc.* haver læst og saa hemmelig *corrigeret* min *concept*. Hand er ingen lærd Mand, i hvad jeg er.

Hafnia d. 14 Febr.
1754.

Nominis TUJ. devotissimus
servus

J. P. Anchersen.

Det Soranske Samfund.

Den i forrige Hefte af »Soransk Tidsskrift« bebudede ordentlige Generalforsamling blev holdt i Kjøbenhavn den 14de December 1865. Efterat Bestyrelsens Formand, Redakteur Bille, havde meddelt Beretning om Samfundets Virksomhed og fremlagt Regnskabet for den forløbne Tid, blev følgende Forslag af Bestyrelsen til et Andragende til Kultusministeren sat under Forhandling:

»Efter den os paa det Soranske Samfunds Generalforsamling givne Bemyndigelse skulle vi Undertegnede, der for Tiden udgjøre Samfundets Bestyrelse, herved tillade os at fremføre følgende Andragende for Deres Excellence:

»Sorø Akademi, hvis Historie er saa rig paa Omskiftelser, var i Slutningen af Kong Christian den Ottendes Regjering i Begreb med at undergaae en ny Omdannelse, og hertil skulde Nedlæggelsen af den akademiske Lærestanstalt i dens daværende Skikkelse være Indledningen. Tidsforholdene og de vigtige politiske Begivenheder bevirkede imidlertid, at de forberedte Planer lagdes tilside, og kun deres negative Del kom til Udførelse. Sorø Akademi blev reduceret til at være en almindelig lærd og Real-Skole som alle de øvrige i Landet, kun forenet med en Opdragelsesanstalt, der har bevaret Akademiets Navn.

»Idet Udviklingens Gang saaledes standsede paa Hvilepunktet mellem det Gamle, der skulde forsvinde, og det Nye, der skulde afløse det, er Sorø Akademi bragt i en Tilstand, der ikke fyldestgør det Formaal, som Skjænkerne af dets rige Midler have havt for Øie, og som gennem Aarhundreder har været anerkjendt som bindende. Og denne Indskrænkning i Sorø Akademis Virksomhed skyldes ikke, som i tidligere Dage, Stiftelsens Mangel paa Evne til at løse sin Opgave. Akademiet er, takket være en klog og forstandig Forvaltning, i Besiddelse af en Formue, hvis aarlige Indtægter langt overstige dets Behov, og ihvorvel dets Eiendele ikke nu tør ansees for saa sikre, som da de væsenlig bestod i Grundbesiddelse, tør det dog ventes, at disse Indtægter i Fremtiden ikke ville blive formindskede. Følgen af denne Velstand har været, at allehaande Formaaler, der staae i liden eller ingen Forbindelse med Sorø Akademi, ere blevne understøttede af dets Midler, og den bevillende Magt har i stigende Forhold angrebet den soranske Formue til Bedste for uvedkommende Institutioner, medens Skolen og Opdragelsesanstalten ere blevne knapt aflagte.

»Denne Tilstand har nu vedvaret i fulde sexten Aar, uden at noget Skridt er gjort for at raade Bod paa den og for at realisere den saa naturlige Tanke, at Sorø Akademi selv er nærmest til at nyde Godt af sin heldige finansielle Stilling, ligesom det i Ulykkens Dage har maattet bære Trykket alene.

»Vi henvende os herved til Deres Excellence, hos hvem vi vide os sikre paa at finde varm Interesse for en Lærestanstalt, der har en hæderlig Plads i Danmarks Historie, og som ved en forstandig tidssvarende Udvikling vil kunne gjenoplives i Nutiden med et nyt Lys.

»Vi tillade os at andrage om, at der maa blive nedsat en Kommission til at undersøge Sorø Akademis

nuværende Stilling og gjøre Forslag saavel til at realisere dets gjennem Aarhundreder fastholdte Formaal, at være en fri Skole for høiere Dannelselse, som til Anvendelsen af dets aarlige Indtægter og Bevarelsen af dets Formue.«

Dette Forslag blev enstemmig vedtaget, og efterat Bestyrelsen havde stillet i Udsigt, at det næste Hefte af »Samlinger« bl. A. vilde indeholde en Fortegnelse over alle siden 1825 fra Sorø dimitterede Studenter — en Plan, der imidlertid endnu ikke har kunnet virkelig-gjøres, da det trods gjentagne Anmodninger til Sorøerne ikke har været muligt at faae det hele Materiale samlet — gik man over til Valg af ny Bestyrelse for de to følgende Aar. D'Hrr. Kammerjunker C. Benzou, Redakteur Bille og Inspektør V. Poulsen gjenvalgtes; istedetfor Docent Friederichsen og Kammerherre Rosenørn-Teilmann, der ikke ønskede Gjenvalg, valgtes Etatsraad Regenburg og Adjunkt ved Metropolitanskolen Bergmann.

Efter Generalforsamlingen forblev Medlemmerne samlede til et livligt Aftensmaaltid, ved hvilket man i Taler og Sange mindedes Fortiden og udtalte de bedste Ønsker for Fædrelandets og Sorø Akademis Fremtid. Vi aftrykke her de til denne Leilighed skrevne Sange.

For Fædrelandet.

Mel. Medens Glæden slaaer sin Vinge.

Atter blusse Festens Kjerter
 I en lys og broget Krands,
 Atter mødes vore Hjerter
 Her, hvor Mindet kaster Glands.
 Atter droges vi tilstede
 Af en Tanke, høi og smuk,
 Men igjennem Festens Glæde
 Bæver der et sagte Suk.

Sukket fra vort Hjertekammer
 Gjælder Laurens visne Blad,
 Denne Nød og denne Jammer,
 Som har splittet Danmark ad,
 Denne Kamp, der ud er rundet
 I Fortvivlelse og Trist —
 Landet fundet og forsvundet,
 Landet Slesvig først og sidst.

Han, der over Skyen throner,
 Han, der veirer Natten hen,
 Han, hvem Morgenrøden kroner,
 Han vil bringe Dag igjen!
 Den Fortrøstning Hjertet smykke
 I enhver Soraners Bryst!
 Danmarks Held og Danmarks Lykke
 Er vor Længsel og vor Lyst!

O. C. Lund.

Sang i Soransk Samfund.

Mel. At Slyngler hæves til Ærens Top.

Drik! sagde Rektor og pegede streng
 Paa Lærdommens yppig sprudlende Kilde:
 Det smagte Dig ikke, Du stakkels Dreng,
 Men Du maatte til det, hvor nødig Du vilde,
 Og syntes det end Dig,
 At meer end nødvendig
 Tit skjænkede den slemme Magister bibendi, —
 Det maatte ned.

Drik! sagde Verden, da Skolen var endt,
 Og rakte sin Skaal til den unge Herre,
 Og Du stak den ud som freidig Student,
 Men fandt jo rigt'nok, at »den var værre«.
 Ak ja, der kom megen
 Bedsk Lærdom paa Veien,
 Som Du maatte kjønt stikke under Kavaien,
 Med lønligt Suk.

Drik! lød baade Rektors og Verdens Bud,
 Drik! lyder det atter til os iaften.
 Men hvor forskjelligt seer nu det ud,
 Thi her gaaer det løs kun paa Viindruesaften:
 Her vil vi glemme
 Hver Alvorsstemme
 Fra Skolen og Livet, saa Intet skal hæmme
 Vor glade Lyst.

Drik Lærdommen trøstig bort, min Ven,
 Thi derfor staaer jeg Dig sikkert inde:
 Imorgen opstander Du lærd igjen,
 — Ialtfald ligesaa lærd som forinden;
 Bortdrik kun Sorgen,
 Jeg er Dig Borgen,
 Den vaagner nok op igjen imorgen,
 Pas Du kun paa!

Saa drik da, Soraner, med freidig Lyst,
 Pust rask og fyrig til Ungdoms-Funken,
 Som ulmer herinde dybt i dit Bryst!
 Slaae Gjækken løs og drik af Dunken!
 Jag Vrovlet paa Døren,
 Slaae dygtig til Søren,
 Og hold ikke op med at drikke, førend
 Du har en Ruus.

I Soransk Samfund.

Mel. At Slyngler høves til Ærens Top.

I husker jo nok, da vi samledes sidst
 Til Gildet i Phønix, det rare, det store!
 See, dyrt det var det nu ganske vist
 Med sine af Østers bugnende Borde;
 Men det var fornøiligt,
 Og det glæder os høiligt
 Atter at samles til noget Fordøiligt
 Her hos Vincent.

Alt, hvad vor Bestyrelse siden har gjort,
 Derom er det ikke værdt at tale,
 Den har jo nu feiet reent for sin Port
 Og kvidder paany som den vaarlige Svale,
 Med Tillid den kommer
 Hen til vore Lommer,
 Ret som, naar vi nærmed os Voetmanns Blommer —
 For at see paa dem.

Og medens vi tale om Havens Frugt
 Og vore imod den udførte Bedrifter —
 Saa er der det nye, berømte Produkt
 Hvorom der nok til en vis Grad Rift er.
 Læs der, hvor de holer
 Til alleslags Skoler
 Fra Sorø, og hvordan Theatret stoler
 Paa sin Malkeko.

Slaa op i den første den bedste Fundats,
 Og Du vil see, det er gaaet af Mode
 At agte paa saadan noget gammelt Stads
 Af Holberg eller et andet Ho'de.
 Nei, glad man sig mætter
 Ved de gyldne Retter
 Og kalder saa Sorø sin »rige Fætter«,
 Tak skal de ha'!

Derfor er det vistnok den høie Tid
 At vi slaae Kreds om vor gamle Moder,
 Under hvem vi har fægtet saa mangen Strid,
 Da endnu vi blot var haabefulde Poder.
 Op, hver en Soraner!
 Kæmp som en Spartaner!
 Vi tidt jo beseired' de vilde Alaner
 Fra Sorø By!

Den 9de Januar 1866 havde Samfundets Bestyrelse
 Audients hos Kirke- og Undervisningsministeren, Hs. Exc.
 Kammerherre Rosenørn-Teilmann, forat overrække

den paa Generalforsamlingen vedtagne Adresse. Hs. Exc. Ministeren svarede, at ogsaa han meget beklagede den Stilling i hvilken Sorø Akademi for Tiden befandt sig, og den Strømning, der havde gjort sig gjældende i de senere Aar; han deelte Ønsket om, at det maatte kunne lykkes at reise en Dæmning imod denne, men kunde ikke dølge for sig selv eller Andre, at det vilde være forbundet med store Vanskeligheder at lægge endog kun Grundlaget for en saadan Dæmning. Imidlertid var han, som Bestyrelsen sikkert vilde vide, besjælet af Ønsket om at bidrage Sit til i den Stilling, han nu havde den Ære at beklæde, at gavne Sorø Akademi, til hvis Foster-sønner han med Stolthed henregnede sig, og ligesom han takkede Samfundet for den ved Andragendet givne Impuls, saaledes kunde han forsikre, at han med god Villie skulde tage under Overveielse Spørgsmaalet om Nedsættelsen af en Kommission som den foreslaade.

Dette Ministerens Løfte blev indfriet ved Nedsættelsen af en Kommission, bestaaende af Konferentsraad Wegener (Formand), Hofjægermester Carlsen, Etatsraad, Departementschef Linde, Etatsr. Regenburg, Professor Johnstrup, Redacteur Bille og Folkethingsmand L. Dinesen. Da Konferentsr. Wegener ikke saae sig istand til at modtage Valget, kom i hans Sted Professor R. Nielsen, og Hofjægerm. Carlsen blev da Formand.

I Kultusministeriets Skrivelse af 31te Marts 1866 til Kommissionens først udsete Formand hedder det bl. A.: »Den 9de Januar d. A. har det Soranske Samfunds Bestyrelse overrakt mig et paa Samfundets Generalforsamling den 14de Decbr. f. A. vedtaget Andragende om, at der maa blive nedsat en Kommission til at undersøge Sorø Akademies nuværende Stilling og gjøre Forslag saavel til at realisere dets igjennem Aarhundreder fastholdte Formaal, at være en fri Skole for høiere Dannelse, som

til Anvendelsen af dets aarlige Indtægter og Bevarelsen af dets Formue. Dette Andragende, i hvis Præmisser der henvises til den Omdannelse, som Sorø Akademi i Slutningen af Kong Christian den 8des Regjering var nær ved at blive underkastet, hviler paa den Betragtning, at den Standsning i Udviklingens Gang, som de i Aaret 1848 indtraadte Begivenheder hidførte ved at trænge de dengang lagte Planer til Sorø Akademies Omdannelse tilbage, har bragt Akademiet i en Tilstand, der ikke fyldestgør det Formaal, som Skjænkerne af dets rige Midler have havt for Øie og som igjennem Aarhundreder har været anerkjendt som bindende, hvorimod omvendt disse Midler ere blevne anvendte til at understøtte allehaande Formaal, der staae i liden eller ingen Forbindelse med Sorø Akademi, og i stigende Forhold ere blevne angrebne af den bevilgende Magt til Bedste for uvedkommende Institutioner, medens Skolen og Opdragelsesanstalten ere blevne knapt aflagte. Idet jeg, saaledes som jeg allerede har udtalt mig for Overbringerne af Andragendet, ikke kan Andet end føle mig opfordret til at imødekomme dette og nedsætte en Kommission til at tage Anliggendet, som det i Andragendet er betegnet, under Overveielse, bør jeg, med Hensyn til den Kommissionen stillede Opgave, ikke tilbageholde den Bemærkning, at jeg, som Sagen foreligger, tænker mig de i Aarene 1843—1848 førte Forhandlinger om en Omdannelse af Sorø Akademi (om hvilke her kan henvises til Lindes Meddelelser om Sorø Akademi 1849—1856 S. 7—26) som det naturlige Udgangspunkt for Kommissionens Forhandlinger, saaledes at Spørgsmaalet, da Skolen og Opdragelsesanstalten i den mellemliggende Tid har hævdet sin selvstændige Bestaaen som baade lærd og Realskole, nu atter, ligesom til hiin Tid, maa være om at udkaste en Plan for Sorø Akademi til Udvikling og Virksomhed i en akademisk, fra Universitetets forskjellig Retning,

nærmest som en fri Høiskole for en mere fuldendt almindelig realvidenskabelig Uddannelse til Tarv for Borger-samfundet og Statslivet i det Hele. Til denne Antydning skal jeg indskrænke mig, idet jeg ganske overlader det til Kommissionen at drøfte Sagen paa den Maade og i de Retninger, som Samme til Opgavens Løsning maatte finde fornøden og tjenligst.«

Kommissionens Betænkning er i indeværende Rigsdagssamling (1869—70) omdeelt til Rigsdagens Medlemmer og meddeles i nærværende Hefte af »Soranske Samlinger«.

Soranernes andet Tog til Sorø fandt Sted den 30te Juni 1867. Kl. 7 $\frac{1}{4}$ Morgen forlode Deltagerne Kjøbenhavn, og strax efter Ankomsten drog man i Procession op til Akademiet og samledes i Vestibulen. Efter Afsyngelsen af følgende

Hilsen til gamle Soranere.

Mel. Og kjøre Vatn og kjøre Ved.

En Glædesfest for vort gamle Soer
vil vi idag tilsammen feire,
Med venligt Blik ser vor lærde Mo'r
omkring sig sine Børn sig leire.
I svunden Tid de leged' net, de Smaa,
i Trøier blaa med Phønixknapper paa,
men see nu her
hvor flot dem klæ'er
de Kjoler og de Silkehatte.

Vor Moder Sorø er lærd som faa,
og strengt hun skuer som Athene,
men dog der er i hendes Øine blaa
et Ungdomssmil, det vil man mene.

Hun kryber ei for Glædens Fest i Hus.
 Nei vist! — hvad siger ikke Plinius?*)
 Derfor hun er
 sikkert nu her
 usynlig mellem os tilstede.

Forvist en Hilsen har vor kjære Mo'r
 til Gjæsterne i Hat og Kjole;
 en Tak hun bringer, helt fuld og stor,
 til hver, som gik idag til Skole,
 til hver en Søn, som ud i Livet drog
 og for det Godes Sag helt trøstigt slog,
 til en og hver,
 som kommer her
 og drages af de gamle Minder.

Saa see Dig om da i det gamle Hus
 og gjæst igjen de kjendte Sale
 her, hvor Du sad saa stille som en Mus(?)
 og lyttede til Visdoms Tale
 og kiged ud af Vindvet lumskt paaskraa,
 saae Solen skinne paa de Bølger blaa,
 saa Sol og Sang
 sagtelig klang
 midt i en ciceronisk Tale.

Og gjæst saa Skoven, hvor som Dreng Du løb
 og nød de glade Øieblikke,
 og hils paa Krattet, hvor i Skjul Du krøb
 og ind din Pibe maatte stikke;
 drag over Søen, hvor med Ungdomsmod
 du øvede dit raske Vikingsmod.
 Fang, hvor Du kan,
 paa Land og Vand
 en Hilsen fra de gamle Dage.

*) Graves seriosqve mores lusibus jociqve distinguere identidem soleo.

og en Velkomsthilsen af Akademiets og Skolens Rektor,
 Professor Tregder, for hvilken Redakteur Bille tak-
 kede, afholdtes Samfundets ordentlige Generalforsamling i

Solennitetssalen. Bestyrelsens Formand, Red. Bille, afgav Beretning om Samfundets Virksomhed siden den forrige Generalforsamling, og særlig om de Skridt, der vare foretagne i Anledning af det den 14de December 1865 vedtagne Andragende til Kultusministeren. Han beklagede, at Samfundet endnu kun talte 170 Medlemmer og udtalte det Ønske, at mange flere Soranere end hidtil maatte føle sig opfordrede til at indtræde i Samfundet. Stud. jur. Em. Lassen foreslog at opløse Samfundet og i dets Sted danne et nyt uden Medlems-Kontingent, men med Bibeholdelse af de nuværende Formaal; han anbefalede den Bestyrelse, der nu skulde vælges, at tage dette Forslag under Overveielse. Generalforsamlingen hævedes, efterat samtlige Medlemmer af Bestyrelsen vare gjenvalgte, med Undtagelse af Kammerjunker Benzons, der paa Grund af Fraværelse fra Hovedstaden havde frabedt sig Gjenvalg; i hans Sted valgtes stud. jur. Em. Lassen*). Den øvrige Del af Dagen tilbragtes paa lignende Maade som ved forrige Lysttour. Heller ikke denne Gang var Veiret gunstigt nok, til at Aftensmaaltidet kunde finde Sted i det Frie; men i Solennitetssalen herskede, ligesom ved Middagen i Spisesalen, en livlig Stemning, og først Kl. 10 tog man med et Extratog tilbage til Kjøbenhavn.

Ved de tvende Maaltider vare følgende Sange blevne afsungne:

I Sorø.

Mel. Mens Nordhavet bruser mod fjeldbygt Strand.

Vor Fostermoder, Du deilige Soer,

Hvis Ungdom ei Aarene røved!

Som smykkes af Mindernes Perlesnor

*) Bestyrelsen har senere konstitueret sig og valgt til Formand Etatsraad Regen- burg, til Kasserer Vandinspektør V. Poulsen og til Sekretair Adjunkt Berg- mann. Efterat Etatsraad Regenborg har forladt Hovedstaden og taget Ophold i Skanderborg, er han frattraadt som Formand, og denne Stilling er midlertidig overtagen af Redakteur Bille.

Meer rigt end af Blomsten og Løvet!
 — Vi stævned til Dig med Spil og Klang,
 Men bland kun lidt Alvor i vor Sang.

Ja, mind os kun om: i dit Læ skjød frem
 En Stamme, hvis kraftige Grene
 — Som Støtter sat' under vort Fædrehjem —
 Holdt Husets de løsnede Stene.
 Skriv Du os Hvidernes Storbedrift
 I Hjertet ind med din Flammeskrift!

Og mind os kun om, i din Kirkes Ly
 Der gjemmes den hvasseste Klinge:
 Da Alting var skjult af et Natmulms Sky,
 Da Landet var splittet og ringe, —
 Den hamred sammen det spredte Vrag,
 Hug Skyen itu som en Atterdag.

End gjenlyder Lunden med Echo af
 En Vaarstærs satiriske Trille.
 Den danske Aand laae som Liig i Grav,
 Og frossen var Hjerternes Kilde,
 Man tænkte, talte kun Tydsk og Fransk:
 Den sang os Vaar ind og sang paa — Dansk!

O, mind os derom nu, da Sol gaaer ned,
 Og Skyggen ta'er til med at længes,
 Da Laagen mod Syd er gaaet af Led,
 Saa Brødre i Fjendevold trænges,
 Da om vi flyder som grundskudt Vrag —
 O, fæst vort Haab paa en Atterdag!

Ja, før Du os frem for den gode Sag,
 Og tegn i vort Hjerte dit Mærke,
 Saa Fædrenehuset dit Sønnelag
 Kan støtte som Grene fuldstærke.
 Bli'er Haanden træt eller Tanken svag,
 Da løft for Øiet dit Fønix-Flag!

Folker.

For Minderne.

Mel. Der var engang en tapper Mand.

Vær hilset, gamle Klosterby,
 Hvor mange Slægters Minder
 I stolte Bogetræers Ly
 Et stadigt Tilhold finder.
 Idag en Mængde Folk i Soer
 Fra mange Hold forsamles,
 At hilse paa vor fælles Moer,
 De Unges som de Gamles.

Vær hilset Gaard, hvor Kundskabs Elv
 Engang vi mærked flyde,
 Og hvor i Kjæld'rens dunkle Hvælv
 De Suppekjedler syde,
 Hvor »Madaals« smækkre Viv vor Bug
 Fast gav, hvad den begjærte,
 Mens Manden Participiers Brug
 Med dristig Pen os lærte

Her klassisk Lærdom ind vi fik
 Ved Stokken og ved Ordet,
 Her øved vi os i Plastik
 Med Knivene paa Bordet;
 Her vore Drømme leged frit
 Og glad i Ungdomstide.
 Her har vi mange Buxer slidt,
 Til Sømmene blev hvide.

Her saae vi fagre Nymfers Chor
 Ved Spisesalens Baller,
 Og Elskovsgudens Magt erfoer
 Vi i vor Lømmelalder.
 Ja, tidt vor »Gjenstands« Navnetræk
 Vi ridsed ind i Barken,
 Og drømte rent Latinen væk
 I Skoven og paa Marken.

Dog ikke stedse har vi tømt
 I Sorø Glædessaften
 Thi mangt et Corpus blev lidt ømt
 Af Røret Lørdagften;

Og tidt henover Søen klang
 De Toner vilde, stygge,
 Naar Rektor ivrig Røret svang
 Mod vore blode Rygge.

Men ligemeget! Surt og Sødt
 Det bliver Alt bagefter
 Dog til et Billed mildt og blødt
 Ved Mnemosynes Kræfter.
 Snart ryster Latteren vor Krop,
 Snart vædes lidet Øiet,
 Mens Tanken gynger ned og op
 I Mindets Bugt fortoiet.

Saa hil Dig, vore Minders Bo
 Med dine Skove ranke,
 Med mild og venlig Klosterro
 Ved Voverne de blanke.
 Gid altid Du en dygtig Slægt
 Bag Skolemur maa huse,
 Saalænge Bøgen kneiser kjækt,
 Og Soens Bølger bruse.

S. Schandorph.

Soransk Fest-Kantate.

Chor.

Mel. Du er rig, Du er deilig.

Ikke sandt? Vi er komne herhid
 For at adspredde Hjerte og Tanke,
 For at sprænge vort Hverdagslivs Skranke,
 For at glemme det daglige Slid.
 Lad os da i Erindringens Væld
 Ret tilbunds dukke ned — vi vil finde
 Mangt et friskt og ungdommeligt Minde,
 Som kan lædske den tørstige Sjæl.

Solo.

Saa duk da ned i Mindets
 De dybe Bølger,
 Og drag et Fortids Billed
 Frem for vort Blik!

Kvartet.

Mel. Og kjøre Vatn og kjøre Ved.

1.

Jeg seer en Pebling med sorgfuldt Sind,
 Som første Gang forlader Hjemmet,
 I Sorø Skole han drager ind,
 Ak! Alting er ham her saa fremmed.
 Med stille Længsel iler Tanken hen
 Saa ofte til hans Barndoms Hjem igjen,
 Og sagtelig
 Lister der sig
 En lønlig Taare ned ad Kinden.

2.

Jeg seer ham atter — nu er han Mand,
 For ham er »Tiden nu udrunden«,
 Studenterlivet vinker hist — men han
 Staaer alvorsfuld i Afskedsstunden.
 Og mens han siger Sorø sit Farvel,
 En stille Veemod griber Mandens Sjæl,
 Og sagtelig
 Lister der sig
 En lønlig Taare ned ad Kinden.

Solo.

Tag Dig paany i Dybet
 En dygtig Dukkert,
 Men hent os mere muntre
 Minder herfrem!

Chor.

Mel. Og det var i Aaret 1807.

1.

See ham, der sidder hist! — Naar til Marked Bonden kom
 Med alle sine Kvinder til Staden,
 Og Pigerne de trasked i lange Rader om
 Og spændte gemytlig hele Gaden,
 Saa var det ham, der listed sig hen med Naal og Garn
 Og syede dem sammen, det slemme, slemme Skarn!

Nu er han igjen
 Til Sorø draget hen,
 Haaret er begyndt
 At blive noget tyndt,
Men træffer han herude en Række Pigebørn.
 Jeg indestaaer ikke for Manden.

Recitativ.

Lad dette og hvad Andet slem
 Han har forbrudt imod de arme Tøse,
 Nu atter være evig glemt —
 De blev dog henad Aftenstunden allesammen løse.

Chor.

2.

Og der sidder han, som paa Rusgildet blev
 — Kan Du huske? — saa morderlig drukken
 Og om med sin Blyhat paa Gaderne drev
 Saa Vægteren blev ganske mukken
 Og klaged til Direktor den følgende Dag,
 Fordi han ei fik sovet i sin vaute Ro og Mag.
 Nu er han igjen
 Til Sorø draget hen,
 Skjægget er saa smaat
 Begyndt at blive graat,
Men Pokker troe ham, hvis han paa Veien herfra
 Seer Vægteren sovende i Porten.

Recitativ.

Lad dette og hvad Andet slem
 Han har forbrudt imod den arme Vægter,
 Nu atter være evig glemt —
 Han fik jo Snuus den næste Morgen for det af Direktor.

Slutningschor.

Mel. Hocus, Pocus, Filias.

Sjælens Tørst blev slukket, men
 Ganen tørster ikke mindre,
 Kjære Venner! vi maae den
 Ogsaa smukt erindre.

See! Comiteen, hvor smukt har den ikke
 Sørgtet for Alting — saa kom, lad os drikke!
 Grib da dit Bæger og tøm det, min Ven,
 Drik og drik og drik igjen!

Drik kun dygtig — see dig om,
 Du er her blandt lutter Venner.
 Hid fra By og Land de kom,
 Folk af alle Stænder:
 Krigsfolk og Præster, Commis'r, Assistenten,
 Grever, Ministre og simple Studenter,
 Men — hvilket lykkeligt Omen, min Ven! —
 Vi har ingen Tømmermænd.

Hvorfor Soranerne kom til Sorø.

Mel. Du er riig, Du er dellig, o Syd.

Vil I vide, hvorfor vi kom hid?
 Vi vil mindes de henfarne Dage,
 Drømme sødt for en Stund os tilbage
 Til den svundne, uskyldige Tid.
 Vi vil gjensee hver Plet, hvor vi før
 Nød i fuldt Maal de barnlige Glæder,
 Ja, med Vemod betragte de Steder,
 Hvor de barnlige Rygge fik Smør!

Vi vil vise, vi ikke har glemt
 Dig, o Soer, vor ærværdige Moder,
 Men at vi, Dine trofaste Poder,
 Har hvert Frøkorn, Du saaede, gjemt;
 Ja, der ligger en uhyre Magt
 I den Vane, man faaer i en Skole:
 Er i Haven der Noget at hole,
 Gartner Voëtmann, saa tag Dem iagt!

Rundt i Skov og paa Mark og paa Eng
 Med Cigaren i Mund vil vi drive:
 Vi vil kalde de Tider tillive,
 Da man end var en sød lille Dreng.
 Vi vil røre de stivnede Been,
 Repetere den Lærdom, vi fik her;
 Vi vil tale lidt Fransk med Hr. Blicher,
 Dandse lystelig rundt med Hr. Prehn.

Vi vil see, om i Bøgen vi kan
 Finde Spor af vor Kjærligheds Flamme:
 Tvende Navne saa ømt i det samme
 Gjæmmeborede Hjerter i Brand!
 Vi vil vugges i Sorø-Sø's Favn,
 Høre Bølgerne hviskende kalde —
 Hvis paa Bunden vi saa fandt en Malle,
 Fik vi udfyldt et længe følt Savn!

Ja forresten saa er det jo Hips
 Om Haps, hvorhen her vi os vende;
 Hvert Sted vi jo grundigen kjende,
 Lige fra »Nummer Syv« til Peer Ibs!
 Forat mindes om Alt kom vi hid —
 Gamle Sorø! nu drikke vi Din Skaal!
 Men vi drikke den bedst af en Tinskaal,
 Den kan minde om Barndommens Tid!

—d.

Ved Soranernes Besøg i Sorø.

Mel. Tilgiv, ærværdige Hr. Eremit!

Saa fik vi da revet os løs engang,
 Fra Hverdagens Travlhed og Sjøv,
 Comitéen istemte sin Vægtersang
 Og maned os frem ved sit Hov;
 Men Raabet gav Echo i hver en Soraner,
 Som ellers der Noget er ved,
 Og paa Comiténs velbeskinnede Baner
 Vi ilede glad herved.
 Her træffe vi Venner fra Syd og Nord,
 Og her, ved vort gamle Spisebord,
 Faae vi, faae vi
 Et minde- og sulerigt Fo'er.

I fordums Tid var vi selv jo en Pryd
 For Skolen og Sorø By,
 Da havde Klokkeren en anden Lyd,
 Den havde en Bilyd af Stryg.
 Vi fældte en Taare ved Afsked fra Hjemmet
 Og stræbte med sorrigfuldt Sind
 En Pølse at faae til vor — Kammerdux's Femmad,
 Og Piben den stak vi s'gu ind.

Vi drømte om Frihedens korte Rus
 Og gik til Per Ibs'es gjæstfri Gus,
 Men saa, men saa
 Vi ofte af Rector fik Snus.

At drage til Sorø var dengang en Sag,
 Som ofte faldt haardt for vort Bryst;
 Thi tidt paa vor dengang saa lille Bag,
 Der spilledes ei blot til Lyst.
 Men see saa ogsaa, hvortil vi er blevne,
 Da først vi kom ud og fik Luft,
 Hvor nette, adrette, belevne og slebne,
 Ja med en vis ridderlig Duft:
 Mens En man i Østen som Væring saae,
 En Del med Ministre i Maven gaae,
 Somme blev til
 Filistre, skjøndt forholdsvis Faa.

Men Aarene rulle og vi rulle med
 Ad Livets støvede Vei,
 Og alt som vi føres længre afsted,
 Den Mandagssteg bli'er mindre seig;
 Og Pryglene, som vi vist ærligt fortjente,
 Om ei just vi savne dem haardt,
 De blive dog mere og mere erkjendte
 Som gavnlige og dannende Sport.
 Og Sorø Gader med deres Græs
 Og Flommen og Skjold og Hjortenæs,
 Mindes, mindes,
 Vi tidt, naar vi er i vort Es.

Ja, glade vi mindes, hvad her vi bedrev
 Paa Ungdommens Forniddag;
 Vor Fortid det er vort Borgerbrev
 Til hvert et Soranerlag;
 Thi vi have været i Ilden jo sammen,
 Som Keiserne nys i Paris,
 Og vi kan vel ogsaa endnu holde Krammen
 Paa Alle, som vil vort Forlis.
 Op, tømmer til Bunden det fyldte Glas!
 Her gjælder det ikke at sige Pas!
 Leve Sorø!
 Det lyde helt op til Parnas!

Den 16de Decbr. 1864 døde som Rektor i Roeskilde Professor, Dr. phil. Ernst Frederik Bojesen, der fra 1840 til 1863, først som Lektor i græsk Sprog og Literatur, derefter som Skolens og Opdragelsesanstaltens Rektor havde været knyttet til Sorø Akademi. Det er ikke vor Hensigt her at give et Billede af denne høit fortjente Mands Leven og Virken i Skolens Tjeneste — et saadant er forlængst fyldestgørende givet (se Indbydelsesskrift til Hovedexamen i Sorø Akademis Skole 1863 og Ill. Tid. 1ste Jan. 1865). Vi skulle her kun minde om, at Bestyrelsen for Soransk Samfund satte sig i Spidsen for en Indsamling blandt den Afdødes Disciple til en Sølvkrands, der blev lagt paa hans Kiste som et Vidnesbyrd om den Taknemmelighed og Høiagtelse, han tog med sig i Graven.

Miscellanea.

Ældre og nyere Soranske Texter.

I. Morgen-Sange.

Nr. 1.

Gl. Melodi.

Lovsynger Herren den evige Konge med Ære!
Lov ham min Sjæl, og stem i med de himmelske Hære!

Lad nu din Sang,
Baaren af Harpernes Klang,
Jublende Priis ham frembære!

Lovsynger Herren, som Alting miskundelig leder,
Som med de mægtige Hænder sin Skabning omfreder!

Tak ham, o Sjæl,
Styrke og Glæde og Held,
Alt han dig naadig bereder.

Lovsyng da Herren, min Sjæl, med de himmelske Hære!
Hvad som har Aande ophøie hans Navn og hans Ære!

Han er dig god,
Ak! gjør ham aldrig imod!
Amen! hans Aand dig det lære!

Efter det Tydske.

Nr. 2.

Melodi af P. Heise.

Nu lader os fremtræde
Med Takkesang og Glæde
For Herren, som os Livet
Og meget Godt har givet.

Du, som vort Liv bevarer,
 Fra Aar til Aar os sparer,
 Ak, lukte Du dit Øie,
 Forgjæves var vor Moie.

Du paa din Vei os føre,
 Velsigne hvad vi gjøre,
 Som Naadens Sol Du glæde
 De Gamle med de Spæde!

Efter det Tydske.

Nr. 3.

Gl. Melodi.

Rind nu op i Jesu Navn.
 O Du gyldne Morgenrøde!
 Jeg vil nu for Herren møde
 Fra min Seng og Hvilestavn.
 Sjæl og Hjerter skal sig røre
 Med al Tak for Nattely,
 Og med Psalmetoner føre
 Herrens Pris i høien Sky.

Nattens mørke Taager gik,
 Dagen straalte fra det Høie,
 Og mit atter aabne Øie
 Solen nu i Sigte fik.
 Tak og Pris og evig Ære
 Være Dig, treenig Gud,
 Som paa Hænder vilde bære
 Mig af Nattens Mørke ud!

Kingo.

Nr. 4.

(Til samme Melodi).

Vaagn og bryd i Lovsang ud,
 Vaagn, hver Sjæl paa Jord, som sover!
 Himlens Engle! takker, lover,
 Priser med os Livets Gud!
 Tak for Dagen, som oprinder!
 Tak for Himmellyset hist!
 Tak for Gravens Seirvinder!
 Tak, o Gud, for Jesum Christ!

Tak for Aanden, Du os gav,
 Som ei Nat, ei Død udslukker!
 Tak for Aanden, som oplukker,
 Sprænger mægtig Sjælens Grav!
 Tak for Livet, som henfarer!
 Tak for det, som varer ved!
 Livets Herre og Forklarer!
 Tak og Priis i Evighed!

Ingemann.

Nr. 5.

Melodi af A. P. Berggreen.

Morgenstund
 Har Guld i Mund;
 For Natten Gud vi love;
 Han lærte os i Jesu Navn,
 Som Barnet i sin Moders Favn,
 Vi Alle sødt kan sove.

Morgenstund
 Har Guld i Mund;
 Vi til vort Arbeid ile;
 Som Fuglen glad i Skov og Vang
 Udflyver med sin Morgensang
 Gjenfødt ved Nattehvil.

Gaa da frit
 Enhver til Sit,
 Og stole paa Guds Naade!
 Da faae vi Lyst og Lykke til
 At gjøre Gavn, som Gud det vil,
 Paa allerbedste Maade.

Grundtvig.

Nr. 6.

Gl. Melodi.

Dig, store Gud, skee Ære
 I høien Himmelchor,
 Som Vogter vilde være
 For os paa denne Jord!

Nu skrider Natten sorte,
 Og Dagen stunder til,
 Lad dem nu blive borte,
 Som os bedrøve vil.

O Jesu Morgenstjerne,
 Vort Liv udi din Vold
 Befale vi saa gjerne.
 Vær du vor Sol, vort Skjold!
 O Gud og Fader fromme,
 Os Alle Hjælp betee,
 Og lad til Dig os komme
 En evig Dag at see.

61. Psalme.

Nr. 7.

Melodi af Weyse.

I Østen stiger Solen op,
 Den spreder Guld paa Sky,
 Gaaer over Hav og Bjergetop,
 Gaaer over Land og By.

Den hilser os fra Lysets Hjem,
 Hvor størst Guds Lys oprandt
 Med Stjernen over Bethlehem,
 Som Østens Vise fandt.

Du Soles Sol fra Bethlehem,
 Hav Tak og Lov og Priis
 For hvert et Glimt fra Lysets Hjem
 Og fra Dit Paradiis.

Ingemann.

Nr. 8.

(Til samme Melodi).

Vaagn op! Med gylden Straalekrands
 Omrandet Himlen staaer,
 See Lærken, hvor den stiger høit,
 Mens sit: Vaagn op! den slaar.

O vaagn og bed Dit Fadervor!
 Som Dagen straal'er hist,
 Saa straal'er og Guds Rige frem
 Med Glæde først og sidst.

Fr. Hammerich.

Nr. 9.

Gl. Melodi.

Lover Herren! han er nær,
 Naar vi sjunge, naar vi bede:
 Samles i hans Navn vi her,
 Er han midt blandt os tilstede.
 Priis ham Gamle, priis ham Unge,
 Priis hans Navn, hver Barnetunge!

Herre, vær os evig nær!
 Vær os nær, naar Sol oprinder,
 Og naar Sol og Stjerneskjær
 I den dybe Nat forsvinder!
 Lad din Aand ei fra os vige,
 Til vi see Dig i dit Rige!

Ingemann.

Nr. 10.

Melodi af Weyse.

Lysets Engel gaaer med Glands
 Gjennem Himmelporte.
 For Guds Engels Straalekrands
 Flygter alle Nattens Skygger sorte.

Englen spreder over Jord
 Glandsen fra Guds Himmel;
 I sin Kaabes Straaleflor
 Favner han Alverdens glade Vrimmel.

Os han ogsaa favne vil
 Englen i det Høie;
 Os han ogsaa smiler til
 Englen med Guds Himmelglands i Øie.

Os har og Vorherre kjær,
 Ingen Sjæl han glemmer;
 I hvert Solglimt Gud er nær
 Og vor glade Morgensang fornemmer.
 Ingemann.

Nr. 11.

Melodi af P. Heise.

Herre, Fader! lad min Tunge
 Som min Sjæl lovprise Dig!
 Himlens Fugle Dig lovsjunge,
 Naar din Sol opløfter sig.
 Alt hvad aander lover Gud:
 Jorden smykker sig som Brud,
 Og i Himlens Straaleklæder
 Mark og Sø og Skov sig klæder.

Lad paa Morgenrødens Vinge
 Sjælen løfte sig fra Jord!
 Herre, lad min Aand sig svinge
 Til det Lys, hvori Du boer!
 Lad forklaret mig engang
 I en salig Morgensang
 Med Seraphers Hymnetone
 Hilse Lyset om din Throne!

Ingemann.

Nr. 12.

Melodi af P. Heise.

Op, al den Ting, som Gud har gjort,
 Hans Herlighed at prise!
 Det Mindste, han har skabt, er stort,
 Og kan hans Magt bevise.

Gik alle Konger frem paa Rad
 I deres Magt og Vælde,
 De mægted ei det mindste Blad
 At sætte paa en Nælde.

Hvad skal jeg sige, naar jeg gaaer,
 Blandt Blomsterne i Enge,
 Naar Fuglesangen sammenslaaer
 Som tusind Harpestrænge?

Hvad skal jeg sige, naar jeg seer,
 Hvor Stjernerflokken blinker,
 Hvor mildt enhver imod mig leer
 Og op til Himlen vinker!

Op, stemmer alle Folk paa Jord
 Med Frydetoner sammen:
 Halleluja, vor Gud er stor!
 Og Himlen svare: Amen!

Brorson.

Nr. 13.

Gl. Melodi.

Vær lovet Du, som evig vaager,
 Mens Verdner slumre under Dig!
 Dit Vink bortvifter Jordens Taager,
 Og Nat til Dag forvandler sig.
 Du kom dit mindste Barn ihu,
 Vor Gud høilovet være Du!

Du aabned vore Øienlaage,
 De lukkes evig, naar Du vil —
 O. lær os bede, lær os vaage
 Og prise Dig, mens vi er til!
 Lad ogsaa Sjælens Øie see!
 Vor Gjerning i dit Navn lad skee!

Og hvad vi see og hvad vi høre,
 Hvad Sjælen fatter af din Aand —
 Lad det til Dig, vor Gud os føre!
 Vor Salighed er i din Haand.
 Indslut al Verden i din Favn!
 Bønhør os Gud i Jesu Navn!

Ingemann.

Nr. 14.

Gl. Melodi.

Nu rinder Solen op
 Af Østerlide,
 Forgylder Klippens Top
 Og Bjergets Side;

Vær glad, min Sjæl, og lad din Stemme klinge,
 Stig op fra Jordens Bo,
 Du Dig med Tak og Tro
 Til Himlen svinge.

Utallig saasom Sand
 Og uden Maade,
 Som Havets dybe Vand
 Er Herrens Naade;
 Med den hver Dag min Sjæl han overgyder,
 Hver Morgen i min Skaal
 En Naade uden Maal
 Til mig nedflyder.

Du bedst min Tarv og Trang,
 O Herre, kjender,
 Tilmed er Lykkens Gang
 I dine Hænder;
 Og hvad mig tjener bedst i hver en Maade,
 Du det tilforn jo seer.
 Min Sjæl, hvad vil Du meer?
 Lad Gud kun raade!

Kingo.

Nr. 15.

Melodi af Weyse.

Morgenstund har Guld i Mund:
 Morgensol Guds Rigdomsvæld oplukker;
 Glad i gyldne Morgenstund,
 Fattigst Fugl i Straalehavet dukker.

Morgenglød gjør Kinden rød;
 Morgenluft Guds Sundhedsbrønd omsuser:
 Livets Væld i Morgenglød
 Strømmer ud igjennem Himmelsluser.

Op i friske Morgenstund!
 Fryd dig, Sjæl, som Fuglen i det Høie!
 Fattigst Sjæl er rig og sund
 Med Guds rige Herlighed for Øie.

Ingemann.

Nr. 16.

Gl. Melodi.

Velkommen, Morgenstund med Guld og Gavn i Mund!
 Lov skee Dig, gode Gud, jeg vaagned glad og sund!
 Min trætte Krop i Fred og Leide hvilte sig,
 Og min Seng
 Var ei saa eng,
 Gud boede jo hos mig.

Din Ære og dit Ord gjør her i Norden fast:
 At vi fra Lyset ei i Mørket blive kast'!
 Besøg den Syges Seng, bespiis hver hungrig Sjæl!
 Gjør dem frie
 Fra vilden Sti,
 Som end er Sydens Træl!

Kingo.

Nr. 17.

Melodi af Weyse.

Nu titte til hinanden de favre Blomster smaa;
 De muntre Fugle kalde paa hverandre;
 Nu alle Jordens Børn deres Øine opslaae;
 Nu Sneglen med Huus paa Ryg vil vandre.

Den kjære Gud og Skaber den mindste Orm er nær;
 Han føder Fugl og Markens Lilie klæder,
 Dog Menneskenes Børn har han allermest kjær —
 Gud aander paa Øiet, naar det græder.

O Du, som os velsigned og tog i Favn de Smaa,
 En Morgen see vi Dig i Paradiset!
 Du lærte os til Gud vore Øine opslaae —
 Evindeligt være Du lovpriset!

Ingemann.

Nr. 18.

Melodi af P. Heise.

Bleg Morgenstjernen smiler og forsvinder,
 Et større Lys nu over Jord oprinder;
 Det kommer hist fra Østens Palmeskove —
 Op Gud at love!

Udsmyk Dig, Jord, med Glandsen fra det Høie!
 Opløft Dig, Sjæl, og straal i Fryd, mit Øie!
 Med Stjernen hist gik fordem Østens Vise
 Guds Søn at prise.

Du Aandesol, for hvem hver Stjerne svinder,
 Den Sjæl ei døer, for hvem dit Lys oprinder.
 Vær lovet, Gud, for Himmelmorgenstunden —
 Den er oprunden.

Ingemann.

Nr. 19.

Melodi af J. P. E. Hartmann.

Til Himlene rækker din Miskundhed, Gud,
 Din Trofasthed naaer dine Skyer;
 Din Retfærdshaand over Bjergene ud
 Er strakt over Dale og Byer.

Som Himlenes Favn er din Kjærlighed, Gud,
 Som Havenes Dyb dine Domme;
 Til Frelsen fører Du Sjælene ud,
 Vil Skabningens Suk ihukomme.

Hvor dyrebar er dog din Miskundhed, Gud,
 Hvor Menneskebornene bygge!
 I Mulm er Kjærlighedsvingen bredt ud,
 Vi skjule os under dens Skygge.

Du kvæger i Ørken den tørstende Sjæl,
 Du bjærger den bævende Due;
 Hos Dig er Livets det evige Væld,
 Og Lys i dit Lys skal vi skue!

Ingemann.

Nr. 20.

(Loverdag Morgen.) Gl. Melodi.

Stig frem, o Dag med Dødens Minde!
 I Graven Livets Konge laae:
 Hvad Jorden eier, maa forsvinde,
 Hvad Verden gav os, skal forgaae;
 Dog selv paa Dødens stille Dag,
 O Gud, vor Lov og Priis modtag!

Ei Død, ei Grav, ei Mørkets Rige
 Forfærde dem, som paa Dig troe!
 Skal jeg i Skyggers Dal nedstige,
 Min Sjæl skal ei i Natten boe;
 Tillukkes Graven over mig,
 Min Gud, jeg lever dog i Dig.

Ingemann.

II. Bord-Bønner.

Før Bordet.

Gud, Du har skabt os ved dit Ord,
 For hver Du har beredt dit Bord;
 Vi bede Dig i Jesu Navn,
 Lad Alting tjene os til Gavn,
 Oplad for os din milde Haand
 Og styrk os naadig ved din Aand!

Efter Bordet.

Vi takke Dig, vor Fader, Gud!
 Alt Godt gaaer fra din Himmel ud,
 Din Godhed naaer fra Slægt til Slægt,
 Vi stole paa din Varetægt;
 Giv at vi elske, lyde Dig
 Og prise Dig evindeligt!

Ingemann.

III. Kantate ved Konfirmationen.

Melodi af R. Bay.

Før Konfirmationen.

Priser, o! priser den Eviges Navn!
 Aanden sig nærmer i hellige Toner;
 Bornene kalder den store Forsoner,
 Vil dem velsigne i frelsende Favn.

Kommer, o! kommer! — vi høre ham sige —
 Eder tilhører Himmelens Rige.
 Følger, o! følger den salige Røst!
 Du, som han favned før Læben fik Stemme!
 Nu skal Du aldrig Indvielsen glemme —
 Synk til den Helliges Bryst!

Dig han elsked før Du Lyset skued,
 Dig han elske skal, naar det er slukt;
 Han har Slangen knuust, hvis Braad dig trued;
 Han har Gravens store Segl oplukt;
 Følg ham from i Livet og i Døden!
 See hans Vei, den gaaer mod Morgenrøden —
 Tag hans Kors, og sværg ham evig Tro!
 Og Du i hans Paradis skal boe.

Salighed han Dig beredte,
 Skrev dit Navn i Livets Bog:
 See! de Arme er' udbredte,
 Som fra evigt Mulm Dig drog.
 Fra hans Øie Lyset blinker;
 I dets Straaler hæv din Aand!
 Fromme Barn! din Jesus vinker:
 Giv din Sjæl kun i hans Haand!

Efter Konfirmationen.

Det er fuldbragt — Du har det hørt,
 O Gud! Du har det skuet:
 Indvielsen har Sjælen rørt
 Og Hjertet front opluet;
 Med Taarer dine Christne smaa
 Velsignet for dit Aasyn staae.

Forlad dem ei i Prøvens Stund!
 Du evige Forsoner!
 Opvæk dem af den store Blund
 Med Naadens Himmeltoner!
 Lad frelst dem for dit Aasyn staae,
 Naar Jord og Himmel skal forgaae!

Omsuus dem med dit Vingeslag!
 Du Aand fra Lysets Rige!
 Lad ei dem glemme Pagtens Dag,
 Naar Verdens Længsler stige!
 Omsvæv dem saligt hvor de gaae,
 Til hist de for Guds Aasyn staae!

Ingemann.

IV. Sange ved Translocationen.

1.

Melodi af N. Høyberg.

Concinamus, o sodales!
 Eja, quid silemus?
 Nobile canticum,
 Dulce melos Domum
 Dulce Domum resonemus!
 Domum, Domum, dulce Domum,
 Dulce, dulce, dulce Domum,
 Dulce Domum resonemus!

Appropinquat ecce felix
 Hora gaudiorum.
 Opus absolvimus,
 Iam ridet omnibus
 Meta petita laborum.
 Domum, Domum, dulce Domum,
 Dulce, dulce, dulce Domum,
 Dulce Domum resonemus!

Musa libros mitte fessa,
 Mitte pensa dura,
 Mitte negotium;
 Iam datur otium,
 Me mea mittito cura.
 Domum, Domum, dulce Domum,
 Dulce, dulce, dulce Domum
 Dulce Domum resonemus!

Heus, auriga, fer caballos;
 Eja, nunc eamus!
 Limen amabile,
 Matris et oscula
 Svaviter et repetamus
 Domum, Domum, dulce Domum,
 Dulce, dulce, dulce Domum,
 Dulce Domum resonemus!

Concinamus, ad Penates
 Vox ut audiatur;
 Phosphore, quid jubar
 Segnius emicans
 Gaudia nostra moratur?
 Domum, Domum, dulce Domum,
 Dulce, dulce, dulce Domum.
 Dulce Domum resonemus!

2.

Melodi af Kreutzer.

Hellig er vor Ungdoms Lyst,
 Tillidsfuld sin Krands den sanker.
 Bag det muntre, lette Bryst
 Spire Aandens rige Tanker.
 Med Fortrøstning Hjertet gaaer
 Sin Forjættelse imøde;
 Liflig er vor Ungdoms Vaar,
 Paa vor Kind dens Roser gløde.

Over Sjælens dybe Ro
 Dagens Gjerning trofast værner,
 Barnehjertets Drøm og Tro
 Modnes under Nattens Stjerner.
 Brystet fyldes Aar for Aar
 Rigere af Livets Toner;
 Liflig er vor Ungdoms Vaar.
 Haabet bygger i dens Kroner.

Under Kjærlighedens Tugt
 Voxer Sjælens unge Vinge;
 Men den modne Kundskabs Frugt
 Kan kun ægte Troskab bringe.
 Voxer Byrden Aar for Aar,
 Stærkere bli'er Hjertets Flamme;
 Liflig er vor Ungdoms Vaar,
 Freidigt Mod staaer ei til Skamme.

Haab og Tillid er vor Skat,
 Sorgen skal den ei fordunkle:
 Seent i Alderdommens Nat
 Som en Stjerne skal den funkle.

Synker Livet Aar for Aar,
 Dog dets Rigdom sig udfolder:
 Liflig er vor Ungdoms Vaar,
 I sit Skjød den Himlen holder.

J. Paludan-Müller.

V. Afskedssange til de bortdragende Akademister.

1.

Mel. Integer vitæ.

Integer vitæ! Klang fra Laurens Kroner!
 Følg nu Studenten skjønt med danske Toner!
 Bring med hver Tone venlig mildt tilbage
 Samlivets Dage!

Integer vitæ! sang vi froe tilsammen,
 Hvergang os samled Sorøes Høitidsgammen:
 Integer vitæ! klang det over Voven,
 Klang det i Skoven.

Integer vitæ! toned det i Salen,
 Naar vi til Afsked klinked med Pokalen.
 Naar vi fornam i Tryk af Vennehaanden
 Broderskabsaanden.

Integer vitæ! Klang med gamle Glæder!
 Følg nu Studenten skjønt til Iid og Hæder!
 Ton ham i Sjælen Klosterskovens Susen.
 Skovsøens Brusen.

Følg ham fra Sorøe tro med Oldtidsminder!
 Følg ham, hvor Lykkens Stjerne klart oprinder!
 Bring ham fra Danmarks gamle Hædersdage
 Kraften tilbage!

Integer vitæ! ton i Afskedsklangen!
 Ton, naar vi mødes, glad i Velkomstsangen!
 Integer vitæ! lad vort Løsen være
 Danmark til Ære!

Ingemann.

2.

Mel. Jeg veed et Land, dets Sted er høit mod Norden.

Jeg veed et Sted, som jeg har elsket længe,
 Dets Navn skal aldrig i mit Hjerte doe,
 Der leger Fisken mellem Blomsterenge,
 Der synger Droslen ved den dybe Søe,
 Der glider Baaden langsomt under Landet,
 Mens Bølgen sukker under Aarens Slag;
 Den ranke Hjort tidt speiler sig i Vandet,
 Naar Maanens Skin forvandler Nat til Dag.

Jeg veed en Eng, omkrandset rundt af Lunde,
 Hvor Bøgen suser for den sagte Vind,
 Hvor gamle Minder dybt i Skoven blunde,
 Og vie den til stille Tænkning ind;
 Bag Lindens Blad dog høres Fugleqvadder,
 Og Nattergalen her en Tilflugt fandt,
 Hvor store Navne dybt i Barken sidder,
 Og voxe større med hvert Aar, der svandt.

Jeg veed en By, den er saa taus og stille,
 Den synes ringe for den ydre Sands,
 Den pragtløs er og dertil meget lille,
 Og savner ganske Hovedstadens Glands;
 Men hvo, der vandred ved dens dunkle Vove,
 Og hvo, der saae dens Roser spire frem,
 Og hvo, der hviled i dens gamle Skove,
 Han sikkert aldrig vil forglemme dem.

Nei sikkert aldrig dette Sted I glemmer,
 Hvor I har vandret tidt ved Venskabshaand,
 Hvor Vaaren hilses først af tusind Stemmer,
 Imens den smiler som en salig Aand,
 Hvor I har skuet Skyens Leeg i Vinden,
 Og drømt maaskee Jer bedste Foraarsdrøm,
 Og hvor I Taaren rysted' let af Kinden,
 Saa den for evig sank i Glemselsstrøm.

Her har I forsket i de Vises Skrifter
 Og Tanker læst, der aldrig vorde glemte,
 Her har I stirret i de dybe Rifter,
 Hvor Jordens Aand har sine Skatte gjemt,

Her Eders Blik har vendt sig tidt tilbage
 Og skuet Tidens underlige Gang,
 Og her I grubled over Fremtids Dage,
 Mens Haabet sang for Jer sin gamle Sang.

Saa reiser bort! nu Tiden er udrunden,
 Og lever vel, og kommer snart igjen!
 Og lad de Blomster, som I her har funden,
 Til Frugter modnes, hvor I vandre hen;
 Thi Sølv og Guld, dem skal I ikke sanke,
 Dem har I aldrig lært at finde her,
 Men Aandens Frugt, den indholdsrige Tanke,
 Det er den Skat, der er os ene kjær.

I. C. Hauch.

VI. Sange paa Kong Christian VIII.s Fødselsdag.

1.

Der klang en livlig Røst
 I gamle Danmarks Dale
 Om Aandens gyldne Høst.
 Det toned over Tidens Flod,
 Hvor Slægter sank i Dvale,
 Om Liv med evig Rod.
 Den Røst med lønlig Magt
 Med Størheds Eftermæle
 Har Dalens Sønner vakt.
 Med gamle Tidens Kæmpesang
 Den kalder unge Sjæle
 Til Daad i Fædres Vang.
 I Norden Troskab boer. —
 Som feirest Træ i Skoven
 Groer Ærøns Træ i Nord.
 Det suser over Fædres Strang
 Med Aandens Røst fraoven:
 Hil Troskabs Fædreland!
 Sjung høit med freidig Tro,
 Du Røst med Folketunger!
 Hvor Fremtids Palmer groe!
 Med Kjærlighedens Konge-Iid
 I Christians Sjæl Du sjunger
 Om Danmarks gyldne Tid.

See! klart i Nordens Høst
 Kong Christians Stjerne vinker
 Med Glands fra Livets Kyst.
 Stiig, Danmarks Haab! med Stjernen frem!
 I Kongeøiet blinker
 Et Lys fra Aandens Hjem.

Ingemann.

2.

Melodi af Krøyer.

Medens Glæden slaaer sin Vinge
 Ved vor stille, dybe Sø,
 Skal igjennem Toner klinge
 Troskabs Ord, som aldrig døe;
 Ordets Klang har Liv og Fylde,
 Hvor de danske Hjerter slaae;
 Danmarks Konge vil vi hylde,
 Inden Festens Timer gaae.

Tidens Kamp og Tidens Byrde
 Hviler paa hans Skulder stærk.
 Han vil som en trofast Hyrde
 Vogte paa sit store Værk!
 Til at bære Folkets Trængsel
 Er hans Hoihed ei for stor;
 Alle danske Hjerters Længsel
 Dybt i Kongens Hjerte boer!

Hvergang Lovet atter falder,
 Sommersolen synker ned,
 Mindes her vi ham, som kalder
 Danmarks Haab sit Hjertes Fred.
 Glædens Roser skal udspringe
 Under Festens Lys og Glands:
 Som et Smykke vi dem bringe
 Til Kong Christians Hæderskrands!

Paludan-Müller.

Reglement

for

Elever og Disciple i Sorø Akademis Skoles 7de Klasse,

approberet af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet under 11te Juni 1851.

§ 1.

Eleverne i 7de Klasse blive adskilte fra de andre Elever, og der anvises dem særegne Værelser, hvilke de selv kunne vælge efter den Orden, de ved Oprykningsexamen fra 6te Classe have erholdt. De stilles under nærmest Tilsyn af Rektor eller den af Skolens Lærere, hvem han overdrager dette Hverv, og hvis Pligt det da bliver, jevnlig ved personligt Tilsyn at overbevise sig om, at den foreskrevne og nødvendige Orden iagttages til enhver Tid i Læse- og Fritimerne.

§ 2.

Mod samtlige Skolens Lærere og alle Foresatte have de at iagttage streng Lydighed og i det Hele at udvise et saadant Forhold, som af denne Klasse. Alder og Dannelse bør ventes. Mod de Personer, der antages til deres Oparvning, bør de udvise Høflighed, saa at de ligesaalidt tillade sig bydende Anmasselse som upassende Fortrolighed.

§ 3.

Den i dette Reglement trufne Fordeling af de til Undervisning og til Arbeid paa egen Haand bestemte Timer maa nøiagtig iagttages, saa at der punklig mødes til enhver fastsat Tid.

§ 4.

Eleverne i 7de Klasse ere ikke bundne til den for de øvrige Elever reglementsmaessig foreskrevne Dragt.

§ 5.

Det er Elevernes Pligt at holde over Renlighed og Orden i de dem anviste Værelser, og de ere ansvarlige for den Skade, som ved Uforsigtighed eller Uagtsomhed maatte tilføies Kamrene og det deri værende. Akademiet tilhørende Inventarium.

§ 6.

Paa deres Kamre maae Eleverne i de Timer, der ere bestemte til Læsning, ikke modtage Besøg af Nogensomhelst. Skulde Nogen ved en særdeles Leilighed ønske Undtagelse herfra, maa Rektors Tilladelse indhente. I Fritiden er det tilladt at modtage Besøg, med mindre Rektor i noget Tilfælde maatte ansee saadant Selskab for upassende og derfor tage Anledning til at forbyde det. Af Eleverne og de Skolesøgende er det tilladt at modtage: a) Brødre, b) skolesøgende Disciple i 7de Klasse, c) Elever og skolesøgende Disciple i 6te Klasse, dog disse sidste kun til visse Tider og paa visse Betingelser, som nærmere ville være at fastsætte af Rektor, men derimod ingen af Skolens øvrige Elever og skolesøgende Disciple uden i særegne Tilfælde og da med Rektors specielle Tilladelse.

§ 7.

Al Anretning af varm Mad og al Trakteren er forbudt, ligesom al Nydelse af stærke Drikke. Ligeledes er Besøg paa Billarder og Gjestgiverhuse baade i og udenfor Byen paa det Strengeste forbudt. Det er ikke tilladt at benytte andre Tjenere eller Bud end dem, der af Akademiet ere antagne; heller ikke er det tilladt at have Skydegevær, deltage i Jagter, bruge Seilbaad eller holde Hunde.

§ 8.

Enhver holder Bog over sit Tøi og sine Bøger, hvoraf Intet maa bortsælges eller bortbyttes uden efter Forældrenes udtrykkelige skriftlige Tilladelse, som forevises Rektor. Enhver Handel, som foregaaer under en anden Form, er aldeles ugyldig og magtesløs. Elevernes Pengeanliggender besørages paa den Maade og efter de Regler, som Rektor nærmere maatte foreskrive. Ingen maa under nogen Omstændighed tage Noget paa Kredit. Overtrædelsen af dette Forbud, ligesom enhver anden større Uorden i Pengeanliggender, vil øieblikkelig medføre, at Vedkommende sættes under Opdragelsesanstaltens yngre Elevers almindelige Vilkaar eller efter Omstændighederne bortvises fra Akademiet.

§ 9.

Naar Nogen bliver syg, anmeldes saadant strax for Rektor, som da henviser ham til Behandling af Akademiets Læge. De

skolesøgende Disciple maae ligeledes ved deres Forældre eller Værger øieblikkelig anmelde Sygdomsforfald.

§ 10.

Den daglige Orden er følgende: Om Morgenen vækkes Eleverne af den dertil bestemte Tjener, om Sommeren Kl. 5½, om Vinteren Kl. 6. Efter Paaklædningen bringes dem paa deres Værelser varm Melk. Dog er det dem tilladt, saafremt de ønske det, paa egen Bekostning at drikke The eller Kaffe, hvortil da Tjeneren har at bringe dem kogt Vand. Fra Kl. 6 og 6½ indtil 7¾ er det Læsetid. Kl. 8 præcise mødes paa Skolen. Fra 8—12 er Skoletid. I Friquarteret spises Frokost paa Akademiet. Fra 12 til 2 er det i Reglen Fritid, undtagen forsaavidt Hebraisk, Musik eller Gymnastikundervisning maatte være henlagt til denne Tid. Kl. 2 spises til Middag. Om Eftermiddagen er det i Reglen Skoletid fra 3—5. Eftermiddagen 5—6 er Fritid. Kl. 5 gives Mellemmad paa Kamrene. Fra 6—8 Sommer og 8½ Vinter er Præparationstid. Løverdags Aften er der ingen bestemt Læsetid, men denne henlægges til Søndagen 7—9 Morgen. Kl. 8 eller 8½ spises til Aften, hvorved det ligeledes er tilladt paa egen Bekostning at drikke The istedetfor den varme Melk, i hvilket Tilfælde Tjeneren har at levere kogt Vand. Kl. 10½ præcise bør Enhver være i sin Seng og Lysene være slukkede, med mindre Rektor har tilladt en Undtagelse herfra. Til Bortreise og Udebliven om Natten kræves ligeledes Rektors specielle Tilladelse.

§ 11.

De i ovenstaaende Paragraph nævnte Præparations- og Læsetider ere nøiagtig og punktlig at iagttage; men ligesom det er at vente, at Eleverne af egen Drift og Interesse for Studeringerne dertil ville ofre flere eller færre af de Timer, der her ere betegnede som Fritimer, saaledes kan der paa den anden Side i særegne Tilfælde af Rektor erholdes Fritagelse for Timer, der her ere ansatte som Læsetid.

§ 12.

Skulde imod Formodning Nogen af Eleverne handle imod de her givne Forskrifter, eller overhovedet ved sit Forhold vise, at han mangler den Æresfølelse og moralske Dannelse, man

hos denne Klasse bør vente og fordre, da vil han blive sat under ideligere og speciellere Opsigt end de Andre, eller dikteret Kammerarrest, og, hvis denne Straf forgjæves er anvendt, blive indstillet for Ministeriet til Bortvisning fra Akademiet.

§ 13.

De skolesøgende Disciple ere underkastede de for Elevernes Disciplin gjældende Bestemmelser og have samme Læsetider. I Forseelsestilfælde irrettesættes og straffes de efter Omstændighederne paa lignende Maade som Eleverne.

INDHOLD

af Soransk Tidsskrift, I-II Hefte.

1. Om Oprindelsen til Sorø Akademies Eiendomme. Af Cand. jur. F. V. L. Bentzen. Med tilhørende Kort....	I	1.
2. Fundatser for Sorø Skole og Akademi.....	I 31, II	77.
3. Anvendelsen af Sorø Akademies Indtægter.....	I	67.
4. En Debat i Rigsdagens Folkething om Sorø Akademi....	I	75.
5. Tersløse Hovedgaard og det Holbergske Enkesæde. Efter Meddelelser af en gammel Soraner.....	I	160.
6. Betænkning, afgiven af den under 31te Marts 1866 ned- satte Kommission til Udarbejdelse af en Plan til udvidet Virksomhed for Sorø Akademi....	II	1.
7. Lidt om Sorø Akademies Historieskrivere i det 18de Aar- hundrede. Meddelt af Justitsraad Chr. Bruun.....	II	121.
8. Et Brev fra Professor J. P. Anchersen til Geheimeraad Grev J. L. Holstein i Anledning af Ludvig Holbergs Testa- ment. Meddelt af Justitsraad Chr. Bruun.....	II	145.
9. Det Soranske Samfund.....	I 174, II	149.
10. Fortegnelse over Medlemmerne af Soransk Samfund. Oktober 1865.....	I	207.
11. Miscellanea.		
Soranske Programmer.....	I	204.
Sorø Akademi i Midten af det forrige Aarhundrede ...	I	205.
Ældre og nyere soranske Texter.....	II	169.
Reglement for Elever og Disciple i 7de Klasse.....	II	187.

1870.